

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
УКРАЇНОЗНАВСТВА

ПІСЕННИЙ СВІТ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Збірник народних, календарно-обрядових
та авторських пісень для дітей та дорослих

Київ 2011

ББК 8594(4 УКР)
УДК 78(477)
К 73

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ДРУКУ ВЧЕНОЮ РАДОЮ НАЦІОНАЛЬНОГО
НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ УКРАЇНОЗНАВСТВА
(протокол №4 від 26 квітня 2010 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Борисенко В.К., доктор історичних наук, провідний науковий співробітник відділу культури Національного науково-дослідного інституту українознавства.

Павлюченко С. Є., завідувач кафедри пісенного виконавства та фольклору Київського національного університету культури і мистецтв, професор, народний артист України.

К 73 Пісенний світ українознавства (Збірник народних, календарно-обрядових та авторських пісень для дітей та дорослих) / Упорядник В. П. Коротя-Ковальська. – К.: _____, 2011. – 272 с.; іл.

ISBN

Книга «Пісенний світ українознавства» (Збірник народних, календарно-обрядових та авторських пісень для дітей та дорослих) укладена як базовий практичний посібник українознавчого виховного методу в навчальному процесі. Розрахована на викладачів навчальних закладів, студентів педагогічних ВНЗ та училищ, батьків, учнів середніх шкіл тощо.

ББК 8594(4 УКР)
УДК 78(477)

Упорядник, автор передмови
та коментарів до розділів
Літературний редактор
Музичний редактор

Коротя-Ковальська В. П.
Твердохліб О. Т.
Коротя-Ковальська В. П.

ISBN

© В. П. Коротя-Ковальська, 2011

ЗМІСТ

Від упорядника	7
----------------------	---

Колядки

Коментар до розділу «Колядки»	11
Приколяді.....	14
Йдем колядувати	15
Ой чи є, чи нема	16
Радуй, земле	17
Чи вдома, вдома наш пан-хазяїн?	18
Чи вдома, вдома красная панна?	19
Добрий вечір, люди, ми йдемо до хати	20
Ой лісом-лісом волохи поють	21
Добровечір, хазяїну	22
Стояла сосна серед Дунаю	23
Що в пана, пана	24
Що в саду, в саду	25
Ой в чистім полі на оболоні	26
Під дубиною, під зеленою	27
Качалася грудка снігу	28
Ой красна, рясна в лузі калина	29
Защербетала сива ластівка	30
Ой наступила чорная хмара	32
Пречиста Маріє	33
Свята ніч, тиха ніч	34
Нова радість стала	35
Біг козелець	36
Коляд, коляд, колядниця	37
До діда	38
Ой дядьку, дядьку	39
А в дядька, в дядька	40
Поколяді	41

Новий рік, щедрівки та йорданські пісні

Коментар до розділу «Новий рік, щедрівки та йорданські пісні»	45
Віншування перед щедрівками	47
А в нашого дядька	50
Щедрик	51
Ой сивая зозуленька	54
Щадрий, щадрий, щедрівочка	55
А в цім домку, як у вінку	56
В полі, в полі плужок оре	57
Ходить, походить місяць по небу	58
Ой красна, рясна в лузі калина	59
Ой козо, козо	60
Коза	61
Ой учора ізвечора (Меланка)	62
Ой учора ізвечора (варіант)	63
На річці Йордані	64
Святий вечір	66
Святий вечір, добрий вечір	67
Ой в дядька, в дядька (варіант)	68

«Свято Колодія та веснянки»

Коментар до розділу «Свято Колодія та веснянки»	71
Ой а колодко.....	74
Весняні дрібушечки та заклички.....	75
Благослови, мати.....	77
Ой ти, жайворонку.....	78
Ой ти, соловейку.....	79
Ой виходьте, дівчата.....	81
Вишні-черешні.....	82
А вже весна скресла.....	83
Ой весна красна.....	85
Кривий танець.....	86
А в кривого танцю.....	87
Травко-муравко.....	89
Вербовая дощечка.....	90
Розлилися води.....	91
Коло млина калина.....	93
Соснова кладочка.....	94
Орел поле поорав.....	95
Ой не рости, кропе.....	96
Іванчику-білоданчику.....	97
Подольночка.....	98
Галя.....	99
Посаджу я грушечку.....	101
Соловію, пташку, пташку.....	102
Заїньку.....	103
Жучок.....	104
Ой ходив жук по жучині.....	105
Ой ми поле оремо (А ми просо сіємо).....	106
Шум.....	107
Шум (варіант).....	108
Шум (варіант).....	109
Вербове колесо, колесо.....	110
Не стелися, кудрявчик.....	111
Гойди, Марусю, гойди.....	112
А в ковалихи собаки лихі.....	113
Пливе качур.....	114
Ой летіла пава.....	115
Щебетала пташечка.....	117
Тече вода.....	118

Купало (Купайла) та купальські пісні

Коментар до розділу «Купало (Купайла) та купальські пісні»	121
Ой на Івана, на Купала.....	123
Купальська.....	124
Іване, Івашеньку.....	125
Ой летіло помело.....	126
Ой на морі утя.....	127
На нашій юлоїці дівочок рядочок.....	128

Пісні осіннього періоду

Коментар до розділу «Пісні осіннього періоду»	131
Під нашою слободою	134
Ой на горі жита много	135
Жниварська.....	136
Ой ходить Іванко.....	137
Ой куриться доріжечка.....	138

Весільні пісні

Коментар до розділу «Весільні пісні»	141
Ой, матінко, що за сон снівсья.....	142
Ой летів же сизий голуб	143
Шовкує нитка, шовкує	144
Не стій, вербо, над водою	145
Заплакала та Галина	146
Летів, летів сокілонько	147
Ой де ж наша весільная мати?	148

Колискові пісні та забавлянки

Коментар до розділу «Колискові пісні та забавлянки»	151
Лічилки, потішки, забавлянки.....	154
Ой ходить сон коло вікон	159
Ой ну, коте, котино.....	160
Котику сіренький.....	161
Ой ни-ни-ни.....	162
А-а, а-а, дитя спить	163
Спи, маленький козачок.....	164
Спи, дитино, спи.....	166

Дитячі пісні

Коментар до розділу «Дитячі пісні»	169
Ходить гарбуз по городу	171
Кукуріку, півнику.....	173
Козенятко і цапок	174
Унадився журавель.....	175
Пішла дівка у танець	176
Небилиця	177
Чеберяйчик.....	178
Безконечник	179
Скочив котик	180
Жабка	180
Облітав журавель	181
Галя по садочку ходила.....	182
Два півники	183
Іди, іди, дощику.....	184

Родинно-побутові, ліричні та позаобрядові пісні

Коментар до розділу «Родинно-побутові, ліричні та позаобрядові пісні»	187
Повій, вітре, да вітеречку.....	190
Із-за гори да вітер повіває	191
Сіре утя.....	193
Із-за гори да вітер повіває (варіант).....	194
Брат і сестра.....	196
Летіла зозуля	197
Летіла зозуля через яр-долину	198

Нічко цікавая	199
Гуцулка Ксеня	200
Налетіли журавлі	201
Защебетав жайворонок.....	202
Сивий коню, сивий.....	203
Жалі мої, жалі.....	204
Що за голос у долині (балада).....	205
Ой у полі билина стояла (балада).....	209

Чумацькі пісні

Коментар до розділу «Чумацькі пісні».....	213
Чумаки.....	215
Ой я зроду чумакую.....	216
Над річкою бережком	217
Ой, мамо, чумак іде.....	218
Ой мамо, чумаки йдуть	219
Ой у полі криниченька.....	220

Козацькі та стрілецькі пісні

Коментар до розділу «Козацькі та стрілецькі пісні».....	223
Ой на ставу, на ставочку	225
Ой на горі вогонь горить	226
Ой у полі жито.....	228
Віє вітер, віє буйний.....	229
Коло млина, коло броду	230
Тихо, тихо Дунай воду несе	231
За світ встали козаченьки	232
Гей летів орел	234
Ой не спав козак	235
Попід мостом, мостом	236
Ой чогось мені ой спиться, дрімається	237
Нема в світі правди.....	239
Гей ви, стрільці січовії.....	240
Ой видно село.....	242
Заквітчали дівчатонька	244
Розпрощався стрілець	245
Ой на горі, на Маківці	246

Авторські пісні

Україна.....	249
Звучи, рідна мово	250
Пісня про землю.....	252
Іду до тебе	253
Реве та стогне Дніпр широкий	255
І як тепер тебе забути	257
Тече вода в синє море	258
Не щебече соловейко.....	259
Господи, помилуй нас	261
Вийшли в поле косарі	262
Вільний марш	263
Чара вина	264
Многая літа	265
Алфавітний покажчик.....	266
Використана література	270
Рекомендовані збірники пісень.....	271

ВІД УПОРЯДНИКА

Шановні вчителі, батьки, колеги, майбутні користувачі цієї книжки! Перед Вами духовне обличчя України – збірник українських пісень як українознавча категорія пізнання самого себе і навколишнього світу.

Людина чи дитина має пізнати і збагнути навколишній світ у його цілісності та різноманітності, закорінитися в буття українського народу, його інтереси, ментальність, світогляд, естетичні ідеали та критерії родинності, розуміти ті чи інші культурні явища, які відбуваються в сучасному суспільстві. Тому одна з найважливіших закономірностей виховання культурної особистості полягає в тому, що в процесі її формування найефективнішим є шлях пізнання з раннього дитинства – сім'я – родина – рід – село – місто – край – нація – планета.

Корені української культури є ровесниками найстаріших культур світу – і наш народ зумів у своїй шляхетній духовності поєднати християнство з традиціями минулих тисячоліть, віддзеркалених у наших обрядах, у нашій філософії життя, у нашій міфології, у піснях, особливо давніх, автентичних, що створює умови, за яких людина відкривається як первинний дар, як сутнісна та мисляча особа, формуються почуття, моральні правила поведінки. Найважливіші з них, на мою думку, – пісні календарно-обрядового циклу (колядки, щедрівки, веснянки, купальські, жнивні, осінні), які прийшли до нас із глибини тисячоліть як молитовне послання нащадкам, як приклад «ладування» родинного та суспільного життя протягом цілого року, як щира пошана до всього, що оточує нас. Основи духовності для наших предків були непорушним законом життя, а обрядодійство вважалося священним, бо образність і символіка в обрядовому дійстві читалися як своєрідно написане письмо. Аналізуючи українські обрядові пісні, О. Потебня підмітив, що чим далі у старовину, тим звичайніша і міцніша віра людини у здатність слова однією своєю з'явою творити те, що ним означене. На такій вірі, як вважає Ф. Колесса, постали й календарно-обрядові пісні. Тому і розміщено цей скарб на перших сторінках збірника. До обрядових пісень додаються побажання, віншування, приколяді, поколяді, весняні заклички, до дитячих пісень – потішки, забавлянки, лічилки. Також Ви знайдете пісні колискові, ліричні, родинно-побутові, чумацькі, козацькі, стрілецькі, патріотичні, жартівливі, авторські.

Деякі пісні вміщуються у цьому збірнику вперше. Це балада зі збірки Явдохи Зуїхи у гармонізації композитора Вадима Смогителя (перше виконання дуету в складі Н. Матвієнко та В. Короті-Ковальської), це пісні, записані знаним фольклористом, колишнім викладачем національної музичної академії України ім. П. Чайковського Володимиром Матвієнком у гармонізації народних пісень керівника гурту «Чумаки» Василя Триліса, викладача Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука, пісні з репертуару тріо «Золоті ключі» (народні артисти України Ніна Матвієнко, Марія Миколайчук та Валентина Коротя-Ковальська), пісні з репертуару гурту «Чумацькі діти», яким я керувала близько десяти років. У збірнику вміщено деякі

пісні у записах фольклориста і педагога Василя Верховинця та його авторський «Вільний марш». З метою поглибленого розуміння поданого матеріалу до кожного пісенного жанру подано короткі коментарі-пояснення, а більш розгорнуті – у моєму авторському посібнику «Українська народнопісенна творчість в українознавстві», який видано завдяки сприянню директора Національного науково-дослідного інституту українознавства, академіка Кононенка П.П.

Спадкоємність народних традицій починалася з опанування пісенних скарбів народу, сприйняття світу через образну кодову систему, прилучення до його обрядів, уявлень, вірувань, комфорту природного мовного середовища з дитинства. Український спів – загальнонаціональне акустично-інформаційне поле. В ньому виявляється глибока душевність і висока духовність народу з прадавньою культурною традицією. Проте чим давніша пісня і манера виконання – тим вищий її потенціал. Уміти мислити – це головний компонент людської культури, а феноменальна образність української народної пісні сприяє цьому.

Чи можемо ми виділити в народній пісні щось більш чи менш важливе, головне чи другорядне? Бачимо, що в ній все важливе, незамінне. Пісня творить неперевершену красу, збуджуючи у слухача високі почуття любові, поваги до рідних, позитивні душевні порухи. Яким би не був час, у якому ми живемо – маємо дякувати долі і намагатися залишити нащадкам національні шедеври, у даному випадку оригінальні пісенні зразки.

До збірника пісень додається компакт-диск із записами дитячих пісень у виконанні дитячого фольклорного гурту «Цвітень» під керівництвом Марії Пилипчак та пісні різних жанрів у виконанні вокального тріо «Золоті ключі». Пісенник може використовуватися у дитячих садочках, в школах та вищих навчальних закладах як в Україні, так і в діаспорі. Маю надію, що ці безцінні зразки стануть у пригоді педагогам для проведення календарно-обрядових свят з дітьми різного шкільного віку.

Окремо хочу щиро подякувати Центру української культури Національного музею ім. Івана Гончара в особі його директора Петра Гончара, особливо старшому науковому співробітнику музею Катерині Міщенко за безкомпромісну консультаційну та технічну допомогу в підготовці цього збірника, а також благодійникам:

- Мирославу Короті, голові правління Волиньгазу;
- Олені Місталь, директору Української школи мистецтв (м. Париж);
- Тамарі Варзар, заввідділу інноваційних досліджень ННДІУ.

ВАЛЕНТИНА КОРОТЯ-КОВАЛЬСЬКА,
завідувач відділу культури
Національного науково-дослідного
інституту українознавства,
Відмінник освіти України,
народна артистка України.

КОМЕНТАР ДО РОЗДІЛУ «КОЛЯДКИ»

Берімо «Дідуха», синку, несімо Свята до хати!

Традиційно наші сонцелюбні предки починали свій календарний рік з весни, та все ж почесне місце у щорічних святкових дійствах, що сягають глибини тисячоліть, припадало Коляді – Різдву Світла Божого. Після зимового сонцестояння (17-24 грудня) – періоду найдовшої ночі і найкоротшого дня – починає прибувати день і Сонце повертає на літо, до ладування людського життя. Тому так просто й урочисто звучали колядки: Радуй, земле, Коляда іде! Коляда іде, нам Слово скаже! Нам Слово скаже, що вже Світ сяє! З'яву нового дня люди зустрічали дивовижними театралізованими дійствами та колядками, що возвеличували Світло Сонця, Людину, Природу, людське господарство, усіх членів родини. Для величання Бога-Творця народ створив значну кількість гімнів, молитов, колядок про створення світу, віншування Місяця та Богині Дани; славилось життя, мир, родинність, любов та праця людська. У давніх колядках збережені реліктові (найдавніші) риси, генетично пов'язані з давнім культом зимового сонцестояння, аграрно-магічними та величально-побажальними функціями в обрядах.

Найстарішими колядами, створеними за тисячі літ до прийняття християнства, вважають коляди філософські й світотворчі. Космічне море, острів-камінь на морі; світове дерево – образ космосу-всесвіту; птахи-деміурги – творці, що «ладують», «снують», організовують світ. Подібні мотиви дуже часті у загальній світовій стародавній народній творчості, допитливий розум тодішньої людини ставить питання і намагається розв'язати, як постав світ:

Коли не було з нащада світа,
Тогди не було неба й землі,
Ано лем було синєє море,
А серед моря зелений явір.
На явороньку три голубоньки.
Три голубоньки радоньку радять,
Радоньку радять, як Світ сновати.

Образ космічного одвічного дерева фігурує у колядках багатьох народів світу. В українців – дерево або яблунька, або явір, птиці-деміурги – здебільшого голубоньки або ластівоньки. Варто відзначити, що у філософських колядках здебільшого фігурують три космічні чинники – три голубоньки, дрібний пісок – земля, золотий камінь – небонько, а далі – місяць, зіроньки та синяя вода чи глибоке море.

Велику увагу в колядках-щедрівках раннього періоду доби родового побуту приділяли членам родини: господареві, господині, синові на одруженні та доньці на виданні з бажальним елементом, що має бути обов'язково здійсненим і функціонально вони наближаються до замовлянь. Величається двір-подвір'я, хата, клуня, худібка – воли, коні, корови, вівці, кури, бджоли; величаються обори, комори, кошари. Мотиви родинні: взаємна любов чоловіка й жінки, багаті убори жінки-господині, ідеалізована праця. Ті описи багатства, життя, краси, мудрості господаря, котрі містять вони, – це не прості поетичні прикраси-перебільшення: це магічні закляття на щастя, оперті на віру в чудодійну здібність слова.

Колядники своїми розкішними образами накликають багатство, щастя, шану і славу на свого господаря. Цикл величально-побажальних коляд-щедрівок надзвичайно великий і різноманітний. Він має широку систему магічних актів, деякі з них мають діалогічну форму.

Танцювальні колядки мали ритуальне значення: витанцювання щастя та добробуту. На Гуцульщині збереглися колядки-плесанки, що супроводжують ритуальний танок з топірцем та мисливським рогом біля церкви, танок-обхід обійстя, господарського столу, танок із господарем, господинею. Крім того, колядниче свято є родовим поминальним святом. Свято коляди у церковно-календарному пристосуванні охоплювало час від Святвечора до Водохрестя, включаючи в себе різні обряди, у тому числі й поминальні. Але найліпшою окрасою зимових свят були колядки. Подекуди, наприклад, у гуцулів, на Буковині, співання колядок пов'язується з танцями, колядку співали і витанцювали: «Пустіть до хати, будем пляскати, на дворі мороз, пляскати не мож». За описами В. Шухевича, пляс відбувався кілька разів: при підході до хати, танці в хаті після кількох основних колядок, пляс біля вуликів надворі. Це залишки магічно-ритуального танцю як невід'ємної частини колядування.

Призначення колядок та щедрівок дохристиянського періоду:

- Формування гармонійного світогляду, що базується на уявленнях про світовий лад;
- Формування особистості через возвеличення людини як частини Космосу;
- Виховання екологічної свідомості;
- Долучення та глибока пошана до роду і пращурів у часопросторі;
- Гармонізація родинних стосунків між чоловіком та дружиною, батьками і дітьми;
- Виховання любові до своєї землі;
- Формування патріотизму;
- Гостинність.

Колядницька скриня християнського періоду збагатилася великою кількістю авторських церковно-християнських колядок з часів Д. Бортнянського, М. Березовського, О. Кошиця, М. Леонтовича, М. Лисенка.

Найважливішим спільним родинним святом є Свята вечеря (Багата кутя) – давня і найпоширеніша народна традиція. Як співається у колядці: «Ой дивна, дивна вкраїнська родина, як до вечері сідає». На підставі родинних зв'язків, що існують між живими і мертвими, тобто тими, які «відійшли», склалися відповідні форми стосунків. Уявне або символічне запрошування покійних предків на родинну трапезу та їх своєрідне «частування» під час урочистої вечері на Святвечір – це нерозривний зв'язок поколінь, пам'ять і пошана до своїх предків. Власне, зі Святвечором пов'язані всі обрядові дії, ворожіння, обереги, яскраво відображені в зимовому обрядовому циклі.

Отже, коляди-щедрівки (священні тексти), як і інша наша народна творчість, що дійшла до нас, із звичаями, традиціями допомагають нам вивчити, пізнати нашу стародавню культуру, тодішнє життя, віру, вірування, світогляд, бажання, історію тощо.

І на цьому, люди добрі, коляду кінчаєм, щастя й долі цьому дому ми всі бажаєм! І дорослим, і маленьким зичим: будьте здоровенькі на потіху всій родині і на славу Україні!

ПРИКОЛЯДІ

(виконуються перед колядуванням)

Чуєш, труби гудуть,
Люди коляду несуть.
Ходім туди,
Може й нам дадуть?

Чи дома, дома хазяїн дома?
А я знаю, що він дома
Сидить собі коло столу,
На нім шуба-шубальова,
Калиточка корольова.
В тій калитці сім червінців,
Сему тему по червоному,
А нашим хлопцям по калачеві,
А дівчатам по молодцеві!
Винесіть книш, бо пущу в хату миш!

ЙДЕМ КОЛЯДУВАТИ

Колядка. Записав В. Триліс

Урочисто
♩ = 100

Йдем ко - ля - ду - ва - ти до Ва - шо - ї ха - ти!

Св - тий ве - чір, доб - рий ве - чір!

Йдем колядувати до Вашої хати!

Приспів:

Святий вечір, добрий вечір!

Тут живе господар, багатства володар.

А його багатство – золотії руки.

А його потіха – хорошії діти.

ОЙ ЧИ Є, ЧИ НЕМА

Колядка родині

Урочисто
♩ = 100

Ой чи є, чи не - ма пан гос - по - дар вдо - ма?

Свя - тий ве - чір, доб - рий ве - чір пан гос-по - дар вдо - ма?

Ой чи є, чи нема пан господар вдома?

Приспів:

Святий вечір, добрий вечір, пан господар вдома.

Ой чи є, чи нема, господиня вдома?

Ой чи є, чи нема, вся родина вдома?

Ой нема, ой нема, поїхали до млина.

Пшениченьки спетлювать, меду-пива куповать.

Меду-пива куповать, свої гості частувать.

РАДУЙ, ЗЕМЛЕ

Колядка господарю. Записав на Чернігівщині О. Фисун

Урочисто
♩ = 100

Ра - дуй, зем - ле, Ко - ля - да ї - де!
Свя - тий ве - чор, доб - рий ве - чор!

Радуй, земле, Коляда їде!

Приспів:

Святий вечор, добрий вечор.

Коляда їде, всім дари везе.

Всім дари везе, нам слово скаже.

Нам слово скаже, що вже Світ сяє.

Земле, земле, відчиняй двері!

Відчиняй двері, бо твій князь їде!

Бо твій князь їде, молоду бере.

Молоду бере, обдаровує.

Ми ж тебе, Господарю, та й не понижаєм.

А святими щедрами та й благословляєм.

ЧИ ВДОМА, ВДОМА НАШ ПАН-ХАЗЯЇН?

Записав О. Бут, Черкаси-Драбів-Великий Хутір.

Текст автентичний

Урочисто

Чи вдо - ма, вдо - ма наш пан - ха - зя - їн? Бог є - му!

Дай є - му, Бо - же, щас - тя - здо - ро - в'я в є - го до - му!

Чи вдома, вдома наш пан-хазяїн?

Приспів:

Бог єму! Дай єму, Боже,
щастя-здоров'я в єго дому!

Ой вдома, вдома, за столом сидить.
За столом сидить, три чарки держить.
А з тих чарочок три користочки:
Першая користь – сивіє воли,
Другая користь – ярії пчоли,
Третяя користь – чорнії бобри.
Сивії воли поле орати,
Ярії пчоли меди ситити,
Чорнії бобри шубоньки шити.
У пана Петра й умная жена
Закупила вона аж три городи.
Що перший город із пахарями,
А другий город із паничами,
А третій город із козаками.
Із пахарями поле орати,
Із паничами суди судити,
Із козаками в войско служити.
Ой дай Вам, Боже, діток зростити,
Діток зростити, нас пригостити.

ЧИ ВДОМА, ВДОМА КРАСНАЯ ПАННА?

Записав О. Бут, Житомир-Радомишль-Ставки.

Текст автентичний

Чи вдома, вдома красная панна? Святий вечір!

Чи вдома, вдома красная панна?

Немає вдома, десь у короля.
 Шиє кошулю самому королю.
 А на комірці сизі голубці.
 А на подолах райські пташки.
 Сизі голубці як не загудуть,
 Райські пташки як не полетять.
 А за цим словом бувай здорова.
 Бувай здорова, красная панна.
 А цієї святка святкуй здорова.
 Не сама з собою, з отцем, з маткою.

Поздоровляю Вас, красная панна,
 З цими святками, з цим Рождеством.
 Дай же, Боже, ці святки проводити,
 До будущего году дочекати,
 З миром, з покором, з добрим здоров'ям!
 А ви, коляднички, знімайте шапочки,
 Да кричіть: «Дай, боже!»

Жартуй не жартуй, пол-літра готуй.
 Решето овса, поверх ковбаса.
 За ці приспівки – літра горілки.
 А нам не много, гривня одного,
 Добрий вечір!

ДОБРИЙ ВЕЧІР, ЛЮДИ, МИ ЙДЕМО ДО ХАТИ

Записав О. Бут, Київ-Кагарлик-Переселення

Поважно

Доб-рий ве-чір, лю-ди, ми і-дем до ха-ти, щоб із Ко-ля-до-ю
всіх вас при-ві-та-ти, свя-тий ве-чір, доб-рий
ве-чір доб-рим лю-дям на весь рік!

The musical score is written on three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature. The tempo/mood is marked 'Поважно' (Solemnly). The lyrics are written below the notes. The second and third staves continue the melody and accompaniment. The piece ends with a double bar line.

Добрий вечір, люди, ми ідем до хати,
Щоб із Колядою всіх вас привітати!

Приспів:

Святий вечір, добрий вечір
Добрим людям на весь рік!

Щоб у цій світлиці килимами слало,
Щоб масло і сало на кухні шкварчало!

А ще вам бажаєм квітнуть-молодіти,
В radoщах, в любові діточок ростити!

ОЙ ЛІСОМ-ЛІСОМ ВОЛОХИ ПОЮТЬ

Записав О. Бут, Житомир-Овруч-Левкович.
Текст автентичний

Ой лісом-лісом волохи поють,

Приспів:
Святий вечір, волохи поють.

Волохи поють, в костьор воду ллють.
На горі волхви камінь котілі,
Камінь котілі, терем рубілі
З трьома верхами, з трьома окнами.
В перше віконце сонечко сходить,
В друге віконце місяць ізійшов,
В третє віконце сокіл улетів,
Сокіл улетів, на престолі сів,
На престолі сів, три служби служив:
Що перша служба за господаря,
А друга служба за жену его,
А третя служба за їх діточок.

ДОБРИВЕЧІР, ХАЗЯЇНУ

Колядка господарю із записів Д. Яворницького, опрацював В. Триліс.
(З репертуару тріо «Золоті ключі»)

Урочисто
♩ = 100

1. Доб - рий ве - чір, ха - зя - ї - ну, чи спиш, чи ле - жиш?
Чом ти сво - го под - вір' - яч - ка та й не ог - ля - неш?

2. А в на - шо - го ха - зя - ї - на, на йо - го дво - рі
пе - чуть ри - бу о - сят - ри - ну та всій ро - ди - ні.

Добрий вечір, хазяїну,

Чи спиш, чи лежиш?

Чом ти свого подвір'ячка

Та й не оглянеш?

(двічі)

А в нашого хазяїна,

На його дворі,

Печуть рибу-осятрину

Та всій родині.

(двічі)

Стоять столи тисовії

На його дворі,

Горять свічі восковії

На кожному столі.

(двічі)

А ми тебе, хазяїну,

Не забуваєм.

З новим Світом, святим Різдвом

Поздоровляєм!

(двічі)

СТОЯЛА СОСНА СЕРЕД ДУНАЮ

Світотворча колядка з Лемківщини. Записав Л. Ященко

Помірно
♩ = 100

Сто - я - ла сос - на се - ред Ду - на - ю. Дай Бо - же!

Сто - я - ла сос - на се - ред Ду - на - ю. Дай Бо(же)!

Стояла сосна серед Дунаю. Дай Боже! (двічі)

На тій сосноньці сив сокіл сидів. Дай Боже! (двічі)

Крильцями стріпав, в Дунаєць упав. Дай Боже! (двічі)

Вийшов він відтам третього року. Дай Боже! (двічі)

Виніс він відтам троє насіння. Дай Боже! (двічі)

Перше насіння – чорна землиця. Дай Боже! (двічі)

Друге насіння - яра пшениця. Дай Боже! (двічі)

Третє насіння – зелена трава. Дай Боже! (двічі)

Чорна землиця – хліб ізродиться. Дай Боже! (двічі)

Яра пшениця – для коровайця. Дай Боже! (двічі)

Зелена трава - для худобоньки. Дай Боже! (двічі)

ЩО В ПАНА, ПАНА

Колядка господарю

Помірно
♩ = 85

Що в па - на, в па - на на йо - го дво - рі. Дар йо - му,
дар йо - му, Бо - же, щас - тє, здо - ров' - є в йо - го до - му.

Що в пана, пана на його дворі.

Приспів:

Дар йому, дар йому, Боже,
Щастє, здоров'є в його дому.

Стояв яворко тонкий високий.

На тім яворку три користоньки.

Первая користь – сірії воли.

Другая користь – ярії бджоли.

Третяя користь – чорнії бобри.

ЩО В САДУ, САДУ

Колядка господині

Помірно
♩ = 70

Що в са - ду, в са - ду світ - лонь - ка сто - їть. Ой грай, мо - ре,
ой грай, мо - ре, ра - дуй - ся, зем - ле, вік од ві - ку!

Що в саду, в саду світлонька стоїть.

Приспів:

Ой грай, море, грай, море,
Радуйся, земле вік од віку!

А в тій світлоньці ясне сонечко.

То ж не сонечко – славна газдиня.

Славна газдиня, пані (ім'я господині).

ОЙ В ЧИСТІМ ПОЛІ НА ОБОЛОНІ

Колядка парубкові

Помірно
♩ = 75

Ой в чис- тім по - лі на о - бо - ло - ні. Грай, грай, мо - ре,
ра - дуй - ся, зем - ле, вік од ві - ку, ра - дуй - ся, зем - ле!

Ой в чистім полі на оболоні.

Приспів:

Грай, грай, море, радуйся, земле,
Вік од віку, радуйся, земле!

Військо стояло, ладу не знало.

Богданко прийшов, лад війську знайшов.

Загадав Богданко плужком орати,

Плужком орати, жито сіяти.

Уродило жито буйне, високе,

Буйне, високе, листом широке.

Та заставляв женців – попів та ченців.

Ох і жнуть же вони снопи густенькі,

Та ставлять же вони кіпки частенькі.

Їздить Богданко поміж копами,

Як ясен місяць поміж зорями.

На воронім коні, на золотім сідлі.

ПІД ДУБИНОЮ, ПІД ЗЕЛЕНОЮ

Колядка парубкові.

Записали Н. Данилевська та М. Ткач від Івана Копернака з Черкащини

Під дубиною, під зеленою

Приспів:
Ой дай, Боже!

Там г-оре плужок, ще й восьмирічок.

А за тим плужком Василь з батіжком.

Прийшов до нього батенько його.

Ой ори, синку, дрібненьку скибку.

Будем сіяти жито-пшеницю.

Жито-пшеницю, всяку пашницю.

Та й накладем кіп, як на небі зір.

Тай будем возить за синє море.

Добрий вечір!

КАЧАЛАСЯ ГРУДКА СНІГУ

Колядка дівчині

Качалася грудка снігу.

Приспів:

Святий вечір, добрий вечір!

А в тій грудці гречна панна.

Гречна панна, панна (Ганна).

Ключі носить в правій руці.

Та й до ключиків говорить.

Ой ви, ключі, не бряжчіте,

Моїх братів не будіте.

Мої браття полювали,

Пізно спатоньки лягали.

ОЙ КРАСНА, РЯСНА В ЛУЗІ КАЛИНА

Колядка дівчині.
Черкаська обл., Звенигородський р-н. Записав Л. Ященко

Енергійно
♩ = 100

Ой крас - на, ряс - на в лу - зі ка - ли - на.
Ой ра - но, ра - но, в лу - зі ка - ли - на.
Ой ра - но, ра - но, в лу - зі ка - ли - на.

Ой красна, рясна в лузі калина.

Приспів:

Ой рано, рано, в лузі калина. (двічі)

А ще красніша дівка Марина.

По світлоньці ходить – як сонечко сходить.

На поріг ступає – як золото сяє.

Парубки стояли, шапки поскидали...

Ой чи ти царівна, чи ти королівна?

Ой я не царівна і не королівна.

Я батькова дочка, дівка Мариночка.

ЗАЩЕБЕТАЛА СИВА ЛАСТІВКА

Колядка з репертуару тріо «Золоті ключі»

Помірно

$\text{♩} = 70$

1. За - ще - бе - та - ла си - ва лас - тів - ка в тім дво - рі.

С. 1. За - ще - бе - та - ла си - ва лас - тів - ка в тім дво - рі. У -

А.ІІ 1. За - ще - бе - та - ла си - ва лас - тів - ка в тім дво - рі. У -

у - бу - ди - ла вна си - ва лас - тів - ка в тім дво - рі. У -

- бу - ди - ла вна у - сю че - ляд - ку в тім до - мі.

- бу - ди - ла вна у - сю че - ляд - ку в тім до - мі.

2. Із - рів - ний - те - ся го - ри - до - ли - ни рів - нень - ко,

а - би ме - ні ся до мо - го нянь - ка вид - нень - ко.

3. Ой хоть вид - нень - ко, хоть не вид - нень - ко - не дба - ю:

3. Ой хоть вид - нень - ко, хоть не вид - нень - ко - не дба - ю: я

Ой хоть не вид - нень - ко - не дба - ю: я

Я сво - го нянь - ка по го - лос - ко - ві піз - на - ю.

сво - го нянь - ка по го - лос - ко - ві піз - на - ю.

сво - го нянь - ка по го - лос - ко - ві піз - на - ю.

Защебетала сива ластівка в тім дворі,
Убудила усю челядку в тім домі.

Ізрівняйтеся, гори, долини рівненько,
Аби мені ся до мого нянька видненько.

Ой хоть видненько, хоть не видненько – не дбаю,
Я свого нянька по голосочку пізнаю.

ОЙ НАСТУПИЛА ЧОРНАЯ ХМАРА

Колядка бджолам.

Записав В. Ковальчук у с. Люхча Сарненського р-ну на Рівненщині (1993).

Збірник «Співає «Веснянка». Рівне, 1995. Текст автентичний

Помірно
♩ = 85

Ой нас - ту - пи - ла чор - на - я хма - ра. Сьва - тий ве - чор!

Чор - на - я хма - ра, пчи - лонь - ка я - ра. Сьва - тий ве - чор!

Ой наступила чорная хмара. Сьвятий Вечор!
 Чорная хмара, пчулонька яра. Сьвятий Вечор!
 Щось улік гуде, щось бором іде. Сьвятий Вечор
 Яра пчулонька діточок веде. Сьвятий Вечор!
 Ой сядьмо, дѣтки, да й порадьмоса. Сьвятий Вечор!
 Пана-господара повітаймоса. Сьвятий Вечор!
 Чи на передні, чи на середні. Сьвятий Вечор!
 Летіте, пчолки, на всі островки. Сьвятий Вечор!
 Несіте, пчолки, густії медки. Сьвятий Вечор!
 Й-а ти, старая, да й надгустіши. Сьвятий Вечор!
 Да й надгустіши, пластом товстіши. Сьвятий Вечор!
 Сити ситити, синив женити. Сьвятий Вечор!
 Свечи сукати, дочок давати. Сьвятий Вечор!
 Й- за цим словом тобі на здоровє. Сьвятий Вечор!
 Тобі на здоров'є, яра пчилонько. Сьвятий Вечор!

ПРЕЧИСТА МАРІЄ

Колядка з Рівненщини. Текст автентичний

Помірно
♩ = 90

Пре - чис - та Ма - рі - є, ти на - ша на - ді - є,
хай над на - ми, ді - то - чка - ми, зав - ше сон - це грі - є.

Пречиста Маріє, ти наша надіє,
Хай над нами, діточками, завше сонце гріє.

Над нами, детками, й на нашу родіну.
Просім тебе, Божа Мати, за всю Україну.

Просім в Сина свого, щоб роділо жито,
Для нашого краю всього, що кожнеє літо.

Щоб роділо жито і цвіла каліна,
Щоби мала многи літа вся наша родіна.

СВЯТА НІЧ, ТИХА НІЧ

Опрацюв Т. Миронюк

$\text{♩} = 100$

Свя - та ніч, ти - ха ніч,
 М... яс - ність б'є від зір - ниць,
 Ди - ти - нонь - ка Прес - вя - та та - ка яс - на, мов зо - ря,
 спо - чи - ва - є в ти хім сні.

Свята ніч, тиха ніч.
 Ясність б'є від зірниць.
 Дитинонька Пресвята
 Така ясна, як зоря,
 Спочиває в тихім сні.

Свята ніч, тиха ніч.
 Гей, утри сльози з віч,
 Бо Син Божий йде до нас,
 Цілий світ любов'ю спас.
 Вітай, святе Дитя,

В людським тілі Божий син
 Прийшов нині в Вифлеєм,
 Щоб спасти цілий світ,
 Щоб спасти цілий світ.

НОВА РАДІСТЬ СТАЛА

Народна колядка

Помірно, урочисто
♩ = 100

Но - ва ра - дість ста - ла, я - ка не бу - ва - ла:
над вер - те - пом звіз - да яс - на сві - ту за - сі - я - ла.

Нова радість стала, яка не бувала:
Над вертепом звізда ясна світу засіяла.

Де Христос родився, з Діви воплотився,
Як чоловік, пеленами убого повився.

Пастушки з ягнятком перед тим Дитятком
На колінця припадають, царя-Бога прославляють.

– Славим тебе Царю, небесний владарю,
Даруй літа щасливії цього дому господарю.

Цього дому господарю і його родині,
Даруй літа щасливії нашій неньці Україні!

БІГ КОЗЕЛЕЦЬ

Приколядь

Швиденько

Біг ко - зе - лець з но - вих я - се - лець,
нас - та - вив рі - жок. Дай - те пи - рі - жок,
гру - доч - ку каш - ки, кіль - це ков - бас - ки. Ве - чір доб - рий!

Біг козелець

З нових яселець,

Наставив ріжок.

Дайте пиріжок,

Грудочку кашки,

Кільце ковбаски.

Вечір добрий!

КОЛЯД, КОЛЯД, КОЛЯДНИЦЯ

Поколядь

Коляд, коляд, колядниця,

Добра з медом паляниця,

А без меду не така,

Дайте, дядьку, п'ятака,

А ви, тітко, гривню,

А то шибку виб'ю!

ДО ДІДА

Поколядь

Весело, жваво

♩ = 100

Ти - ни - ни, ти - ни - ни, на по - ли - ці ли - ни.
Я не хо - чу ли - на, дай - те чар - ку ви - на!

Дай - те му - ки - ці Дай - те мач - ку
на па - ля - ни - ці! на ді - до - ву доч - ку!

Ти-ни-ни, ти-ни-ни, на полиці лини.

Я не хочу лина, дайте чарку вина!

Дайте мукиці на паляниці,

Дайте мачку на дідову дочку!

ОЙ ДЯДЬКУ, ДЯДЬКУ

Поколядь

Помірно
♩ = 100

Ой дядь - ку, дядь - ку, в вас ма - ку гряд - ка, дя - ди - на глад - ка,
Бог вам ї - ї дав. Не кла - ди ї - ї близь - ко ві - кон - ця, щоб ніх - то не вкрав.

Ой дядьку, дядьку,

В вас маку грядка,

Дядина гладка,

Бог вам її дав.

Не клади її

Близько віконця,

Щоб ніхто не вкрав.

А В ДЯДЬКА, А В ДЯДЬКА

Поколядь

Жваво
♩ = 100

А в дядь - ка, а в дядь - ка дя - ди - на глад - ка, не хо - че вста - ти,
ков - ба - си да - ти. Дядь - ко схва - тив - ся, в ям - ку ско - тив - ся.
Ям - ка гли - бо - ка, не на - бий бо - ка. Ве - чір доб - рий!

А в дядька, а в дядька

Дядина гладка.

Не хоче встати, ковбаси дати.

Дядько схватився, в ямку скотився.

Ямка глибока, не набий бока.

Вечір добрий!

ПОКОЛЯДІ

(Виконуються після колядування)

А в нашого дядька
На городі ямка.
Дядина звалилась,
В ямку скотилась.
Щедрівці кінець,
Виносьте млинець!

Ой дядьку, дядьку,
В вас маку грядка.
Дядина гладка,
Бог вам її дав.
Не клади її близько віконця,
Щоб ніхто не вкрав.

Колядую, колядую,
Я у вас ковбасу чую,
А мати казала,
Щоб дали кусок сала.
А як донесу, дайте й ковбасу,
А як не дасте ковбасу,
Я вам хату рознесу.
Дайте мукиці на паляниці,
Дайте мачку на дідову дочку,
Дайте круп на дідів пуп!
Дайте сім'я на дідове тім'я,
Дайте гречки на варенички,
Дайте кашки з-за вашої ласки!

НОВИЙ РІК, ЩЕДРІВКИ ТА ЙОРДАНСЬКІ ПІСНІ

За віруванням наших далеких пращурів, у ніч напередодні Нового року Щедрий Бог сходить з неба на ниви, у хати, у господарство, до худібки. Створився цілий ритуал Щедрого вечора, святкові обряди якого мудро створювали умови для реалізації органічної потреби людини в активній співтворчості з природою, у прилученні до великого містичного життя планети, сонячної системи і всесвіту. Це була своєрідна школа пізнання світу, навчання законів і правил поведінки в ньому, виховання здатності розрізняти головне і другорядне в житті: шанувати старших, бути щедрими як сама Природа.

Окремі вчені, зокрема відомий дослідник світового значення О. Потебня, визначають, що у далекому минулому новорічні свята відбувалися в березні. Цим пояснюється до деякої міри еклектичний зміст коляд-щедрівок, куди входять і осінні жнивні обряди, згадуються бджоли та кури, весняні обряди першої борозни та першого засіву, бачимо в колядках та різдвяних звичаях і шанування духів померлих тощо. Практично структура свята й обрядів підпорядковувалась основній ідеї – зустрічі весни і перелітних птахів, першому виходу в поле. Усі ці елементи аграрної магії покликані збудити землю. Тому і щечечуть ластівки у наших новорічних щедрівках.

Відомо, що щедрівок удень не співають, бо вони всі переповнені зверненнями до Щедрого вечора, місяця та зорі. Окрім того, в них переважають мотиви одруження, героїки та оспівування праці. Щедрівки або передноворічні пісні прославляють щедрість і гостинність кожного господаря.

Звичай прикрашати чи просто ставити деревце в хаті (вербу, вишню) склався задовго до виникнення християнства, прикрашання ялинки почалося значно пізніше. На чималому просторі України – від Карпат до Слобожанщини Новий рік за старим стилем зустрічають як свято Маланки (13 січня) і Василя (14 січня). Звідки пішли назви Маланка та Василь? Як зазначає С. Килимник, «можливо, наприкінці третього тисячоліття до н.е., коли місячні календарі поступилися першістю сонячним, патріархальні засади остаточно переважили в суспільстві над матріархальними – і жіночий місячний культ Маланки поступився чоловічому Василю, але збереглося їх співіснування як жінки і чоловіка». Якщо перед Різдвом готували багату, переважно з дванадцяти страв, вечерю, то 13 січня – щедрю, з ковбасами, смаженим м'ясом, печеню, локшиною й обов'язково млинцями – символом Сонця. Тому й вечерю називаємо щедрою, а звідси й Щедрий вечір.

Під Новий рік носили «вечерю» сільській бабі-повитусі. Це також виразний пережиток матріархату, шанування праматері села – яскравий показник прадавності виникнення свята. Обрядовість Нового року несе в собі загальну

символіку творення щасливого життя на весь рік. Усі тексти, якими супроводжувалися зимові магічно-обрядові ритуали, виникли на основі прадавніх замовлянь, ритмічний характер та часті повтори яких сприяли їх природному поєднанню з мелодією.

Нагадаємо, що українські колядки, щедрівки, йорданські та й купальські пісні значною мірою присвячені творчій силі вогню й води, що провіщають господарю благодатність і достаток, адже вода наділена великою силою життєдайності та зцілення. Йордань (Водосвяття, Водохрестя) – це завершальне свято дванадцятиденного циклу різдвяно-зимових свят – супроводжується величальними колядками-щедрівками.

Ніхто з нас не уявляє свого життя без води. А наші предки вважали її «найстаршою царицею», символом першоматерії, Праматері світу, плодючості, початку й кінця всього сущого на землі. Вона уособлювала чистоту й здоров'я, зовнішнє та внутрішнє очищення, багатирську силу, духовне відродження. Вода свята і жива. А космогонічна українська колядка стверджує: «Що ж нам було з світа початку? Не було нічого – одна водонька».

Потрібно підкреслити, що передріздвяний та передщедровечірній цикл тижнів переповнений символікою в напрямі культу вогню й води, починаючи від свят Катерини (Долі), святого Андрія, святого Михайла, святої Варвари, святого Миколая, Благовіщення й аж до Йордану. Особливо ж яскраво культ води і вогню простежується у колядках та щедрівках, що оспівують святий вогонь, співають про чудотворні іскри, злучені з водою, про три містичні вогні (Сонце, Місяць, Зорі), вступаючи у двір ідеального господаря, величають росицю з неба, містичну криницю, творчі й благодатні сили. Ця вічна сполука вогню й води вважається за містерію, що приносить добро і щастя.

За народними повір'ями, чиста вода символізувала здоров'я, щастя, вірність, а каламутна – зраду, хворобу, журбу, прикрість. А ще вісником світанку, благодаті, життєдайної сили, чистоти, любові, здоров'я, сльози, родючості і дитинства є роса («І заплакала Лілея росою-сльозою» (Тарас Шевченко). Її називали «росинкою», «росицею», «росичкою». Також «Божою росою» вважали молоко («За Божу росу не беруть грошей»). Люди вірили, що без води та роси і трава не росте, і завжди бажали одне одному: «Дай нам, Боже, усі свята провести, Нового року дождати З миром, спокоєм, щастям, здоров'ям З дядьками, з приятелями, З водою Йорданською, з усім світом Християнським! Пошли, господи, тиху воду та теплу росу!»

Наше обрядове коло не перестає крутитися. У цьому дивовижному й безупинному русі галактичного коловороту у Всесвіті, що постійно заряджає нас космічною енергією. Тож шануймо наші свята, як це в інших народів ведеться, і буде нам слава та честь!

ВІНШУВАННЯ ПЕРЕД ЩЕДРІВКАМИ

Вийшов місяць із-за хмари
Новий рік стрічати,
Щедрий вечір, господарю,
Дозволь щедрувати!
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Щедрий вечір наступає,
Святая година,
Хай у мирі проживає
Вся Ваша родина!

Хазяїн іде, пожиток несе:
Мірочку гречки на варенички,
Мірочку жита, щоб кінь був ситий,
Мірку вівса, зверху ковбаса,
От і щедрівочка вся!

Старий рік утік, Новий рік настав,
Щоб Вам той Новий рік щастя і здоров'я дав!
Щоб із двору та до двору ми ходили в добру пору!
Посіваєм в кожній хаті: будьте гривнею багаті!
Промовляєм з кожним кроком:
З Новим щастям, з Новим роком!
Щоб були ви в цій оселі і щасливі, і веселі,
Щоб співалися пісні, українські, голосні!
Я маленький пахолок,
Я родився в вівторок,
А в середу рано мене в школу дано.
Я іду і плачу, стежечки не бачу.
На поріг ступаю,
З Новим роком поздоровляю!

Сійся, родися, жито-пшениця,
Всяка пашниця!

Най пропаде весь кукіль,
Най не мучить Вас мозіль.
І не кашляйте ніколи
Від Миколи до Миколи!
Най буде мука смачна,
Щоб не видно в скрині дна,
Щоб не було сварки в хаті,
Ані вітру на загаті,
Щоб завжди був хліб і ніж,
Як голоден – сядь і їж!

Щоб водилися при хаті
І без чубка і чубаті,
М'ясні, посні і поросні
І гніді й довговолосні;
І капуста головчаста.
І петрушка коренаста.
І щоб діти всі здорові,
Кашу їсти всі готові!
Щоб Вам з них була потіха,
Ну і грошей хоч з півміха!

А В НАШОГО ДЯДЬКА

Жваво
♩ = 100

А в на - шо - го дядь - ка на го - ро - ді ям - ка. Дя - ди - на зва - ли - лась,
у ям - ку ско - ти - лась. Щед - рів - ці кі - нець, ви - нось - те мли - нець.

А в нашого дядька

На городі ямка.

Дядина звалилась,

У ямку скотилась.

Щедрівці кінець,

Виносьте млинець.

ЩЕДРИК

Енергійно

Муз. М. Леонтовича

♩ = 110

Щед - рик, щед - рик, щед - рі - воч - ка, при - ле - ті - ла лас - ті - воч - ка,
 ста - ла со - бі ще - бе - та - ти, гос - по - да - ря вик - ли - ка - ти:
 Ста - ла со - бі
 вий - ди, вий - ди, гос - по - да - рю, по - ди - ви - ся на ко - ша - ру,
 ще - бе - та - ти,
 там о - веч - ки по - ко - ти - лись, а яг - нич - ки на - ро - ди - лись.
 В те - бе то - вар весь хо - ро - ший, бу - деш ма - ти мір - ку гро - шей,
 В те - бе хо - ро - ший
 в те - бе то - вар весь хо - ро - ший, бу - деш ма - ти мір - ку гро - шей.
 В те - бе жін - ка чор - но - бро - ва
 Хоч не гро - ші, то по - ло - ва, в те - бе жін - ка чор - но - бро - ва
 В те - бе жін - ка

Мм...

ка

1. Щед-рик, щед-рик, Щед-рик, щед-рик, щед-рі-воч-ка, при-ле-ті-ла лас-ті-воч-ка

2.

в те - бе то - вар весь хо - ро - ший, бу - деш ма - ти мір - ку гро - шей,

хоч не гро - шей,

в те - бе жін - ка чор - но - бро - ва

хоч не гро - шей, то по - ло - ва: в те - бе жін - ка чор - но - бро - ва.

то по - ло - ва, в те - бе жін - ка чор - но - бро - ва. 1. Щед - рик, щед - рик

2. Щед - рик, щед - рик, щед - рі - воч - ка, при - ле - ті - ла лас - ті - воч - ка.

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.

Стала собі щебетати,
Господаря викликати:

Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару.

Там овечки покотились,
А ягнички народились.

В тебе товар весь хороший,
Будеш мати мірку грошей.

Хоч не гроші, то полова,
В тебе жінка чорноброва.

ОЙ СИВАЯ ЗОЗУЛЕНЬКА

Щедрівка родині

Помірно
♩ = 100

Ой си - ва - я та зо - зу - лень - ка. Щед - рий ве - чір,
доб - рий ве - чір, доб - рим лю - дям на здо - ро - в'я!

Ой сивая та зозуленька.

Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Усі сади та й облітала,

А в одному та й не бувала.

А в тім саду та три тереми:

Що в першому – красне сонечко,

Що в другому – місяць ясененький,

Що в третьому – дрібні зірочки.

Красне сонце – то господиня,

Ясен місяць – сам пан господар,

Дрібні зірки – то їх діточки.

ЩАДРИЙ, ЩАДРИЙ, ЩАДРІВОЧКА

Записала М. Пилипчак в с. Михайлівці, Вінницька обл., 1980р.
Текст автентичний.

Щадрий, щадрий, щадрівочка,

Прилетіла ластівочка.

Та зачала щебетати,

Пані-господарю викликати.

Вийдіт, вийдіт, пані-господару,

Подивіцця до мого товару.

На оборі дві корові

Мають собі по бичкові.

А ті бички всі хороші,

Будете мати за них добрі гроші.

А тії гроші – ни полова,

Ваша Марія чорноброва.

Добрий вечір!

А В ЦІМ ДОМКУ, ЯК У ВІНКУ

Щедрівка родині

Урочисто
♩ = 80

А в цім дом - ку, як у він - ку.
Щед - рий ве - чір, доб - рий ве - чір!
Доб - рим лю - дям та й на весь ве - чір!

А в цім домку, як у вінку.

Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір!
Добрим людям та й на весь вечір!

А господар - як виноград.

Господицька - як калинка.

А діточки - як квіточки.

**А за цим словом та бувайте здорові
З сестрами, з братами, з приятелями!**

В ПОЛІ, В ПОЛІ ПЛУЖОК ОРЕ

Щедрівка родині

Помірно
♩ = 100

В по - лі, в по - лі плу - жок о - ре. Щед - рий ве - чір,
доб - рий ве - чір, доб - рим лю - дям на весь ве - чір!

В полі, в полі плужок оре.

Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір!

За тим плужком Господь ходить.

Святий Петро поганяє.

Божа матір їсти носить.

Їсти носить, Бога просить:

Ори, Синку, цюю нивку,

Та й посієм пшениченьку.

З колосочка та жменьочка,

А з другого – жита много.

ХОДИТЬ-ПОХОДИТЬ МІСЯЦЬ ПО НЕБУ

Сл. К. Василенка, муз. В. Матвієнка

Помірно
♩ = 100

Хо - дить - по - хо - дить мі - сяць по не - бу, кли - че - пок - ли - че
зо - рю до се - бе: Хо - ді - мо, зо - ре, з на - ми гу - ля - ти,
з на - ми гу - ля - ти, ще й щедр - ру - ва - ти!
♩ = 80
Щед - рі - воч - ка щедр - ру - ва - ла, у ві - кон - це заг - ля - да - ла:
що ти, ба - бо, на - пек - ла? Не - си швид - ше до вік - на!

Ходить-походить місяць по небу,

Кличе-покличе зорю до себе:

Ходімо, зоре, з нами гуляти,

З нами гуляти, ще й щедрувати!

Щедрівочка щедрувала,

У віконце заглядала:

Що ти, бабо, напекла?

Неси швидше до вікна!

ОЙ КРАСНА, РЯСНА В ЛУЗІ КАЛИНА

Записав В. Матвієнко у с. Погребище, Вінницька обл.

Помірно
♩ = 100

The musical score is written for three parts: A.I, A.II, and C. It is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Помірно' (Moderato) with a quarter note equal to 100 beats. The lyrics are in Ukrainian. The first system shows the vocal parts A.I and A.II, and the second system shows the vocal parts C, A.I, and A.II. The lyrics are: 'Ой крас - на, ряс - на в лу - зі ка - ли - на.' and 'Щед - рий ве - чір, доб - рий ве - чір!'.

A.I
Ой крас - на, ряс - на в лу - зі ка - ли - на.

A.II
в лу - зі ка - ли - на.

C.
Щед - рий ве - чір, доб - рий ве - чір!

A.I
Щед - рий ве - чір, доб - рий ве - чір!

A.II
Щед - рий ве - чір, доб - рий ве - чір!

Ой красна, рясна в лузі калина.

Приспів:

Щедрий вечір, добрий вечір!

А іще краща у батька дочка.

По дворі іде, як місяць зійде.

Парубки ідуть, шапки скидають.

Чи ти царівна, чи королівна?

Я не царівна, не королівна.

Я в батька дочка, дівка Марина.

ОЙ КОЗО, КОЗО

Новорічна щедрівка

Жваво
♩ = 100

Ой ко - зо, ко - зо, ко - зо - не бо - го,
пос - ка - чи, ко - зо, тро - хи - не мно - го.

Ой козо, козо, козо-небого,
Поскачи, козо, трохи, не много.

Скачи, козуню, по яворові,
Дай Боже здоров'я господарові!

Скачи, козуню, по яворині,
Дай Боже здоров'я господарині!

Скачи, козуню, по яворенятам.
Дай Боже здоров'я господаренятам.

Ой козо, козо, козо-небого,
Насіяв господар пшениці много.

Пшениці много – нічого брати,
Треба козуні добре скакати.

Ой козо, козо, козо-небого,
Дасть тобі господар пів-золотого.

А хазяєчка мірочку гречки
Нашій козуні на варенички.

КОЗА

Новорічна гра

Жваво
♩ = 100

Го - го - го, ко - за, го - го - го, сі - ра,
го - го, ро - га - та, го - го, куд - ла - та.

Го-го-го, коза, го-го-го, сіра,
Го-го, рогата, го-го кудлата. (двічі)

Ти розходишся, розвеселишся,
Козо-небого, поскач немого. (двічі)

Де коза ходить, там жито родить.
Коза ногами, жито копами. (двічі)

Де коза рогом, там жито стогом,
Де не буває, там вилягає. (двічі)

Коза упала, нежива стала,
Протягла ріжки, витягла ніжки. (двічі)

Козо, козуню, ой пробудися.
Газді й газдині низько вклонися. (двічі)

ОЙ УЧОРА ІЗВЕЧОРА (МЕЛАНКА)

Новорічна гра

Помірно
♩ = 100

Ой у - чо - ра і з - ве - чо - ра пас - ла Ме - лан - ка
два ка - чу - ра, пас - ла Ме - лан - ка два ка - чу - ра.

Ой учора ізвечора
Пасла Меланка два качура. (двічі)

Ой пасла, пасла, загубила,
Пішла шукати, заблудила. (двічі)

Ой приблудила в чисте поле,
А там Василько плужком оре. (двічі)

Ой ти, Василю, Василечку,
Виведи мене на стежечку. (двічі)

Буду я тебе шанувати,
Щонеділеньки прибирати. (двічі)

Наша Меланка малесенька,
Як конопелька тонесенька. (двічі)

Наша Меланка та робоча,
На ній сорочка парубоча. (двічі)

Наша Меланка не лінива,
Ввійде до хати, зробить диво. (двічі)

ОЙ УЧОРА ІЗВЕЧОРА (ВАРІАНТ)

Записав О. Бут, Полтава-Хорол-Федорівка.

Текст автентичний

Зосереджено

Ой у - чо - ра із - ве - чо - ра

пас - ла Ма - лан - ка два ка - чу - ра чу(ра).

Ой учора ізвечора
Пасла Маланка два качура,
Пасла Маланка два качура.

Що пасучи загубила,
Шукаючи заблудила,
Шукаючи заблудила.

Приблудила в чисте поле,
Де Василько плужком оре,
Де Василько плужком оре.

Ой Василю, мій чоборе,
Возьми мене із собою,
Возьми мене із собою,

Я легенька, як конопелька.
Я тоненька, як густочка,
Я тоненька, як густочка.

Я тебе не обважу
І коника не обтяжу,
І коника не обтяжу.

НА РІЧЦІ ЙОРДАНІ

Записав В. Триліс у Катеринополі з репертуару тріо «Золоті ключі»

Помірно
♩ = 100

1,2. На річ - ці Йор - да - ні ти - ха во - да сто - я - ла,
там Ді - ва Ма - рі - я Су - са Хрис - та ку - па - ла,
там Ді - ва Ма - рі - я Су - са Хрис - та ку - па - ла.
3. А над ти - ми яс - ла - ми сі - рі во - ли сто - я - ли
та на те Ди - тя - точ - ко Бо - жим ду - хом ди - ха - ли,
та на те Ди - тя - точ - ко Бо - жим ду - хом ди - ха - ли.

На річці Йордані тиха вода стояла,
Там Діва Марія Суса Христа купала.

А скупавши, у шовкове сповила,
А сповивши, в яселечка положила.

А над тими яслами сірі воли стояли.
Та на те дитяточко Божим духом дихали.

А до сходу сонечка прилетіли три царі
Та й принесли Сусу Христу три дари.

Що перший цар святим миром мирував,
А другий цар Сином Божим наіменував.

А другий цар Сином Божим наіменував.
А третій цар золотую квіточку дарував.

Ой то ж не квіточка, то святеє Рождество,
Щоб усьому мирові хрещеному радісно було!

СВЯТИЙ ВЕЧІР

Записав О. Бут, Черкаси-Тальне-Зеленьків.

Текст автентичний

Швиденько

Святий вечір, добрий вечір,
 Пане-господарю!
 Дай тобі, Боже, багато товару,
 Не дай, тобі, Боже, ніякого впадку.
 Проси Бога отця та й за матку.
 Хорошеньку собі жінку маєш,
 Ти гарненько її поважаєш,
 Як пчолонька у меду,
 А соловейко у саду.
 А на нове літо роди, Боже, жито,
 Жито-пшеницю, всяку пашницю,
 А в току молотно, а у діжці сходно,
 А у печі рожа, хазяйка пригожа,
 Добрий вечір!

СВЯТИЙ ВЕЧІР, ДОБРИЙ ВЕЧІР

Записав О. Бут, Житомир-Овруч-Можари.

Текст автентичний

Святково

Свя - тий ве - чір, доб - рий ве - чір у - сім лю - дям на здо - ро - в'я! А я
зна - ю, що пан до - ма, си - дить со - бі кі - нець сто - ла,
свя - тий ве - чір, доб - рий ве - чір у - сім лю - дям на здо - ро(в'я)

Святий вечір, добрий вечір
Усім людям на здоров'я!

А я знаю, що пан дома,
Сидить собі кінець стола,

Святий вечір, добрий вечір
Усім людям на здоров'я!

А він сидить в кінці стола,
А на ньому шуба-люба.

А на ньому шуба-люба,
А в тій шубі калиточка.

А в тій шубі калиточка,
В тій калитці сім червінців.

В тій калитці сім червінців,
Колідникам по червінцю.

ОЙ В ДЯДЬКА, В ДЯДЬКА (ВАРІАНТ)

Записав О. Бут, Київ-Кагарлик-Переселення

Без поспіху

Ой в дядь - ка, в дядь - ка во - ли ро - га - ті,
не на ту нив - ку на по - ло - вин - ку.
піш - ли о - ра - ти не на нив - ку, по - ло - вин - ку.
З кін - ця у кі - нець... Дай - те бу - ха - нець!

Ой в дядька, в дядька воли рогаті,

Пішли орати не на ту нивку,
на половинку.

З кінця у кінець...
Дайте буханець!

СВЯТО КОЛОДІЯ ТА ВЕСНЯНКИ

З початку Різдва молодого Сонця (23-24 грудня) день починає довшати, сонечко щедріше світить і неминуче прийде весна-красна, тобто сонячний колообіг у житті природи триває. Він завжди був і буде, як повітря і вода, як обертається земля наша з року в рік. Залежно від змін у житті людини українська обрядовість завжди поклонялася природі, особливо ясному сонечку. Вчені наголошують, що вже трипільці могли співати обрядових пісень про сонячний колообіг, тобто про сонце, що йде по колу. Колодій, Колодки, Колодка, Масляниця, Масляна, Масниці, Сиропусна неділя тощо – це різні назви семиденного (з 11 до 18 лютого) праслов'янського свята на честь весняного пробудження природи – Сонця, Весни і Світла.

Раніше, як і тепер, право вибору дружини належало хлопцеві. Однак були часи, коли раз на рік (на Колодія) таке право мала і дівчина. Цікаво – хлопець не міг відмовляти дівчині, про що свідчить прадревній закон матріархату. «Була я на Колодці, моргала я на хлопці. Ой гаю, хлопці, гаю, чорні брівоньки маю»...

Головними персонажами цього ще до кінця нерозгаданого свята є жінки, провісниці давнього матріархату. Воно багате та веселе, з елементами театралізованого дійства, обов'язковим атрибутом якого є «колодієві» напої. На це свято годилося всім, хто хоч трохи ворогує між собою, випити напій «по колу», щоб зло не сточило серце за рік до наступного Колодія. Тому й готувався напій від Колодія, для якого відшукували сонячні рослини, що цвітуть яскравим цвітом (медунка, подорожник, цикорій, яглиця, м'ята, чебрець, липовий цвіт, кропива, деревій, горобина, калина, смородина, агрус, первоцвіт, материнка). Споконвіку немає хати в Україні, у якій не було б вареників із сиром, оладок, капусти з олією, капуста, солоних огірків, яєшні на маслі, сиру зі сметаною, борщу з рибою, локшини на молоці та інших страв.

Щодо ідейного змісту й спрямування цього красивого і загадкового свята, то, без сумніву, можна сказати, що в основі його лежить мета одруження, коли рід мав дбати про міцну та дружну сім'ю, про народження дітей у певний період року, тобто про приріст населення. Панувала атмосфера загального миру, культ покійників та пошана до них (поминальна субота), дотримання основних засад моралі.

Християнська церква включила Масницю до свого календаря. Масляний тиждень напередодні великого посту, а в наші часи деякі спрощені елементи традиційного свята Колодія використовують у святі «Проводи зими».

Поетичне бачення наших предків світобудови та світотворення, давнє магічне обрядодійство дійшло до нас у вигляді веснянок, хороводів, дитячих

замовлянь та ігор. М. Грушевський вважає, що в «народнопоетичнім календарнім репертуарі, особливо веснянім, заховалось багато останків старого», тобто спадщини, яка перейшла на ігри підлітків, і саме у веснянках «зберігся зв'язок словесного тексту, пісні з мелодією і ритмом». У них (веснянках) закодована магія заклинання приходу весни (воскресіння матері-природи), намагання вплинути на її сили з надією на пробудження землі (Вийди, вийди, Іваночку, заспівай нам весняночку. Зимували – не співали, весну дожидали); розбудити її енергію рухами («Топчу, топчу ряст, ряст, Бог здоров'я дасть, дасть. А ще буду топтати, щоб на той рік діждати». (Топтати ряст – означає «жити»).

Головним божеством у веснянках наших пращурів було Сонце – спільна зірка для всіх нас. Бог вогню, Дажбог мав своїх побратимів: Коло-Коляда (грудень), весняне молоде сонце Ярило та літнє сонце Купало (липень). Не випадково сонце зображалося на писанках. Хліб, калачі, коржі, весільний коровай також мали солярну символіку: були круглі, як сонце. Ігри-веснянки мали чарівне магічне спрямування, молодь водила хороводи у вигляді кола, кривої лінії, підкови. Всі земні сили намагалися закликати весну, тепло, молоде сонце. Солярну символіку у нашій обрядовості мали вінок і дівоча коса. Дівчина у вінку перебирала на себе символіку сонця.

Проф. Степан Килимник спробував класифікувати веснянки-гаївки на філософські та космічні («Кривий танок»), релігійно-символічні («Коструба»), алегоричні («Подояночка», «Шум»), хвальні («Ой хвалилася, вихвалялася мо-лода береза»), описові («Розлилися води на чотири броди»), історичні, родинні («Ой не рости, кропе»), побутові, жартівливі («Куди їдеш, Явтуше») тощо.

Веснянки мали характер одночасно закличний, заклиналий і стверджувальний, вони були надзвичайно енергетичні, бо підсилювалися десятками сильних людських голосів у хоровому унісонному виконанні. Сюжети їх різноманітні: пісні про кохання, яким властиві багатство та розмаїтість пісенної символіки, що робить ці твори неповторними з точки зору художньої цінності (образи птахів, калини – як символ дівочої вроди і чистого кохання; рути-м'яти – як символ краси й цнотливості дівчини; ромен-зілля – як символ вірності або ж розлуки; барвінку тощо). Цікавими видаються веснянки, що несуть у собі соціальні мотиви, побудовані переважно на принципі поляризації і наближені до реального життя. («На сусідській вулиці – сміття да орешкі, А на нашій улиці дівочії смешкі»... (Чернігівщина).

Варто звернути увагу, що веснянки, або веснянки-гаївки – це дівоча творчість, яка сягає далекої давнини: різноманітна і глибоко психологічна творчість властива була нашим далеким пращурам – дівчатам чи жінкам, чого, як підкреслює Килимник, не мають у такій мірі інші народи, навіть слов'янські.

З одного боку, пісенні тексти дуже прості й невибагливі за змістом, у них величезну роль грають танець і ритм. З другого – незвичайно цікаві елементи діалогу, драматичної дії, які тут бачимо. Однією з найстаріших зразків є всім відома веснянка «А ми просо сіяли». Ця веснянка збереглась у всій її красі й динаміці, вона має глибоку цінність тому, що розкриває систему господарювання, зокрема посів першої хлібної рослини-злаку наших пращурів – проса, взаємини родів, питання одруження, нарешті, вірування у душі покійників – Лада. Пригадуєте? «А ми просо сіяли, сіяли. Ой дід-Ладю сіяли, сіяли. А ми тее просо витопчем. Ой дід-Ладю витопчем, витопчем».

Мелодії веснянок, як і слово, несуть ментальну інформацію з глибини віків і створюють ментальну ауру всього нашого народу. Сучасні весняні свята, звичайно ж, зазнали суттєвих змін. Відійшли у минуле його магічні функції зустрічі весни, лише частково зберігся сам обрядовий ритуал, перетворившись на розвагу, але наше святе завдання – зберегти прадавні звичаї, щоб не допустити їх остаточного виродження, реконструювати саму суть свята, святість звичаєвих джерел. Звичайно, модернізація нашого суспільства, нашої культури, моральної сфери – явище незаперечне, але ми маємо пройти через глибоке дослідження потенціалу нашої культурної традиції.

Спадщина відкриває перед нами цілий спектр різноманітних можливостей духовного і культурного розвитку, треба тільки пізнати свій народ, навчитися поважати себе і тоді нас визнає світ.

ОЙ А КОЛОДКО

До весняного свята Колодія
Записано на Волині

Помірно

Ой а ко - лод - ко, й а ко - ло - дой - ко,
ой а що ж ти нам та й на - ро - би - ла?

Ой а колодко, й а колодойко,
Ой а що ж ти нам та й наробила?
Ой що ж ти нам та й наробила, –
Що серед будня свято зробила?

ВЕСНЯНІ ДРОБУШЕЧКИ ТА ЗАКЛИЧКИ

Діти беруться за руки по двоє і, кружляючи, притоптують ніжками.

Дробушечки, дробушечки,
Вари, бабо, галушечки:
Яшніє, смашніє,
Овсяніє, просяніє,
Гречаніє, смашніє.

Весно, весно, що ти нам принесла?
Із коробів жита витрясла,
А витрясла три зернятка,
Три зернятка – насіннячка,
Перше зернятко – то васильочок.
Друге зернятко – то барвіночок,
Третє зернятко – то любисточок...

Ой ти, пташенько, ти залітняя!
Ти лети за синє море,
Ти візьми ключі весняні,
Замкни Зиму, одімкни Літо!

Іди, зима, до Кракова,
Там будеш однакова!
Іди, зима, до Кучина,
Бо ти нам надокучила!

Топчу, топчу ряст, ряст,
Бог здоров'я дасть, дасть.
Іще буду топтати,
Щоб на той рік діждати!

Пташок викликаю із теплого краю:
Летить, соловейки, на нашу земельку,
Спішіть, ластівоньки, пасти корівоньки!

Хлопчики з «пташками» (випічка з тіста) гукають:

Просимо ми, просять тато і мати:
Прилітайте, пташки, до нашої хати!

Діти по черзі:

- Гуси, гуси, вам на гніздо, а нам на добро!
(кидають жмут сіна чи соломи).
- Гуси, гуси. Вам на гніздечко, а нам на здоров'ячко!
- Лелеку-татку, збудуй у нас хатку!
- Чорногузе, дядьку, зроби мені хатку,
І ставок, і млинок, і вишневенький садок!
- Веселик, веселик, колесом, колесом,
Перев'яжу тобі дорогу красним поясом!
- Ой виплинь, виплинь, гоголю,
Винеси Літо з собою,
Винеси Літечко, зеленее житечко,
Хрещатий барвіночок, запашний васильочок!
- Йдіть у поле, орачі, дітям треба калачі!

БЛАГОСЛОВИ, МАТИ

Веснянка-молитва

Урочисто

♩ = 80

Бла - гос - ло - ви, ма - ти, ой ма - ти Ла - да, ма - ти,
Вес - ну зуст - рі - ча - ти, Зи - му про - вод - жа - ти.

Благослови, мати, ой мати, – Лада, мати,
Весну зустрічати, Зиму проваджати.

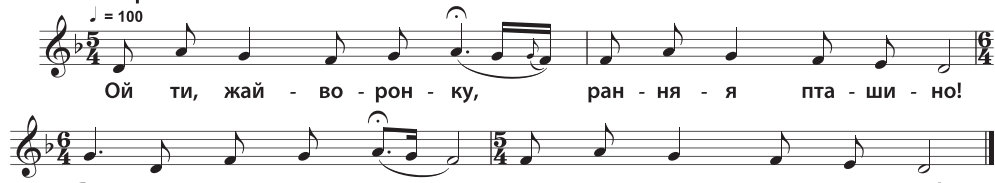
Благослови, мати, ой мати, – Лада, мати,
Веснянки співати, віночок сплітати!

Благослови, мати, ой мати, – Лада, мати,
Нивочку орати, зерном засівати!

ОЙ ТИ, ЖАЙВОРОНКУ

Помірно
♩ = 100

Ой ти, жай - во - рон - ку, ран - ня - я пта - ши - но!

Ра - но, ра - нень - ко, ран - ня - я пта - ши - но!

Ой ти, жайворонку, ранняя пташино!
Рано, раненько, ранняя пташино!

Ой чого ж так рано ти з вир'їчка вийшов?
Рано, раненько з вир'їчка вийшов.

Не сам же я вийшов, Дажбог мене вислав.
Рано, раненько Дажбог мене вислав.

З правої рученьки і ключики видав.
Рано, раненько і ключики видав.

З правої рученьки Літо відмикати.
Рано, раненько Літо відмикати.

З лівої рученьки Зиму замикати.
Рано, раненько Зиму замикати.

ОЙ ТИ, СОЛОВЕЙКУ

Жваво

♩ = 100

Веснянка з Волині

1. Ой ти, со - ло - вей - ку, ра - ней - кий пта - шеч - ку.
Та - ла - лом, та - ла - лом, ра - ней - кий пта - шеч - ку.

2. Ой ти, со - ло - вей - ку, ра - ней - кий пта - шеч - ку.
та - ла - лом, та - ла - лом, з вир' - ї - чка вий - шов.

8. ...нож - ка - ми по - топ - чу.

9. А я ті - ї кри - жеч - ки криль - ця - ми ро - зоб' - ю.

10. Криль - ця - ми ро - зоб' - ю, в гус - тий ліс по - ле - чу.

11. В гус - тий ліс по - ле - чу...

Ой ти, соловейку,
Ранейкий пташечку.
Тала-лом, тала-лом,
Ранейкий пташечку.

Ой ти, соловейку,
Ранейкий пташечку.
Тала-лом, тала-лом,
З вир'їчка вийшов.

Ой я сам не вийшов,
Бог мене вислав.
Тала-лом, тала-лом,
Бог мене вислав.

Бог мене вислав.
Ще й ключики видав.
Тала-лом, тала-лом,
Бог мене вислав.

Зимойку замкнути –
Літечко ддомкнути.
Тала-лом, тала-лом,
Літечко ддомкнути.

А ще по горойках
Сніжечки лежать.
Тала-лом, тала-лом,
Сніжечки лежать.

Ой ще по долинах
Крижечки стоять.
Тала-лом, тала-лом,
Крижечки стоять.

А я тії сніжки
Ножками потопчу.
Тала-лом, тала-лом,
Ножками потопчу.

А я тії крижечки
Крильцями розоб'ю.
Тала-лом, тала-лом,
Крильцями розоб'ю.

Крильцями розоб'ю,
В густий ліс полечу.
Тала-лом, тала-лом,
В густий ліс полечу.

В густий ліс полечу,
На калину сяду.
Тала-лом, тала-лом,
На калину сяду.

На калину сяду,
Кубельце ізов'ю.
Тала-лом, тала-лом,
Кубельце ізов'ю.

Кубельце ізов'ю,
Яєчок нанесу.
Тала-лом, тала-лом,
Яєчок нанесу.

ОЙ ВИХОДЬТЕ, ДІВЧАТА

Веснянка-закличка

Ходою
♩ = 100

Ой ви-ходь - те, дів - ча - та, та в цей ве - чір на ву - ли - цю.

Вес - ну крас - ну стрі - ча - ти, вес - ну крас - ну ві - та(ти).

Ой виходьте, дівчата, та в цей вечір на вулицю.

Весну красну стрічати, Весну красну вітати.

ВИШНІ-ЧЕРЕШНІ

Музика М. Леонтовича

Помірно
♩ = 80

Виш - ні - че - реш - ні роз - ви - ва - ють - ся, си - не о - зе - ро
роз - ли - ва - єть - ся, си - не о - зе - ро роз - ли - ва - єть - ся. Гей!

Вишні-черешні розвиваються,

Синє озеро розливається. Гей! (двічі)

Ясне сонечко усміхається,

Жито силюньки набирається. Гей! (двічі)

А ВЖЕ ВЕСНА СКРЕСЛА

Гармонізував Яр. Вітошинський

Ходою
♩ = 100

1. А вже вес - на скрес - ла, скрес - ла, що ти нам при - нес - ла,
що ти нам при - нес - ла? Гей, дів - ча - та, вес - на крас - на, зіл - ля зе - ле - нень - ке,
зіл - ля зе - ле - нень - ке. 2. В лі - ті зе - ле - нень - ка, в зи - мі я - дер - нень - ка.

А вже весна скресла, скресла,
Що ти нам принесла, що ти нам принесла?

Приспів:

Гей, дівчата, весна красна, зілля зелененьке.

Принесла вам росу, росу,
Дівочью красу, дівочью красу.

Дівочья краса, краса,
Як весняна роса, як весняна роса.

В літі зелененька,
В зимі ядерненька, в зимі ядерненька.

На Дунаю прана, прана,
В меду полокана, в меду полокана.

На сонці сушена,
В китайку звинена, в китайку звинена.

В скриночку схована,
На Великдень вбрана, на Великдень вбрана.

А вже весна скресла, скресла,
Що ти нам принесла, що ти нам принесла?

Принесла вам росу, росу,
Парубоцьку красу, парубоцьку красу.

Парубоцька краса, краса,
Як осіння роса, як осіння роса.

В калюжі мочена,
На дощі сушена, на дощі сушена.

Під лаву втручена,
Терном пришпилена, терном пришпилена.

Діти беруться за руки в коло і йдуть одну строфу вправо, а другу вліво.

ОЙ ВЕСНА КРАСНА

Величальна

Жваво
♩ = 90

Ой вес - на крас - на, ой вес - на крас - на, що ти нам при - нес - ла,
що ти нам при - нес - ла, та й що ти нам при - нес - ла?

Ой весна красна, ой весна красна,
Що ти нам принесла, що ти нам принесла,
Та й що ти нам принесла?

Я вам принесла, я вам принесла
Жито та пшеницю, жито та пшеницю
Та й усяку пашницю.

Я вам принесла, я вам принесла
Зелену травицю, зелену травицю,
Ще й холодну водицю.

Я вам принесла, я вам принесла
Чистую росоньку, чистую росоньку
Ще й дівочу красоньку.

Я вам принесла, я вам принесла
Червону калину, червону калину
Звеселити родину.

А В КРИВОГО ТАНЦЮ

Гармонізація М. Лисенка

Повільно

А в кри - во - го тан - цю та не ви - ве - ду кін - ця,

тре - ба йо - го та ви - во - ди - ти, ла - ду йо - му та зна - хо - ди - ти.

А в кривого танцю
Та не виведу кінця.
Ані кінця, ані ладу,
Не пізнаєш, котра ззаду.
Треба його та виводити,
Ладу йому та знаходити.

ТРАВКО-МУРАВКО

Із збірника «Ягільки», Львів, 1932.

Прощальна ягілька-веснянка

Ходою
♩ = 110

1. Трав - ко - му - рав - ко, чом ти чор - на, не зе - ле - на?
 чом ти чор - на, не зе - ле - на? 2. Чи тя ко - ні ви - топ - та - ли,
 чи тя гу - си вис - ку - ба - ли? Чи тя гу - си вис - ку - ба - ли?

Травко-муравко,
 Чом ти чорна, не зелена? (двічі)

Чи тя коні витоптали, витоптали,
 Чи тя гуси вискубали? (двічі)

Мене коні не топтали, не топтали,
 Ані гуси не скубали. (двічі)

А на мені паняночки, паняночки
 Виводили ягільочки. (двічі)

З червоними чобітками, чобітками,
 З золотими підківками. (двічі)

ВЕРБОВАЯ ДОЩЕЧКА

Із збірника «Ягільки», Львів, 1932.

Хоровод «підковою»

Ходою
♩ = 90

Вер - бо - ва - я до - щеч - ка, до - щеч - ка,
Хо - дить по - ній Нас - точ - ка, Нас - точ - ка.

Вербовая дощечка, дощечка,
Ходить по ній Насточка, Насточка.

Де ти, Насте, бувала, бувала,
Як дуброва палала, палала?

Збанком воду носила, носила,
Ту дуброву гасила, гасила.

Кілько в дзбанку водиці, водиці,
Тільки в дівчат правдиці, правдиці!

Вербовая дощечка, дощечка,
Ходить по ній Насточка, Насточка.

Де ти, Насте, бувала, бувала.
Як дуброва палала, палала?

Решетом воду носила, носила.
Та дуброву гасила, гасила.

Що в решеті водиці, водиці,
Тільки в хлопців правдиці, правдиці.

РОЗЛИЛИСЯ ВОДИ

Веснянка-гра

Ходою

1. Роз - ли - ли - ся во - ди на чо - ти - ри бро - ди. Гей! Ді - ти - кві - ти,
 вес - на крас - на, зіл - ля зе - ле - нень - ке.
 // - не! 2,4,6,8 Ку - ку, ку - ку, ку - ку, ку - ку, ку - ку!

Розлилися води на чотири броди.
 Гей! Діти-квіти, весна красна,
 Зілля зелененьке.

Що в першому броді зозуленька кує.
 Гей! Діти-квіти, весна красна,
 Зілля зелененьке.
 Ку-ку, ку-ку, ку-ку, ку-ку, ку-ку.

Зозуленька кує, бо літечко чує.
 Гей! Діти-квіти, весна красна,
 Зілля зелененьке.

Що в другому броді соловей щебече.
 Гей! Діти-квіти, весна красна,
 Зілля зелененьке.
 Тьох-тьох, тьох-тьох, тьох-тьох,
 тьох-тьох, тьох-тьох.

Коло млина калина.
 Там матьонка ходила –
 Дівок-панок водила.

Соловей щебече – садки розвиває.
Гей! Діти-квіти, весна красна,
Зілля зелененьке!

Що в третьому броді щука-риба грає.
Гей! Діти-квіти, весна красна,
Зілля зелененьке!
(плескати в долоні в такт).

Щука-риба грає – садки розвиває.
Гей! Діти-квіти, весна красна,
Зілля зелененьке!

В четвертому броді сопілонька грає.
Гей! Діти-квіти, весна красна,
Зілля зелененьке!
Ду-ду, ду-ду, ду-ду, ду-ду, ду-ду.

Сопілонька грає, вулицю скликає
Гей! Діти-квіти, весна красна,
Зілля зелененьке!

КОЛО МЛИНА КАЛИНА

Записана на Житомирщині. Гармонізація В. Кузик.
(3 репертуару тріо «Золоті ключі»)

Жваво

f

1. Ко - ло мли - на ка - ли - на, ко - ло мли - на ка - ли - на.
 2. Там ма - тьон - ка хо - ди - ла, там ма - тьон - ка хо - ди - ла.
 4. Що про - ве - де - та й ста - не, що про - ве - де - та й ста - не.
 5. На ді - во - чок пог - ля - не, на ді - во - чок пог - ля - не.
 7. А од - но - ї не - ма - є, а од - но - ї не - ма - є.
 8. І - ї ма - ти зми - ва - є, зми - ва - ю - чи, ка - за - ла.
 10. Не - лю - бо - му рук не дай, не - лю - бо - му рук не дай.
 11. На - пер - стни - чок не мі - ний, на - пер - стни - чок не мі - ний.

mf

С. 3. Ді - вок та - нок во - ди - ла, ді - вок та - нок во - ди - ла.
 6. Чи всі дів - ки ту - та є, чи всі дів - ки ту - та є?
 9. Ой ти до - ню ти мо - я, ой ти до - ню ти мо - я.
 12. А лю - бо - му руч - ку дай, на - пер - стни - чок по - мі - ний.

A.I

A.II

Коло млина калина,
 Там матьонка ходила,
 Що проведе – та й стане
 На дівочок погляне
 Чи всі дівки тут є?
 А одної немає –
 Її мати змиває.
 Змиваючи, казала:
 Ой ти доню ти моя –
 Нелюбому рук не дай.
 Наперстничок не міняй.
 А любому ручку дай,
 Наперстничок поміняй.

СОСНОВА КЛАДОЧКА

Із збірника «Ягільки», Львів, 1932.

Хоровод «підковою»

Ходою
♩ = 90

Сос - но - ва кла - доч - ка ле - жа - ла, ле - жа - ла;
по ній дів - чи - нонь - ка ход - жа - ла, ход - жа - ла,
буй - но - го віт - ронь - ку ж(и) - да - ла, ж(и) - да - ла.

Соснова кладочка лежала, лежала;

По ній дівчинонька ходжала, ходжала –

Буйного вітроньку жидала, жидала.

Звідки буйний вітрець повіне, повіне,

Звідти мій миленький приїде, приїде.

Привезе шубоньку або дві, або дві,

Рожеву стяжечку до землі, до землі,

Червоні чобітки на танець, на танець,

Золотий перстенець на палець, на палець.

Ото мій миленький коханець, коханець.

ОРЕЛ ПОЛЕ ПООРАВ

Пісні Явдохи Зуїхи. Записав Г. Танцюра.
«Наукова думка», К., 1965

Помірно
♩ = 100

О - рел по - ле по - о - рав,
о - рел по - ле, ле - ю - по - ле - ю, по - о - рав.

Орел поле поорав,
Орел поле, лею-полею, поорав.

Крилечками зволочив,
Крилечками, лею-полею, зволочив.

Дрібен дощик примочив,
Дрібен дощик, лею-полею, примочив.

Роди, Боже, на врожай,
Роди, Боже, лею-полею, на врожай!

ОЙ НЕ РОСТИ, КРОПЕ

«Народні пісні у записах Лесі Українки та з її співу».

«Музична Україна», 1971.

Записав К. Квітка

Помірно
♩ = 80

Ой не рос - ти, кро - пе, ой не рос - ти, кро - пе,
ви - со - ко та й у го - ро - ді, ви - со - ко та й у го - ро - ді.

Ой не рости, кропе,

Високо та й у городі.

Ой не рости, кропе,

Коло моїх та ворітечок.

Ой не ходи, хлопче.

Як матінка засне,

Я до тебе та сама вийду.

Я до тебе вийду

Під зелену вишню.

Я в тебе питаю,

Що в тебе на мислі.

ІВАНЧИКУ-БІЛОДАНЧИКУ

Із збірки «Ягільки», Львів, 1932.

Ігрова веснянка

Ходою
♩ = 100

The musical score is written on three staves in 2/4 time. The melody is in G minor (one flat). The lyrics are written below the notes. The first staff contains the first line of the song, the second staff the second line, and the third staff the third line. The tempo is marked as 'Ходою' (March) with a quarter note equal to 100 beats per minute.

І - ван - чи - ку - Бі - ло - дан - чи - ку, поп - линь, поп - линь
по Ду - най - чи - ку, роз - че - ши
ко - су ру - су і чор - нень - кі брів - ця!

Іванчику-Білоданчику,
Поплинь, поплинь по Дунайчику,
Розчеши косу русу і чорненькі брівця!
Іванчику-Білоданчику,
Поплинь, поплинь по Дунайчику,
Візьмися попід боки, покажи свої скоки!
Іванчику-Білоданчику,
Поплинь, поплинь по Дунайчику,
Возьмися попід вушка, шукай ся товаришки!
Іванчику-Білоданчику,
Поплинь, поплинь по Дунайчику,
З калинового луку шукай собі другу!
Іванчику-Білоданчику,
Поплинь, поплинь по Дунайчику,
А з солодкого меду вибери собі третю.

ПОДОЛЯНОЧКА

Ігрова веснянка

Ходою
♩ = 80

Десь тут була По - до - ля - но - чка,
десь тут була мо - ло - де - сень - ка.
Тут во - на впа - ла, до зем - лі при - па - ла,
тут во - на впа - ла, до зем - лі при - па - ла.

Діти стають у півколо, взявшись за руки під час співу похитуються вліво-вправо в такт пісні або вальсують. В середині одна дівчина виконує рухи, відповідно до тексту.

Десь тут була Подільнячка,
Десь тут була молодесенька.
Тут вона впала, до землі припала. (двічі)

Ой встань, ой встань, Подільнячко,
Ой встань, ой встань, молодесенька!
Біжи до Дунаю, візьми ту, що скраю. (двічі)

В середині кола одна дівчина виконує рухи, відповідно до тексту.

ГАЛЯ

Із збірника «Ягільки», Львів, 1932.

Веснянка-діалог

Помірно, ходою

♩ = 100

А чо - муж ти не гу - ля - єш, Га - лю, Га - лю?

А де ж ті - ї чо - бі - точ - ки, що я то - бі дав?

По - ві - си - ла - м на кі - ло - чок, та й ми зло - дій вкрав.

Всі: А чому ж ти не гуляєш, Галю, Галю?

Галя: Бо не маю чобіточок, козаченьку!

Всі: А де ж тії чобіточки, що я тобі дав?

Галя: Повісила м на кілочок, та й ми злодій вкрав.

Всі: А чому ж ти не гуляєш, Галю, Галю?

Галя: Бо не маю запашини, козаченьку!

Всі: А де ж тая запашина, що я тобі дав?

Галя: Повісила м на ворота, та й ми злодій вкрав!

Всі: А чому ж ти не гуляєш, Галю, Галю?

Галя: Бо не маю кораликів, козаченьку!

Всі: А де тії коралики, щом тобі купив?

Галя: Положила м в прискриночку*, злодій вхопив!

Всі: А чому ж ти не гуляєш, Галю, Галю?

*Прискринок – зачіплений до бічної стінки скрині сховок з дощечок для намиста, грошей тощо.

Галя: Бо не маю перстенця, козаченьку!
Всі: А де ж той перстенець, що я тобі дав?
Галя: Заложила на палець, інший хлопець зняв!
Всі: А чому ж ти не гуляєш, Галю, Галю?
Галя: Бо не маю ще віночка, козаченьку!
Всі: Я віночок з барвіночку в краму куплю!
Галя: Тоді я си потанцюю,
Та й красенько подякую, козаченьку!

Діти стають у півколо, побравшись попід руки.

Галя в дуєті (сопрано, альт) співає свої слова всередині півкола.

ПОСАДЖУ Я ГРУШЕЧКУ

Із збірника «Ягільки», Львів, 1932.

Веснянка-гра

Ходою
♩ = 100

По - сад - жу я гру - шеч - ку: гай бу - де, гай! Ніч - ко ж мо - я
тем - на - я, і ти, зо - ре яс - на - я, дай, Бо - же, дай!

Посаджу я грушечку: гай буде, гай!

Нічко ж моя темная, і ти, зоре ясная,

Дай, Боже, дай!

Піділлю я грушечку : гай буде, гай!

Нічко ж моя темная і ти, зоре ясная,

Дай, Боже, дай!

Росте, росте грушечка: гай буде, гай!

Нічко ж моя темная і ти, зоре ясная,

Дай, Боже, дай!

Ой зацвіла грушечка: гай буде, гай!

Нічко ж моя темная і ти, зоре ясная,

Дай, Боже, дай!

Ой зродила грушечка: гай буде, гай!

Нічко ж моя темная і ти, зоре ясная,

Дай, Боже, дай!

Ой зірву я грушечку: гай буде, гай!

Нічко ж моя темная і ти, зоре ясная,

Дай, Боже, дай!

Діти стають у півколо і співають. Одна дівчинка всередині виконує рухи відповідно до тексту: «садить», «підливає», «росте», «цвіте», «дозріла», «зриває». Діти повторюють рухи за нею.

СОЛОВІЮ – ПТАШКУ, ПТАШКУ

Із збірки «Ягільки», Львів, 1932.

Ігрова веснянка

Помірно
♩ = 90

Со - ло - ві - ю, пташ - ку, пташ - ку,
Чи не був ти в сад - ку, в сад - ку?

Чи ви - дів ти, як мак сі - ють? Ой то так сі - ють мак!

Соловію, пташку, пташку,
Чи не був ти в садку, в садку?
Чи видів ти, як мак сіють?
Ой то так сіють мак!

Соловію, пташку, пташку,
Чи не був ти в садку, в садку?
Чи видів ти, як мак росте?
Ой то мак росте так.

Соловію, пташку, пташку,
Чи не був ти в садку, в садку?
Чи видів ти, як мак цвіте?
Ой то так цвіте мак!

Соловію, пташку, пташку,
Чи не був ти в садку, в садку?
Чи видів ти, як мак ріжуть?
Ой то так ріжуть мак!

Соловію, пташку, пташку,
Чи не був ти в садку, в садку?
Чи видів ти, як мак їдять?
Ой то так їдять мак!

Діти стають у півколо, взявшись за руки. Всередині одна дівчина виконує рухи до слів пісні.

ЗАЇНЬКУ

Веснянка-гра

Швиденько

♩ = 100

1. За - їнь - ку та за го - ло - вонь - ку! А ні - ку - ди за - їнь - ку
 2. За - їнь - ку сін - ця по ко - лін - ця.
 та ні вис - ко - чи - ти, а ні - ку - ди сі - ро - му та ні вист - риб - ну - ти.
 3. За - їнь - ку, о - бер - ни - ся, я - ка то - бі лю - ба, ми - ла, о - бій - ми - ся!

Заїньку та за головоньку! (двічі)

Приспів:

А нікуди заїньку
 Та ні вискочити,
 А нікуди сірому
 Та ні вистрибнути.

Заїньку сінця по колінця. (двічі)

Приспів:

А нікуди заїньку
 Та не вискочити,
 А нікуди сірому
 Та ні вистрибнути.

Заїньку, обернися,
 Яка тобі люба, мила,
 Обіймися!

Діти стають у півколо, взявшись за руки. В середині одна дівчина виконує рухи до слів пісні.

ЖУЧОК

Із збірки «Ягільки», Львів, 1932.

Веснянка-гра

Помірно, грайливо

$\text{♩} = 90$

Хо - дить жу - чок по ру - чи - ні, а жу - чи - ха по до - ли - ні.

Грай, жуч - ку, грай! Ой грай, жуч - ку, грай, не - бо - же,

най ти Пан-Біг до - по - мо - же! Грай, жуч - ку, грай!

Ходить жучок по ручині, а жучиха по долині.

Приспів:

Грай, жучку, грай!
Ой грай, жучку, грай, небоже,
Най ти Пан-Біг допоможе!
Грай, жучку, грай!

А ми того рік чекали, та щоби́сьмо жучка грали.
А в нашого жученька золотая рученька.
На жучкові опанчина, а сам жучок, як дитина.
А наш жучок чорновусий, на жучкові жупан куций.
На жучкові черевички, а сам жучок невеличкий.
А хто хоче жучка мати, треба йому паски дати.

Дівчата стають у ряд парами обличчям одна до одної. Кожна дівчина правою рукою охоплює зап'ястя своєї лівої руки і цією рукою охоплює за зап'ястя праву руку дівчини навпроти: утворюються «крісельця», по яких ходить «жучок». Дві дівчини поволі йдуть по боках пар і підтримують за руки «жучка», малого хлопчика. Коли «жучок» переступить на «крісельце» наступної пари, то попередня пара перебігає вперед і знову скріплює «крісельце». Так робить кожна пара, співаючи.

ОЙ ХОДИВ ЖУК ПО ЖУЧИНІ

Запис та розшифровка М. Пилипчак, с. Петрівка, Вінницька обл., 1982.

Текст автентичний

Ходою
♩ = 100

Ой хо - див жук по жу - чи - ні, Грай, жуч-ку, грай,
А жу - чи - на по ди-ри-ви - ні.
не пе - рес-та-вай! Нак-ла-де-мо вог - ник, на-ва-ри-мо ка - ші,
А у ті - ї ка - ші груд - ка мас - ла,
ко - му ї - ї їс - ти, всьо дів - кам, всьо дів - кам.
Ой пі - де - мо Ва - си - ля про-си - ти, Й а на - ша груш - ка
Чи поз - во - лит груш - ку тру-си - ти.
зро - ди - ла, зро - ди - ла. А ми ту - ю груш - ку
тай у - сім дів - ча - там
пот - ра - сем, пот - ра - сем,
роз - ни - сем, роз - ни - сем.

Ой ходив жук по жучині,
А жучина по диривині.
Грай, жучку, грай, не переставай.

Ой підемо Василя просити,
Чи дозволит грушку трусити.
Й а наша грушка зродила, зродила.

Накладемо вогник, наваримо каші,
А у тії каші грудка масла,
Кому її їсти – всьо дівкам, всьо дівкам.

А ми тую грушку потрасем, потрасем,
Та й усім дівчатам рознісем, рознісем.

ОЙ МИ ПОЛЕ ОРЕМО

Етнографічний запис В. Верховинця.
Із видання В. Верховинця «Весняночка»,
частина друга, «Музична Україна», Київ, 1971

Повільно
♩ = 100

Ой ми по - ле о - ре - мо, о - ре - мо,
ой дід - Ла - до, о - ре - мо, о - ре - мо.

Ой ми поле оремо, оремо,
Ой дід-Ладо, оремо, оремо.
А ми просо сіємо, сіємо,
Зеленая рутонько, жовтий цвіт.
А ми стадо пустимо, пустимо,
Ой дід-Ладо, пустимо, пустимо.
А ми стадо займемо, займемо,
Зеленая рутонько, жовтий цвіт.
А ми стадо викупим, викупим,
Ой дід-Ладо, викупим, викупим.

ШУМ

Із збірника «Ягільки», Львів, 1932.

Веснянка-хоровод

Жваво
♩ = 120

Ой ну - мо, ну - мо, зап - ле - ті - мо шу - ма, шу - ма зап - ле - ті - мо,
гу - ля - ти хо - ді - мо. Ой хо - дить шум по діб - ро - ві, а шу - ми - ха
ри - бу ло - вить. Що вло - ви - ла, то про - пи - ла, сук - ні донь - ці не ку - пи - ла.
Пос - тій, доч - ко, до су - бо - ти, справ - лю сук - ню ще й чо - бо - ти. Чер - во - ну - ю
плах - ту, зе - ле - ну за - пас - ку, лю - би ме - не, ко - за - чень - ку, ко - ли тво - я лас - ка!

Ой нумо, нумо в зеленого Шума!

Ой Шум ходить по діброві,

А Шумиха рибку ловить,

Що вловила, то пропила,

Сукні доньці не купила.

Постій, дочко, до суботи,

Справлю сукню ще й чоботи.

Червону плахту, зелену запаску,

Люби мене, козаченьку, коли твоя ласка!

Усі стають у півколо, беруться за руки вгорі. Один кінець півкола в такт іде попід руки останньої пари, потім передостанньої і так далі. Потім переходять у лінію колеса. Повторюється пісня 2-3 рази.

ШУМ (ВАРІАНТ)

Записав К. Квітка від Лесі Українки
(с. Миропілля Звягельського повіту)

Рухливо
♩ = 80

Ой ну - мо, ну - мо, в зе - ле - но - го Шу - ма! Ой шум хо - дить
по діб - ро - ві, а Шу - ми - ха ри - бу ло - вить, що вло - ви - ла,
то про - пи - ла, сук - ні донь - ці не ку - пи - ла. Пос - тій, доч - ко,
до су - бо - ти, справ - лю сук - ню ще й чо - бо - ти, чер - во - ну - ю
плах - ту, зе - ле - ну за - пас - ку, лю - би ме - не,
ко - за - чень - ку, ко - ли тво - я лас - ка!

Ой нумо, нумо в зеленого Шума!
Ой Шум ходить по діброві,
А Шумиха рибку ловить,
Що вловила, то пропила,
Сукні доньці не купила.
Постій, дочко, до суботи,
Справлю сукню ще й чоботи,
Червону плехту, зелену запаску,
Люби мене, козаченьку, коли твоя ласка!

ШУМ (ВАРІАНТ)

Етнографічний запис В. Верховинця

Досить швидко
♩ = 100

Ой ну - мо, ну - мо, зап - ле - те - мо шу - ма,
шу - ма зап - ле - те - мо, гу - ля - ти пі - де - мо.

Ой нумо, нумо, заплетемо шума,

Шума заплетемо, гуляти підемо.

Ой шум ходить, по воді бродить,

А шумиха рибу ловить.

Що наловила – все зварила,

В гості громаду запросила.

Громада чекає, а шума немає.

Де ж це він, справді досі блукає?

Шум по дорозі зайця злякався,

Зайця злякався, в кропиву сховався.

В кропиву сховався, бороною вкрився,

Бороною вкрився, щоб не пожалився.

Одне лихо – борода колюча,

Друге лихо – кропива жалюча.

Третє лихо – громада чекає,

Громада чекає, а шума немає.

ВЕРБОВЕ КОЛЕСО, КОЛЕСО

З фондів Тернопільського обласного державного архіву,
м. Львів, 1860. Підготував В.Д. Губ'як

Помірно
♩ = 100

Вер - бо - ве ко - ле - со, ко - ле - со ко - ло гос - тин - ця
сто - я - ло. Од - не ди - во на ді - ди,
дру - ге ди - во на ба - би, тре - тє ди - во на дів - ки.

Вербове колесо, колесо
Коло гостинця стояло.
Одне диво на діди,
Друге диво на баби,
Третє диво на дівки.

З давніх часів до нас дійшла весняна пісня-гра «Підківка-щасливка». Взірець мелодії побутує на Тернопільщині (Теребовля). З гурту дівчат троє стоять на моріжку (сухому горбочку), утворюючи так звану «підківку». Одна з них непомітно сідає на заздалегідь підготовлену справжню підківку. Всі інші беруться за руки, водять коло і співають: «Вербове колесо...» На закінчення поспівки одна з дівчат відгадує, у кого вона захована. Якщо відгадає, то дівчина, яка мала підківку, віддає її і дарує писанку, розмальовану підківкою і великодніми візерунками, повертаючись до кола. Гра триває. По закінченню гри всі пригощаються писанками та прянощами великодніх свят. А підківка-щасливка залишається до наступного року у тієї дівчини, яка найбільше відгадала. Вважалося, що дівчина, яка зберігає впродовж року підківку, – найщасливіша. Якщо ця дівчина виходила заміж, то залишала підківку-щасливку як реліквію собі або дарувала подрузі чи сестрі.

НЕ СТЕЛИСЯ, КУДРЯВЧИК

Записав П.О. Козицький, гармонізація В. Триліса

Помірно
♩ = 100

1. Не сте - ли - ся, куд - ряв - чик, не сте -
ли - ся, зе - ле - ний куд - ряв - чик, край ме ³ - не.
Та край мо - го го - род - ця, та край
мо - го, зе - ле - ний куд - ряв - чик, го - род - ця.
3. Про - ти мо - го ві - кон - ця, про - ти
мо - го, зе - ле - ний куд - ряв - чик, ві - кон - ця.

Не стелися, кудрявчик,
Не стелися, зелений кудрявчик,
Край мене.

Бо є в мене лихий муж,
Бо є в мене, зелений кудрявчик,
Лихий муж.

Та край мого городця,
Та край мого, зелений кудрявчик,
Городця.

Буде мене лаяти,
Буде мене, зелений кудрявчик,
Лаяти.

Проти мого віконця, проти мого,
Зелений кудрявчик,
Віконця.

Нагайкою краяти,
Буде мене, зелений кудрявчик,
Краяти.

Та не кажи мені гуляти,
Та не кажи мені, зелений кудрявчик,
Гуляти.

ГОЙДИ, МАРУСЮ, ГОЙДИ

Запис та розшифровка В. Пилипчака,
с. Петрівка, Вінницька обл.

Весело
♩ = 100

Гой - ди, Ма - ру - сю, гой - ди, звід - ки до те - бе зай - ти?

Са - дом, Ва - сіль - ку, са - дом, бу - де го - рів - ка з ме - дом.

Гойди, Марусю, гойди,
Звідки до тебе зайти?
Садом, Васильку, садом,
Буде горівка з медом.

Ще й коникові обрік,
Ще й подушечка під бік,
Ще й тая вечеронька,
Що наварила ненька.

Маруся молоденька
Пристала до серденька.
Маруся молоденька
Пристала до серденька.

А В КОВАЛИХИ СОБАКИ ЛИХІ

Веснянка, записана В. Борисенко від Марії Рейди з Житомирщини.
(З репертуару тріо «Золоті ключі»)

Помірно
♩ = 90

1. А в ко - ва - ли - хи со - ба - ки ли - хі,
да не - ко - му тих ді - вок бо - ро - ни(ти). 2-4. Іш - ла Ма -
ру - ся: со - бак бо - ю - ся. Іш - ла Ти -
тя - - на да й на - кри - ча(ла).

А в ковалихи собаки лихі,
Да некому тих дівок боронити.

Ішла Маруся: «Собак боюся».
Ішла Титяна да й накричала:

Йдіте, собаки, в солому спати,
А ти, хлопчику, ходи до хати.

Ходи до хати, ходи до хати
Зо мной розмовляти.

ПЛИВЕ КАЧУР

Із збірника «Ягільки», Львів, 1932

Помірно
♩ = 80

Пли - ве ка - чур, пли - ве ка - чур в го - ро - хо - вім
Пли - ве ка - чур в го - ро - хо - вім
він - ку, в го - ро - хо - вім він - ку.

Пливе качур, пливе качур в гороховім вінку.

Вибирай си, качуроньку, щонайкращу жінку!

І та гарна, і та гарна, і та не погана,

А тамтая дівчинонька як намальована!

Не казала стара мати дівчат вибирати;

Йно казала стара мати сиротоньку взяти.

Бо бідная сирітонька буде працювати,

А багацька розкішниця йно схоче лежати.

Горох, стручок гороху, гороховий вінок – символи старопарубоцтва і стародівочтва.

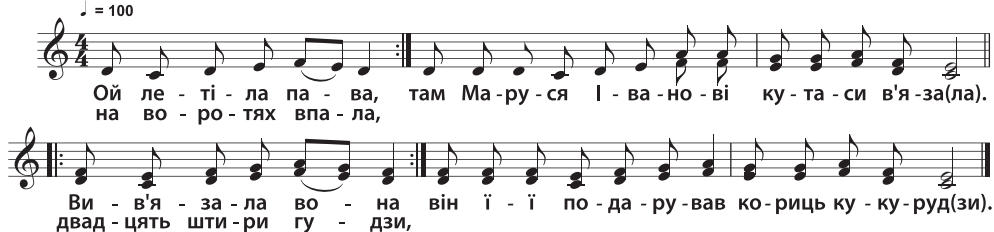

ОЙ ЛЕТИЛА ПАВА

Запис та розшифровка В. Пилипчака. Вінницька обл, с. Петрівка.

Текст автентичний

Жваво
♩ = 100

Ой ле - ті - ла па - ва, там Ма - ру - ся І - ва - но - ві ку - та - си в'я - за(ла).
на во - ро - тях впа - ла,
Ви - в'я - за - ла во - на він ї - ї по - да - ру - вав ко - риць ку - ку - руд(зи).
двад - цять шти - ри гу - дзи,

Ой летіла пави, на воротах впала,
Там Маруся Іванові кутаси в'язал(а).

Вив'язала вона двадцять штири гудзи,
Він їй подарував корець кукурудз(и).

Корець кукурудзи, ще й півкорця проса.
Куплю, куплю черевички, най не ходи бос(а).

А як подеруцця, то я полатаю,
Но не кажи своїй мамі, що я тебе зна(ю).

А як подеруцця, то я другі куплю,
Но не кажи своїй мамі, що я тебе люблю.

Ой чия то хата дильом дильована,
Ой чия то Маруся як намальован(а)?

Іванова хата дильом дильована.
Іванова Маруся як намальован(а).

Ой за горбом, горбом за горбом долина.
Там Маруся жито жала, сама чорнобрив(а).

Над'їхав Іванко, – «Помагай, Боженчи»,
Вона стала, відказала: – «Іди здоров, серце».

Іди здоров, серце, не кажи нікому,
Бо це люди рознесут, як вітер солом(у).

Солома лигенька, а я молоденька,
Мене люди возьмут в зуби, я ще молоденьк(а).

ЩЕБЕТАЛА ПТАШЕЧКА

Обробка Я. Степового.
Із збірника «Вийди, вийди, сонечко»,
«Музична Україна», 1981

Помірно
♩ = 100

Ще - бе - та - ла пта - шеч - ка під ві - ко - неч - ком,
спо - ді - ва - лась пта - шеч - ка вес - ни з со - неч - ком.

Щебетала пташечка під віконечком,

Сподівалась пташечка весни з сонечком.

Прилинь, прилинь, чаронько, весна красная,

Як легенька хмаронька в небі ясная.

Вбери степи травами, вквітчай ніжними,

Потоки купавами білосніжними.

Осип луки перлами, вкroppи росами,

Розлийся джерелами стоголосими.

Щебетала пташечка під віконечком,

Сподівалась пташечка весни з сонечком.

ТЕЧЕ ВОДА

Сл. Т. Шевченка, муз. народна.
Із збірника В. Верховинця «Весняночка».
«Музична Україна», 1971

Повільно
♩ = 90

Те - че во - да із - за га - ю та по - під го - ро - ю,
хлю - по - чуть-ся ка - ча - то - чка по - між о - со - ко - ю.

Тече вода із-за гаю
Та попід горою,
Хлюпочуться качаточка
Поміж осокою.

А качечка випливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

КУПАЛО (КУПАЙЛА) ТА КУПАЛЬСЬКІ ПІСНІ

Усім відомо – вести мову про українську звичаєвість, що супроводжувала людину від народження і до смерті, значить поринути у той незвичайний світ емоційності, святості, мистецької фантазії та життєлюбства. Одним з таких життєдайних дійств є Купайлиця або Купала (Купайло). Це одне з найдивовижніших свят слов'янських народів, яке було колись чи не найголовнішим літнім народним календарним святом, всіма очікуваним, особливо молоддю та жінками. Це прадавнє величне, найпоетичніше народне свято кохання і шлюбу, день літнього сонцевороту, що припадає в нашій місцевості на 20-21 червня. У ці дні рік поділяється навпіл, сонце повертає з літа на зиму, а дні починають коротшати. Вважалося, що збігається воно з днем народження Івана Предтечі (7 липня), але святкують його по-різному. У західних слов'ян «святого Яна», «Івана Купала», у східних – «сан-Джовані» – в Італії, «сан-Хуана» – в Іспанії, «сен-Жана» у Франції, подекуди і в Україні Купала святкують у найкоротшу середньолітню ніч, тобто раніше на два тижні (20-22 червня). Корені обрядів Купайла сягають часів творення сонячного світогляду наших далеких предків і загубились у сивих тисячоліттях. Археологи стверджують, що в лісостеповій зоні України Купайло святкували вже 3 тис. років тому.

Саме в цей період Природа – у найвищому розквіті. Це час літнього сонцевороту, коли сонце підходило до зеніту – найвище піднімалося над землею, час найкоротшої ночі. Гляньте, як зранку на Купала сонце на сході грає-переливається всіма барвами веселки, немов занурюється у воду і знову виринає. Парність втілена в таких сакральних і життєдайних величинах, як вогонь і вода, як священний шлюб у вияві духовно розвиненого суспільства. Тому вважають, що вода, як і вогонь, набуває очищувальної сили. Навіть у цій нібито жартівливій купальській пісні:

Ой летіло помело через наше село,
Стовпом дим, стовпом дим.
Сіло спочивати на дядькову хату,
Стовпом дим, стовпом дим.
А дядькова хата запалилася,
Та й горить, та й горить.
А Йванкова голова засмалилася,
Та й курить, та й курить.
А Маруся з radoщами
Несе воду пригорщами,
Та й гасить, та й гасить.

Зі святом Купала пов'язано багато різних обрядів, які поєднували в собі елементи культу сонця, пов'язаних з культом предків та аграрної магії, хліборобським життям і побутом, очисних та еротичних обрядодій, а також ворожінь і пісень. Купальський вогонь спалює все зле, а вода дає живлющий заряд сили і міцності. Тому обряди передбачали перестрибування через купальські вогнища (навіть дітей переносили через вогонь з метою очищення), купання у воді, обливання, качання по росі тощо.

Купальські пісні, що дійшли до нас, в більшості своїй втратили древнє обрядове значення, тепер головними мотивами їх є кохання, сватання, заміжнє життя, жарти. Особливістю свята Купайла є також його громадський аспект – у ньому беруть участь усі – від старого до малого. Кожен має очиститися водою, вогнем і рослинами, аби забезпечити собі здоров'я на цілий рік. У ніч під Купайла гріх залишатися в хаті. Всі, хто був далеко від рідного дому, намагалися на Купайла повернутися або хоч послати привітання Роду зі святом.

Є в купальському святі два дива, два елементи купальської обрядовості – церемонія прибирання антропоморфного зображення Купали (купальське деревце Купайлиця або Марена) і квітка папороті, що цвіте тільки у Купальську ніч. Люди розповідають про дивні явища, що відбуваються в Купальську ніч з рослинами: ніби вони розмовляють між собою і навіть переходять з місця на місце, а в глухій лісовій гушавині до перших півнів вогненним цвітом розквітає папороть – «перуновий цвіт». Деревце – вишневу, соснову чи вербову гілку, вбрану квітами, черешнями чи вишнями, свічками можна ще подекуди побачити, а от цвіт папороті побачити щастить одиницям, бо цвіте ця чарівна квітка одну тільки мить. Хто зірве – той усе знатиме, розумітиме мову дерев і звірів, досягне таємниці буття.

Вважають, що в Купальську ніч всяке зілля набирає надзвичайної сили. Через це травники-лікарі саме на Купала збирають зілля: любисток, канупер, м'яту, чебрець, материнку, руту, пижмо, підбіл, деревій, буркун, бузиновий цвіт, шовкову траву. Це найкращий час для початку нових серйозних справ. Купальська роса вважається цілющою і життєдайною.

З прийняттям християнства язичницьке свято Купайла об'єдналося зі святом Івана Хрестителя, відомого «Предтечі християнства», але залишки купальських обрядів збереглися в народі ще й досі.

Проходять віки, тисячоліття та щороку, коли сонечко повертає на зиму, приходить ця чарівна ніч... І знову повторюються урочисті, таємничі-магічні купальські обряди, поєднуючи в собі елементи культу сонця, аграрної магії, очисних обрядів. Це дивовижне свято розкриває нам глибокий народний звичаєво-обрядовий світ, що тисячоліттями зберігає незрівнянне й самодостатнє духовне обличчя нашого народу.

ОЙ НА ІВАНА, НА КУПАЛА

Записав К. Квітка у с. Колодяжному

Жваво
♩ = 90

Ой на І - ва - на, на Ку - па - ла та й ку - па - ла - ся ле - бе - донь - ка.

на бе - ре - жеч - ку ку - па - ла - ся, там Ка - те - ри - на жу - ри - ла - ся.

Во - на руш - нич - ків не нап - ря - ла, со - бі І - ва - на спо - до - ба - ла.

І - ван до не - ї прий - шов, прий - шов, він сво - ю до - лю знай - шов, знай - шов.

Ой на Івана, на Купала
Та й купалася лебедонька,
На бережечку купалася,
Там Катерина журилася.

Вона рушників не напярала,
Собі Івана сподобала.
Іван до неї прийшов, прийшов,
Він свою долю знайшов, знайшов.

КУПАЛЬСЬКА

Записана в с. Мостове, Миколаївська обл.

Жваво
♩ = 80

Ой гу - ля - ла дів - чи - нонь - ка, гу - ля - ла,
по - ки в сво - го ба - тень - ка бу - ва - ла.

Ой гуляла дівчинонька, гуляла,

Поки в свого батенька бувала.

А як пішла до свекрухи робити,

Перестала на гуляння ходити.

Як постеле білу простінь – не ляже,

Спитається, що робити – не скаже.

ІВАНЕ, ІВАШЕНЬКУ

Із записів О. Потебні. Гармонізація В. Триліса.
(3 репертуару тріо «Золоті ключі»)

Помірно
♩ = 95

І - ва - не, І - ва - ше - ньку!

1. Та не грай ко - нем та по - над мо - рем,

І - ва - 'не, І - ва - шень - ку,

І - ва - не, І - ва - ше - ньку!

2-10. Та за го - ро - ю та за кам' - я - но - ю,

І - ва - не, І - ва - ше - ньку!

Іване, Івашеньку!

Та не грай конем та понад морем,

Іване, Івашеньку! (двічі)

Іване, Івашеньку! (двічі)

Що удівоньку да легко брати,

Да легко брати, а важко жити.

Та за горою та за кам'яною,

Та стоять коні та поуздані.

Що тільки сісти та поїхати.

А що дівицю да важко брати,

Да важко брати, а легко жити.

Іване, Івашеньку!

Та за гороньку та й по удівоньку.

А за границу та й по дівицю.

ОЙ ЛЕТИЛО ПОМЕЛО

Записана на Житомирщині.
(З репертуару «Золоті ключі»)

Весело
♩ = 100

Ой ле - ті - ло по - ме - ло че - рез на - ше се - ло,
стов - пом дим, стов - - пом дим.

Ой летіло помело через наше село,

Стовпом дим, стовпом дим.

Сіло спочивати на дядькову хату,

Стовпом дим, стовпом дим.

А дядькова хата запалилася,

Та й горить, та й горить.

А Йванкова голова засмалилася,

Та й курить, та й курить.

А Маруся з radoщами

Носить воду пригорщами –

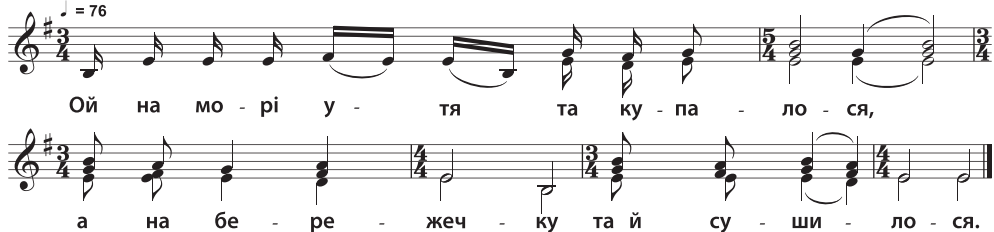
Та й гасить, та й гасить.

ОЙ НА МОРІ УТЯ

Записана на Волині

Помірно
♩ = 76

Ой на мо - рі у - тя та ку - па - ло - ся,
а на бе - ре - жеч - ку та й су - ши - ло - ся.

Ой на морі утя та купалося,
А на бережечку та й сушилося.
А на бережечку та й сушилося,
А на мене мати та й сварилася.
А на мене мати та й сварилася,
Щоб я на юлиці не барилася.
Ой як будеш, мати, та й сваритися,
Буду на юлиці та й баритися.
Ой як будеш, мати, та й докучати,
Буду на юлиці та й ночувати.

НА НАШІЙ ЮЛОЙЦІ ДІВОЧОК РЯДОЧОК

Записана на Волині

Помірно
♩ = 100

На на - шій ю - лой - ці ді - во - чок ря - до - чок,
Гей, ді - во - чок ря - до(чок).

На нашій юлойці
Дівочок рядочок,
Гей, дівочок рядочок.
 Найстарша дівойка –
 Молода Марійка,
 Гей, молода Марійка.

Рядочки копала,
Руточку сіяла,
Гей, рутойку сіяла.
 А як рута зросла –
 У віночок звила,
 Гей, у віночок звила.

У віночок звила,
На Дунай пустила,
Гей, на Дунай пустила.
 Хто віночок здойме,
 То той мене возьме,
 Гей, то той мене возьме.

ПІСНІ ОСІННЬОГО ПЕРІОДУ

Український народ ще здавна опоетизував жнивний період, створив численні приповідки, загадки, казки, пісні про це величне дійство, що пізніше вилилося в ритуал – Свято урожаю. Правда, в минулому це був цілий цикл хліборобських свят літньо-осіннього періоду: «Русальний тиждень», «Проводи», «Купальські свята», «Кострубонько», «Свято Рожаниць». Звичайно, до нас дійшли лише уривки з тієї суцільної системи, яка віддзеркалює сенс свята та відгомін магічних дій. Відносно краще збереглася заключна частина їх – Свято урожаю – обжинки. Зажнивні пісні у всій красі лунали ще в XVI-XIX ст. Частину цих цінних пісень записали наші славні етнографи: проф. М. Максимович, М. Цертелєв, О. Бодяньський, П. Куліш.

Ще у Петрівку люди косять траву, заготовляють на зиму сіно. З сінокосом пов'язано стільки романтичного: можна позмагатися між собою, співати пісень, безпосередньо пов'язаних з важливим у житті селянина аграрним періодом – очікуванням урожаю. У той час, коли в центрі уваги русальної поезії перебуває культ рослинності, купальської – культ вогню та води, петрівчана обрядовість відповідає магічному культові сонця, ніби замикається коло необхідних магічних компонентів, дуже необхідних для майбутнього врожаю. Магія сонячної енергії Петрівки – аграрно-громадська тематика: «Ой, Петре, Петре, да ще й Іване! Половини літечка вже й немає. Вже ячмінь і овес вийняв колос. Уже соловейко потеряв голос».

Після Петра і Павла розпочиналися жнива. Перед цим днем в Україні справляли зажинки – урочистий родинний обряд, пов'язаний із виходом на косовицю. Напередодні зажинок робили «закрутки» (своєрідні обереги поля), пекли «мандрики» – млинці з сиром. У день зажинок брали хліб-сіль, свічку-громівницю, освячену на Стрітіння, і вдосвіта йшли у поле зажинати ниву. Із зажинок додому поверталися з веселими піснями. Слід зауважити, що сільська громада завжди піклувалася про немічних людей та вдів і, зібравшись «толокою», жали їхні ниви. («Допоможи вдові-сироті раз, Бог тобі допоможе в десять раз»).

А справжні жнива розпочиналися пізніше (приблизно 21 липня). Люди йшли в поле, вдягнені по-святковому, кланялися ниві і зі словами: «Дай, Боже, легко почати і легко дожати», бралися до роботи. Під час жнив усі працювали, навіть маленькі діти, які доглядали худобу, носили у поле обід. Хлопці допомагали косарям, а дівчата разом із жінками жали серпами. Жнучи, вони спритно клали сніп за снопом і, працюючи, співали час від часу пісень – тоді робота здавалася легшою. «Ішли дівки жито жати, йой, йой, йой-йой-йой, та й

забули серпи взяти, гой-я, гой, гой-я гой, гой-я, гой». Доля урожаю, і, сказано, людини залежали і залежать від різних обставин та природних сил. Величний акт у святі врожаю – це в'язання «бороди», про що детальніше пишеться в авторському посібнику «Українська народнопісенна творчість в українознавстві». До цієї частини жнив належить пісня «Ой котився наш віночок по полю да просився в женчиків додому. – Візьміть мене, женчики, з собою, бо вже мені надоїло й у полю. Вже буйного вітрику начувся, вже дрібного дощичку напився...»

Важлива ритуальна і молитовна церемонія женців, – це урочисте шестя по ниві після останньої «жмені». Ототожнюючи міфологічні істоти з перепілонькою, вважаючи, що добрі духи втілені в польову птицю перепілоньку, що перебуває на ниві в житі-пшениці, висловлюючи їм співчуття та подяку, співали:

Перепілонько мала наша, де ся будеш ховала?
Ми пшеницю дожали, в снопочки пов'язали,
В копоньки поскладали.
Одна копонька в стозі, а друга в оборозі,
А третя в стодолі, твоє злото у дворі.

Охоронним духам час переселятися у річки-води на зиму, русалкам-нявкам – у дупла сухих дерев, у ліс; потерчатам – у зарослі, кущі-хащі, болота. Леся Українка записала на Волині чимало відповідних до цього періоду пісень, сказань-легенд і використала частково в своїй знаменитій «Лісовій пісні».

Осінньо-жнивний період нашого українського селянства настільки багатий, що й не переказати. Справді, важка праця селянина, мабуть, не здавалася йому такою, бо була насичена потужними магічними обрядами, які підтримували людину у стані піднесення, святості і святковості. Робота, що базується на почутті обов'язку, перетворюється на служіння громаді і Богу. Отже, жнив-на громада на чолі з т. зв. «княгинєю», що несе на своїй голівці вінок – символ зібраного врожаю, прямує з поля до господаря лану, співаючи:

Закотилось сонечко за зелений бір,
Поїдемо вечеряти у багатий двір:
А в багатому дворі хліба-солі на столі,
Хліба-солі й усього доволі...
Вареники в маслі, горілочка в пляшці...

«Магічні дії-молитви зажинкові й обжинкові в цілому до нас не дійшли, маємо лише рештки пісень та звичаїв. Пізніше зажинкові, жнивні та обжинкові пісні злилися з народними піснями, зокрема з колядками, веснянками, купальськими, весільними тощо. Дуже багато цих цінностей нашої пракультури назавжди втрачено, хоч, загалом, звичай «Обжинки» зберігся аж до XIX ст. включно, правда вже зі значними змінами», – пише С. Килимник. У численних піснях обжинок, безмежно веселих, а поряд і журно-сумних, хвальних, благальних відбивається і нинішня душа українського народу, його віра, бажання, мрії, його культура. Світової слави митці – Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Тіціан, наші сучасники Яблонська, Васильківський, Трутовський подають нам картини обжинкового ритуалу – безмежну людську радість вінця святої праці – Урожаю, символу благополуччя, добробуту, життєздатності людини. Не меншого значення набуває й інтеграція сільської спільноти, адже спільні обрядодії, ритуали за своєю природою надають суб'єктам почуття спорідненості, захищеності, душевного комфорту. А скільки шляхетності, високості, божественного ідеалу, найвищої поваги до людини у цих традиціях, звичаях та ритуалах, у піснях не тільки величальних, обрядових, календарних, а й жартівливих.

Отак ми побували у світі добра, щедрості і святості літньо-осіннього жнивного циклу. Шануймо наші звичаї – і будемо народом!

ПІД НАШОЮ СЛОБОДОЮ

Із записів О. Потебні. Опрацював В. Триліс

Помірно
♩ = 90

Під на - шо - ю сло - бо - до - ю ро - де жи - то
з ло - бо - до - ю, ро - де жи - то з ло - бо - до - ю.

Під нашою слободою
Роде жито з лободою.
Там дівчина жито жала,
Малі снопики в'язала.
Де не взявся козаченько
На воронім кониченьку.
Годі, годі, дівча, жати,
Малі снопики в'язати.
З'їхав козак на могилу,
Пустив коня й на долину.
Пустив коня на долину,
А сам заснув на годину.
Де взялася дівчинонька
Та вирвала травиченьки.
Та й вдарила козаченька,
Та вдарила по личеньку.
Годі, годі, козак, спати,
Та вже ж коня не видати.
Ішли турки з татарами,
Взяли коня з поводами.
Мене турки добре знають,
Вони ж мене не займають.
Візьмуть коня – другий буде,
Тебе ж візьмуть – то й не буде.

ОЙ НА ГОРІ ЖИТА МНОГО

Жартівлива

Жваво
♩ = 100

Ой на го - рі жи - та мно - го, йой, йой,
йой, йой, йой, по - ло - ви - на зе - ле - но - го,
гой - я, гой, гой - я гой, гой - я, гой, гой - я, гой!

Ой на горі жита много,
Йой, йой, йой, йой, йой,
Половина зеленого,
Гой-я, гой, гой-я, гой, гой-я, гой!
Ішли дівки жито жати,
Йой, йой, йой, йой, йой.
Та забули серпи взяти
Гой-я, гой, гой-я, гой, гой-я, гой!
Серпи взяли, хліб забули,
Йой, йой, йой, йой, йой.
Такі тоді женці були,
Гой-я гой, гой-я, гой, гой-я, гой!
Кедь би його хлопці жали,
Йой, йой, йой, йой, йой.
Вони б йому ради дали,
Гой-я, гой, гой-я, гой, гой-я, гой!

ЖНИВАРСЬКА

Із збірника «Народні пісні у записах Лесі Українки та з її співу».
«Музична Україна», 1971

Помірно

Ой яс - но, яс - но, де яс - не сон - це схо - дить,
а ще яс - ні - ше, де на - ша па - ні хо - дить.

Ой ясно, ясно, де ясне сонце сходить,
А ще ясніше, де наша пані ходить.

А ще там ясній, де наш господар ходить,
В правій ручейці золотий кубок носить.

В правій ручейці золотий кубок носить.
В своїх женчиків на горілолку просить:

Пийте, женчики, та й горілолку сюю,
Ой поки я вам другу наготую.

Пийте, женчики, та й горілолку, пийте,
Тільки-но мені кубочків не побийте.

Мої кубочки срібнії, золотії,
Мої женчики хороші, молодії.

ОЙ ХОДИТЬ ІВАНКО

Слова та мелодія народні.
Із збірника В. Верховинця «Весняночка», Київ, 1991

Помірно

Ой хо - дить І - ван - ко, блу - ка - є, блу - ка - є,
Він сво - ю сест - рич - ку шу - ка - є, шук - ка - є.

Ой ходить Іванко, блукає, блукає,
Він свою сестричку шукає, шукає.

Ой пробий, Іванку, ворота, ворота,
Виведи сестричку з чужого города.

Ой прийди, Іванку, із волі, із волі,
Виведи сестричку з неволі, з неволі.

Ой прийди, Іванку, близенько, близенько,
Поклонися сестриці низенько, низенько.

Ой пробив Іванко ворота, ворота,
Визволив сестричку з чужого города.

ОЙ КУРИТЬСЯ ДОРІЖЕЙКА

Із збірника «Народні пісні в записах Лесі Українки».
«Музична Україна», 1971

Швидко
♩ = 100

Ой ку - рить - ся до - рі-жей-ка, ку - рить - ся, ку - рить - ся,
чо - гось на - ша гос - по - ди - ня жу - рить - ся, жу - рить - ся.

Ой куриться доріжейка,
Куриться, куриться,
Чогось наша господиня
Журиється, журиється.

Що треба їй коничейки
Продати, продати,
Та женчикам музичейки
Найняти, найняти.

Заріж, заріж, господине,
Індика, індика,
Щоб нам була із Варшави
Музика, музика.

Хоч з Варшави – не з Варшави,
З Кракова, з Кракова, –
Щоб нам була музичейка
Готова, готова!

ВЕСІЛЬНІ ПІСНІ

Весілля в давнину тривало цілий тиждень і було чудовою, дуже старанно опрацьованою драмою. Виступало в ній багато осіб з визначеними ролями (дружки, дружби, світилки, старости, бояри, свати, свашки, коровайниці) і вживалося багато предметів (коровай, на якому пташки з тіста (знак власного гніздечка), «баранячі роги» та «шишки» (знак багатства і плідності) чи зелена галузка – гильце», знак «дерева життя», стрічки для прикрашання, вельон (фата) для молодої тощо). Всі прикраси на короваї вказували на злуку двох родів, початок нового життя, щастя та багатства, а після того, як молодята добровільно згодилися одружитися, починалися церемонії оглядин, заручин, сватання, посаду та вінчання. За звичаєм у селах України ідуть прошені і непрошені гості, з тією різницею, що прошені приймаються в хаті і поштуються, а непрошені гуляють на подвір'ї. Тому всі хлопці й дівчата щонеділі, починаючи з Покрови, ходять гуляти на весілля. Ішли на ці весілля й одружені чоловіки та жінки, а нерідко і старі бабусі. З поваги до старості останніх частували в хаті. Все подвір'я господаря, у якого проходить весілля, було вщент заповнено молоддю – дівчатами, хлопцями, дітьми. Для молоді завжди була можливість послухати і навчитися весільних пісень, подивитися на весільні церемонії. Коли молоді сідали за стіл, а обід тривав дві-три години, то музик виряджали надвір і вони грали для всіх. Феєрична картина спостерігалась: танцювало все подвір'я – і молодь, і діти, і молоді господарі з господинями.

У неділю після вінчання парубки втискалися в сіни «пропивати молоду», тобто брати за неї горілчаний викуп. Цих хлопців звали «запоріжцями», тому що вони стояли за порогом і домагалися свого. Запоріжці співали пісень, зміст яких був – прощання хлопців з дівчиною, з якою гуляли, а відтепер не будуть, бо за якусь годину вона стане молодницею. Потім хлопці збиралися й до молодого в сіни і знову співали пісень, прощалися зі своїм товаришем, який остаточно виходив з їх парубоцької громади. І у молодого виносили «хлопцям-запоріжцям» горілку та закуску. Так цілу осінь неділями молодь гуляла на весіллях, що було предковичним тисячолітнім звичаєм родового побуту українців.

Звичайно, українське весілля багатовимірне, і всім нам потрібно знати хід і значення весільного обряду, бо не можна недооцінити величезного багатства магічних ритуалів, весільних пісень, моральність і глибоку духовність цього дивовижного обряду. Тож шануймо свої звичаї!

ОЙ, МАТІНКО, ЩО ЗА СОН СНИВСЯ

Записав В. Матвієнко в с. Германівка Обухівського р-ну на Київщині

Помірно
♩ = 100

Ой, ма - тін - ко, що за со - н(и) снів - ся,
Ой ма - тін - ко, що за со - н(и) снів - ся,
чор - ним шов - ком весь світ о - по - вив - (ся).

Ой, матінко, що за сон снівся, (двічі)
Чорним шовком весь світ оповився.

Калиною та й обтикався, (двічі)
А горошком та й обсипався.

Хіба ж, доню, розуму не маєш, (двічі)
Що ти собі цей сон не вгадаєш?

А чорний шовк – це ж твої кісоньки,
А горошок – це ж твої слізеньки.
А калина – дівуваннячко,

Суботнє заплітаннячко, (двічі)
А недільне убираннячко.

ОЙ ЛЕТІВ ЖЕ СИЗИЙ ГОЛУБ

Записано на Чернігівщині

Помірно
♩ = 100

Ой ле - тів же си - зий го - луб
че - рез виш - ньов сад. Та у - да - рив - ся
у - да - рив - ся й об сад - ви - ног - рад. Гу!

Ой летів же сизий голуб
Через вишньов сад. Гу!

Та ударився крилечками
Й об сад-виноград. Гу!

Та ударився, ударився,
Та й питає.

Чи тут моя голубонька,
Чи тут вона? Гу!

Отут же я, сизий голуб,
Пробуваю. Гу!

ШОВКУЄ НИТКА, ШОВКУЄ

Запис та розшифровка В. Пилипчака, с. Кацмазів Вінницької обл.

Помірно
♩ = 100

Шов - ку - є нит - ка, шов - ку - є,
зять до те - щонь - ки манд - ру - є. Те - що мо - я,
ни - рід - на ма - ти, чим бу - деш да - ру - ват(и)?

Шовкує нитка, шовкує, зять до тещоньки мандрує.
Тещо моя, нирідна мати, чим будеш даруват(и)?

Дарую, зятю, дарую, цілу корову готую.
Тещо моя, нирідна мати, я тобі не дякую.

Шовкує нитка, шовкує, зять до тещоньки мандрує.
Тещо моя, нирідна мати, чим будеш даруват(и)?

Дарую, зятю, дарую, білі подушки готую.
Тещо моя, нирідна мати, я тобі не дякую.

Шовкує нитка, шовкує, зять до тещоньки мандрує.
Тещо моя, нирідна мати, чим будеш даруват(и)?

Дарую, зятю, дарую, молоду Ганю готую.
Тещо моя, рідная мати, я ж тобі подякую!

НЕ СТІЙ, ВЕРБО, НАД ВОДОЮ (у варіантах)

Із збірника «Народні пісні в записах Л. Українки та з її співу».
«Музична Україна», 1971

Помірно
♩ = 80

Не стій, вер - бо, над во - до - ю, ра - но, ра - но!

Не стій, вер - бо, над во - до - ю та ра - не - сень - ко!

Не стій, вер - бо, над во - до - ю, ра - но, ра - но!

Не стій, вер - бо, над во - до - ю та ра - не - сень - ко!

Не стій, вербо, над водою,
Рано, рано!
Не стій, вербо, над водою
Та ранесенько!

Тільки Грицеві нема квітки,
Рано, рано!
Тільки Грицеві нема квітки,
Та ранесенько!

Розвий, вербо, сімсот квіток
Рано, рано!
Розвий, вербо, сімсот квіток
Та ранесенько!

Єсть йому квітка – Ганнуса дівка,
Рано, рано!
Єсть йому квітка – Ганнуса дівка,
Та ранесенько!

Щоб всім хлопцям по квітоньці,
Рано, рано!
Щоб всім хлопцям по квітоньці,
Та ранесенько!

ЗАПЛАКАЛА ТА ГАЛИНА

Записана в с. Шаповалівка на Сумщині

Поволі

1. За - пла - ка - ла та Га - ли - на й на ви - хо -

ді. [Гей!] Гу! 2,3,4,5,6 Й на ви - хо - ді...

Заплакала та Галина
Й на виході. Гей! Гу!

Й на виході...
Посадила горішину
Й на вгороді. Гей! Гу!

Й на вгороді...
Рости, рости, горішино,
Не хилися. Гей! Гу!

Й не хилися...
Ти по мені, моя мати,
Й не журися. Гей! Гу!

Й не журися...
Рости, рости, горішино,
Й не хитайся. Гей! Гу!

Й не хитайся...
Ти ж по мені, мій батеньку,
Не печалься. Гей! Гу!

ЛЕТІВ, ЛЕТІВ СОКІЛОНЬКО

Записав О. Бут, Полтава-Диканька-Великі Будища

Летів, летів сокілонько через вишньов сад.
Та вдарився крилоньками та й об виноград.

Ой вдарився, не вдарився та й питає:
Чи тут моя голубонька, чи немає?

Чи тут моя голубонька, чи немає?
Чи з другими голубами десь літає.

Літай, літай, голубонько, бо вже ти моя,
Бо вже моя сизокрилая приборканая.

Їхав, їхав наш Антонко через тестів двір,
Та й вдарився кінь копитом та й об частокіл.

Ой вдарився, не вдарився та й питає:
Чи тут моя та й Ганнуся, чи немає?

Чи тут моя та й Ганнуся, чи немає?
Чи з другими молодцями десь гуляє.

Гуляй, гуляй, Ганнусенько, бо вже ти моя.
Бо вже моя кохана зарученая.

ОЙ ДЕ Ж НАША ВЕСІЛЬНАЯ МАТИ?

Записав О. Бут, Полтава-Диканька-Великі Будища

Енергійно

Ой де ж на - ша ве - сіль - на - я ма - ти? Ой де ж на - ша
ве - сіль - на - я ма - ти? О - бі - ща - ла по ча - роч - ці да(ти).

Ой де ж наша весільная мати? (двічі)
Обіщала по чарочці дати.

Першую з ягідками, (двічі)
Другую з вишеньками.

Третю з калиною (двічі)
За своєю дитиною.

КОЛИСКОВІ ПІСНІ ТА ЗАБАВЛЯНКИ

Колискові пісні належать до поезії пестування і головне їх призначення – приспати дитину, в цьому й секрет монотонності наспіву, одноманітності їх ладу, манери виконання, характеру, виразності ритміки, звучності і багатства рим. Колискові пісні відзначаються поетичністю, задушевністю і ліризмом. У них майстерно поєднано образи природи, навколишнього світу з мріями і почуттями людей. Метафоричні образи сну, дрімоти, постійні звертання до сил природи, домашніх тварин і птахів, вживання пестливих слів і виразів, повторень і звуконаслідувань надають цим пісням особливої принадності. Колискові пісні дають широкі можливості для імпровізації, що розвиває не тільки дитину, а й саму матір як особистість. З колисковою піснею дитина знайомиться вже в перші дні свого життя, набагато раніше, ніж сама навчиться говорити і співати. Нема нічого кращого на землі, як мати над колискою дитяти у стані духовного піднесення переливає свою любов і надію на довге і щасливе життя. В українській міфології уночі Хорс – Бог Сонця – приводить Сон до людей – кудлатого чоловіка з чотирма очима, доброго і зовсім нестрашного, та ще його помічницю, Дрімоту. Хоч самі Сон та Дрімота генетично належать до міфічних істот, у колісанках – це поетичні образи, їх зовнішня привабливість визначається рисами, властивими людині:

Ой ходить Сон коло вікон,
А Дрімота коло плота.
Питається Сон Дрімоти:
– Де будемо ночувати?
Ой Соночку, ой Соночку,
Прийди до нас в колисочку
Да приспи нам дитиночку!
А-а, а-а, а-а, а!

Носії і виконавці їх – жінки, матері, бабусі, няні. Присутні у текстах колискових пісень шовкові вервечки, неслухняні котики, срібні дзвіночки, мальована колисочка, пташки, що приносять кашку з молочком, віночок з рутим'яти, хрещатого барвінку, виступають символами краси дитячого оточення. У молодій душі матері, що співає таку колискову, – все чисто людське, духовне піднімається над матеріальним, готуючи в дитині апостола добродійності не на одне, а на декілька грядущих поколінь, у дитячій душі зароджується доброзичливе ставлення до навколишнього світу, формується світогляд, визнання власної гідності, що межує з духовним аристократизмом. Серце її наповнюється любов'ю.

Основна мета колискових, або, як їх ще називають, материнських пісень, – заспокоїти дитину, зробити її сон міцним і здоровим. У цих піснях ми відчуваємо споконвічні мрії, прагнення і сподівання матері на добру долю дитини, віру в магічну силу слова, відігнати все недобре, побажання їй здоров'я і щастя.

Подекуди в Україні існував звичай спочатку класти в колиску kota, а потім на його місце дитину. Ласкавий кіт, що своїм муркотінням навівав на дитину сон, є в багатьох піснях: «Ходить Мурчик, наш голубчик, Зубки гострі, лапки білі. Ходить Мурчик тихо, буде мишкам лихо.» А ще: «А-а, котино!», «Ой, кіт-воркіт», «Пішов коток на торжок», «Ходить кіт», «Коте сірий» та багато інших. Мотивів, де кіт бере участь у заколисуванні дитини, чимало. Кота запрошують приспати немовля, він з усією благодущністю, сонливістю має бути своєрідним оберегом. Магію колискової пісні можна порівняти з замовляннями:

Ходить кіт по горі,
Носить сон в рукаві.
Усім дітям продає,
Назаркові так дає.

Або:

Ой спи, дитя, до обіда,
Покіль мати з міста прийде
Да принесе три квіточки:
Ой первую дрімливую,
А другу сонливую,
А третю щасливую.
А-а, а-а, а-а.

У колисаннях, що прийшли з давніх часів, бринить материнська любов. Повільний ритм пісні, плавна мелодія заспокоювали дитину, інтонація її голосу могла передати настрій і створити дитині душевний комфорт. А матері давала змогу виплакати свої думки та болі ніжна колискова, що, не втрачаючи рис родинної інтимності, не раз набувала соціального звучання.

Колисала я дитиноньку маленьку
Та й поламала колисеньки ноженьку.
Не жаль же мені та тії колисеньки,
А жаль же мені та тії дитиноньки.
Бо колисенька, бо новенькая з крутого деревенька,
А дитинонька, та й маленькая від щирого серденька.

Як доведено наукою, колискова має позитивний вплив на розвиток мови, музичних і поетичних здібностей дітей. Під її звуки складаються перші уявлення дитини про світ, перші відчуття радості і задоволення життя, позитивно формується її особистість.

Ще одним жанром фольклору, безпосередньо пов'язаним з дитинством, є забавлянки (утішки). Ці твори, як і колисанки, сприяють загальному й естетичному розвитку дитини. Забавлянки – напрочуд вдала й доцільна форма спілкування дорослих з дитиною, що є запорукою її розвитку, викликає у маляти почуття фізичного комфорту. Українські забавлянки різноманітні, пристосовані до різного віку дитини, серед них такі, як «Сорока-ворона», «Куй, куй чобіток», «Танцювала риба з раком» тощо. Пізнання дитиною навколишнього світу іде паралельно з формуванням основ світогляду та самосвідомості.

Заклички і примовки пов'язані з вірою давньої людини в магічну силу слова: до дощу, сонця, хмар («Іди, іди, дощику» або «Ви, хмари, на татари, а ти, сонце, під віконце»); звертання до комах, птахів, рослин, води, лісу (Веселику, веселику); прозивалки, лічилки (Два півники, два півники горох молотили...); безконечники (Був собі журавель та журавочка) тощо. Мудра сила народної педагогіки ненав'язливо розвивала малят і залишила їй нам у спадок, як заповіт.

Перші спроби вимірювати енергетичний потенціал пісень свідчать, що українські народні пісні стоять на найвищому світовому рівні. Український спів – загальнонаціональне акустично-інформаційне поле. В ньому виявляється глибока душевність і висока духовність народу з прадавньою культурною традицією. Проте чим давніша пісня і манера виконання – тим вищий її потенціал. Спадкоємність народних традицій починалася з опанування пісенних скарбів народу, сприйняття світу через образну кодову систему, прилучення до його обрядів, уявлень, вірувань, комфорту природного мовного середовища з дитинства. Так, скажімо, поряд з дорослими є суто дитячі колядки, щедрівки, веснянки, русальні пісні, заклички і примовки, з якими діти зверталися до сонечка, зірок, вітру, комах, пташок, рослин – сліди віри давньої людини у магічну силу слова і дії. Цей жанр – один з найпоширеніших у дитячому фольклорі.

Вважаємо, що побудувати храм у людській душі значно важче, ніж спорудити його з цегли. І тому нам, матерям, бабусям та й батькам потрібно захищати дитину, дарувати їй просте-простісіньке щастя власної родини, використовувати всі цінності життя, що спираються на попередній досвід наших предків, які будуть виконувати ще й яскраво виражену етнозахисну функцію. Спадкоємність народних традицій починалася з опанування пісенних скарбів народу, прилучення до його обрядів, уявлень, вірувань, комфорту природного мовного середовища з дитинства.

ЛІЧИЛКИ, ПОТІШКИ, ЗАБАВЛЯНКИ

З дитячих спогадів упорядника цього пісенника та книжки «Дзига», Харків, 1999

Лічилки

Котилася торба з великого горба,
А в тій торбі хліб-паляниця,
Кому доведеться, той буде жмуриться.
Тобі два, мені два, поділимось обидва.

Раз, два – дерева,
Три, чотири – вийшли звірі,
П'ять, шість – пада лист,
Сім, вісім – птахи в лісі,
Дев'ять, десять – це сунички
Підвели червоні личка.
Бігли коні під мостами
З золотими копитами.
Треба стати, погадати,
Що тим коням їсти дати?
Ходить квочка коло кілочка,
Водить діток коло квіток.
Оце вам, дітки, по дві квітки,
А мені одна, та й та золота.

Раз, два, три, чотири, п'ять –
Вийшов зайчик погулять.
Як нам бути, що робити?
Треба зайчика зловити.
Будем знову рахувать:
Раз, два, три, чотири, п'ять.

А в нашого Омелечка
Невелика сімєєчка:
Тільки він та вона,
Та старий, та стара,
Та Іван, та Степан,
Та Василь, та Панас,
Та той хлопець, що в нас,
Та дві дівки косатих,
Та два парубки вусатих,
Та дві Христі в намисті,
Та дві ляльки в колисці,
Та й уже!

Качка йде, каченят веде
На напасочку, на поясочку,
На холодну водицю,
На зелену травицю.

Еники-беники їли вареники,
Еники-беники кльоц,
Вийшов жмуритись матрос.

На городі бараболя,
Кабаки, буряки,
Редька, морква, огірки,
Пастернак, повний мак.
А ми кошика візьмемо
Та повненький наберемо.

Потішки

Коли дитя прокинеться і потягується, йому приказують:

Ототушки – тутушки!
На котика потягушки,
А на (ім'я дитини) растушки,
Ой тошки, тошки,
Щоб підрости ще трошки.

На долоні дитинки, ніби змішуючи кашку, водять пальцем і приказують:

Сорока-ворона
На припічку сиділа,
Діткам кашку варила,
Ополоником мішала,
Своїх діток годувала.

По черзі загинають усі пальчики дитини, крім великого:

Тобі дам, тобі дам,
Тобі дам, тобі дам,
А цьому не дам.
В ліс не ходив,
Дрова не рубав,
В печі не топив,
Води не носив,
Хати не мів,
Пиріжків не пік –
За ворота втік.

***Беруть ніжку дитини в руку, а другою рукою,
пристукуючи пальцем по підшві, приговорюють:***

Кую, кую ніжку,
Поїду в доріжку,
Куплю черевички,
Ніжки невеличкі.

Забавлянки

Кую, кую, ковальок!
Підкуй чобіток,
Підківочку під ніжечку
За копієчку!
Гвіздочками,
Молоточками!
Чики, чики, чики, чик.

Як збираються годувати дитину, приказують:

Гу-ту-ту, гу-ту-ту,
Вари кашку круту,
Підсипай молочка,
Нагодуй козачка.

***Беруть у долоні дитячу голівку і, перекладаючи з руки в руку,
ніби ліплять хлібину, приказують:***

Печу, печу хлібчик
Дітям на обідчик,
Меншому – менший,
Більшому – більший:
Шусть у піч,
Шусть у піч.

Чугикають, тримаючи дитину на колінах:

Їде, їде пан, пан
На конику сам, сам,
А за паном хлоп, хлоп
На конику гоп, гоп.

Або:

Ой чуки, чуки, чок,
Пішли діти в садочок.
Там нарвали квіточок,
Сплели (і'мя дитини) віночок.

Ішов Гриць з вечорниць
Темненької ночі.
Сидить жаба на дорозі,
Витріщила очі.
Він до неї: жаб, жаб, жаб,
А вона й присіла.
Якби в Гриця не палиця –
Була б його з'їла.

Ой Тетяно, Тетяно,
Чого в хаті погано?
– Брешеш, серце Тимоше,
В мене серце хороше.
Я помажу, підведу,
Буде в хаті до ладу.

ОЙ ХОДИТЬ СОН КОЛО ВІКОН

Побутує на Вінничині та Волині

Помірно
♩ = 96

Ой хо - дить сон ко - ло ві - кон,
ой хо - дить сон ко - ло ві - кон,
а дрі - мо - та ко - ло пло - - та,
а дрі - мо - та ко - ло пло - та.

Ой ходить сон коло вікон,	(двічі)
А дрімота коло плота.	(двічі)
Питається сон дрімоти:	(двічі)
Де ж ми будем ночувати?	(двічі)
Там ми будем ночувати,	(двічі)
Де хатина теплесенька.	(двічі)
Там ми будем ночувати,	(двічі)
Мале дитя колисати!	(двічі)
Ой спи, дитя, колишу тя,	(двічі)
А як заснеш, то лишу тя.	(двічі)
Сама піду на роботу,	(двічі)
Та й прийду аж у суботу.	(двічі)

АЙ НУ, КОТЕ-КОТИНО

Побутує на Полтавщині

Повільно
♩ = 90

1.2.3. Ай ну, ко - те - ко - ти - но, зас - ни, ма - ла ди - ти - но!

А, а, а, а, а, а, а!

4.5.6. Ай ну, лю - лі, лю - лі, на - ле - ті - ли гу - лі.

А, а, а, а, а, а, а!

Ай ну, коте-котино,
Засни, мала дитино!
А, а, а.....
Засни, засни, задрімай,
Та нічого не думай!
А, а, а.....

Ай ну, люлі, люлі,
Налетіли гулі.
А, а, а.....
Стали думать і гадать,
Чим дитину дарувать?
А, а, а.....

Ай ну, люлі, люлечки,
Шовкові вервечки.
А, а, а.....
Золотії бильця –
Колихати чорнобривця.
А, а, а.....

Ай ну, люлі, люлі,
Налетіли гулі.
А, а, а.....
Сіли на воротах
В червоних чоботах.
А, а, а.....

Стали вони воркувати,
Та нічого було дати.
А, а, а.....
Ай ну-ну-ну, коти два,
Та ще й сірі обидва!
А, а, а.....

По садочку ходять,
Горобчиків ловлять.
А, а, а.....
Ай ну, коти, не гудіть:
Спить дитина, не будіть!
А, а, а.....

КОТИКУ СІРЕНЬКИЙ

Побутує на Поліссі

Повільно
♩ = 90

1.2. Ко - ти - ку сі - рень - кий, ко - ти - ку бі - лень - кий,
кот - ку во - ло - ха - тий, не хо - ди по ха - ті! 3. Ой на ко - та вор - ко - та,
на ди - ти - ну дрі - мо - та, а, а, лю - лі!

Котику сіренький,
Котику біленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті.

Не ходи по хаті,
Не буди дитяти!
Дитя буде спати,
Котик воркотати.

Ой на ката воркота,
На дитину дрімота,
А, а, люлі!

ОЙ НИ-НИ-НИ

Пісні Тернопільщини. К., «Музична Україна», 1989

Не поспішаючи

♩ = 90

Ой ни, ни - ни, гро - ші в скри - ни.
 А для ко - го? Для ди - ти - ни.
 Для я - ко - ї? Для фай - но - ї,
 для Ма - ру - сі ма - лень - ко - ї.

Ой ни-ни-ни,
 Гроші в скрини.
 А для кого?
 Для дитини.
 Для якої?
 Для файної.
 Для Марусі
 Маленької.

Спи, дитинко,
 Колишу тя.
 А як заснеш,
 То лишу тя.
 Сама піду
 На роботу,
 То прийду
 Аж у суботу.

А-А, А-А, ДИТЯ СПИТЬ

Побутує на Поділлі

Повільно
♩ = 50

А(е), а(е), ди - тя спить, а я бу - ду ко - ли - хать,
а я бу - ду ко - ли - хать, ди - ти - нонь - ку го - ду - вать.
А на ко - та вор - ко - та, на ди - ти - ну дрі - мо - та.

А(е), а(е), дитя спить,

А я буду колихать,

А я буду колихать,

Дитиноньку годувать.

А на кота воркота,

На дитину дрімота.

СПИ, МАЛЕНЬКИЙ КОЗАЧОК

До Різдва. Сл. і муз. А. Сухого

Помірно

♩ = 70

1. Спи, ма - лень - кий ко - за - чок, по - вер - ни - ся на бо - чок.

Спи, си - ноч - ку, ма - ма за - си - на - є, спи, ко - за - че, кінь твій за - че -

ка - є. 2. Лю - лі, лю - лі, ба - ю бай, завт - ра прий - де Ми - ко -

лай, при - не - се то - бі в да - ру - нок зо - ло - тих пі - сень па - ку - нок.

3.5. А в січ - не - ву ти - ху ніч ми по - ї - де - мо на Січ, ко - шо - вий по -

дасть різд - вя - ний пря - ник. 4. Спи, ма - лень - кий о - та - ма - не,

під - рос - туть тво - ї геть - ма - ни, під - рос - те твій ко - ник

вір - ний ще й за - гра - є на под - вір' - ї. Лю - лі, лю - лі, тре - ба спа - ти...

Зай - чик спить і вов - чик - бра - тик. Гра - є си - ній во - до - грай,

каз - ка ллє - ться че - рез край, лю - лі, лю - лі, ба - ю - бай...

Спи, маленький козачок,
Повернися на бочок.
Спи, синочку, мама засинає,
Спи, козаче, кінь твій зачекає.
Люлі-люлі, баю-бай,
Завтра прийде Миколай,
Принесе тобі в дарунок
Золотих пісень пакунок.

Приспів:

А в січневу тиху ніч
Ми поїдемо на Січ,
Кошовий подасть
Різдвяний пряник.

Спи, маленький отамане,
Підростуть твої гетьмани,
Підросте твій коник вірний
Ще й заграє на подвір'ї.

Приспів:

А в січневу тиху ніч
Ми поїдемо на Січ,
Кошовий подасть
Різдвяний пряник.

Люлі-люлі, треба спати.
Зайчик спить і вовчик-братик.
Грає синій водограй,
Казка ллється через край
Люлі-люлі, баю-бай...

СПИ, ДИТИНО, СПИ

Християнська колискова

Помірно
♩ = 60

Спи, ди - ти - но, спи, оч - ка заж - му - ри.

Мо - жеш, риб - ко, ти - хо спа - ти, над то - бо - ю

тво - я ма - ти шеп - че мо - лит - ви. Спи, ди - ти - но, спи.

Спи, дитино, спи, очка зажмури.

Можеш, рибко, тихо спати,

Над тобою твоя мати

Шепче молитви.

Спи, дитино, спи.

ДИТЯЧІ ПІСНІ

Кожен народ, який хоче мати надійне підростаюче покоління, надає вихованню дитини першорядної ваги. І першим неписаним підручником є педагогіка і поетична творчість: дитяча література та дитячий фольклор. Його своєрідність проявляється в яскраво вираженому виховному спрямуванні, відповідності тем, образів, ідей віковим особливостям дітей у поєднанні словесного матеріалу з елементами гри, використанні звуконаслідування. На особливу увагу заслуговує й дитяча обрядовість. Уся структура традиційних ігор та забав підпорядковувалась основній меті – з юного віку навчити підлітка праці, шляхетності, лицарства, уважного ставлення до природи, до культу Сонця, Землі і Води (оздоровчі природні сили), шанобливості до батьків і старших, громадської взаємодопомоги, відчуття обов'язку перед родом і народом. Ці явища спостерігаємо в дитячих та юнацьких іграх та забавах, легендах і переказах, музичному мелосі. Саме за допомогою дитячої обрядовості формувалися такі риси, як витривалість, уміння приймати відповідні рішення в екстремальних ситуаціях, і, звісна річ, культ героїзму й лицарства, що був властивий захисникам як княжої доби, так і козаччини. У дитячому фольклорі поширені ігрові пісні, в основі яких лежать найпростіші рухи дітей, що відповідають не тільки змісту, а й ритму пісеньки. Вони сприяють вихованню сміливості, кмітливості, колективізму, розвивають мову через образно-символічний світ пращурів, а також музичний слух. Досі поширені серед дітей такі ігрові пісні, як «Караван», «А ми просо сіяли», «Мак», «Подоланочка». Подібні твори в глибоку давнину супроводили трудову діяльність людини.

Своєрідним вступом до колективних дитячих ігор є лічилки – мініатюрні вірші з чітким ритмом і повною римою; вони допомагають визначити роль учасників гри чи розміщення їх за групами. Виконуються лічилки, як правило, речитативом. Авторами і виконавцями цього фольклорного жанру є самі діти. Зразком лічилки є загальновідомі «Котилася торба» або «Печу, печу хлібчик». Здебільшого в лічилках використовували числівники, що вказували на певний порядок у грі:

Раз, два, три, чотири, п'ять –
Вийшов зайчик погулять.
Як нам бути, що зробити?
Треба зайчика зловити.
Будем знову рахувать:
Раз, два, три, чотири, п'ять.

У ході гри народжувалися і виконувалися дражнилки – невеличкі пісеньки, складені самими малятами з метою викликати відповідну реакцію у свого противника, іноді нагромаджували і вигадували слова, не замислюючись над їх значенням, над вірогідністю вчинків і фактів, про які йдеться в дражнилках:

Ванька-встанька требуха
З'їв корову і бика.
Сім сот поросят,
Самі ніжки висять.

Широко побутує серед дітей дошкільного і молодшого шкільного віку й такий жанр дитячого фольклору як мирилки – невеличкі пісеньки, розраховані на те, щоб забути недавню сварку, відновити товариські стосунки:

Мир – миром,
Пироги з сиром,
Вареники в маслі –
Будем жить прекрасно.

Мирилки вносять у дитяче життя мирне начало, знижують напруження, викликане конфліктними ситуаціями, що спалахують, як правило, без поважних причин.

Дитячій творчості притаманні також фантастичні пісні-небилиці. Це гумористичні твори, у яких нагромаджені всіляко переплутані різні предмети, поставлені в невластивий їм порядок. Пісні-небилиці швидко запам'ятовуються, виховують смак до влучного слова, розвивають творчу фантазію, привчають самостійно мислити, зіставляти факти, критично підходити до прочитаного або почутого. В творах цього жанру спостерігається динамічність і розвиток сюжету, швидка зміна подій. Усі ці духовні фактори – обереги здоров'я, міра духовності, краси, універсальності світосприйняття навколишнього середовища для гармонійного розвитку дитини.

ХОДИТЬ ГАРБУЗ ПО ГОРОДУ

Весело

♩ = 90

Хо - дить гар - буз по вго - ро - ду, пи - та - єть - ся сво - го ро - ду:

а чи жи - ві, чи здо - ро - ві всі ро - ди - ці гар - бу - зо - ві,

а чи жи - ві, чи здо - ро - ві всі ро - ди - ці гар - бу - зо - ві?

Хо - дить гар - буз по вго - ро - ду, пи - та - єть - ся сво - го ро - ду:

А чи жи - ві, чи здо - ро - ві всі ро - ди - ці гар - бу - зо - ві?

Ходить гарбуз по вгороду,
 Питається свого роду:
 А чи живі, чи здорові
 Всі родичі гарбузові? (двічі)

Обізвалась жовта диня,
 Гарбузова господиня:
 Іще живі, ще здорові
 Всі родичі гарбузові. (двічі)

Обізвалася морквиця,
Гарбузова сестриця:
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові. (двічі)

Обізвалась бараболя,
А за нею і квасоля:
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові. (двічі)

Обізвався старий біб:
Я іздержав увесь рід!
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові. (двічі)

Ой ти, гарбуз, ти перистий,
Із чим тебе будем їсти?
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові. (двічі)

Миску пшона, шматок сала,
От до мене вся приправа.
Іще живі, ще здорові
Всі родичі гарбузові. (двічі)

Діти вибирають собі назву городини, серед них «гарбуз». Під час виконання пісні «гарбуз» по черзі підходить до городини. Останній куплет співають жваво, побравшись за руки в колі, а «гарбуз» усередині пританцьовує.

КУКУРІКУ, ПІВНИКУ

Жартівлива

Весело
♩ = 100

Ку - ку - рі - ку, пів - ни - ку, ку - ди йдеш?

Ска - жи ме - ні прав - донь - ку, де жи - веш?

о - тож мо - я ха - тонь - ка край во - ди

з хо - ро - шо - го де - ре - ва, з ло - бо - ди.

Кукуріку, півнику, куди йдеш?
 Скажи мені правдоньку, де живеш?
 Отож моя хатонька край води
 З хорошого дерева, з лободи.

А на моїй хатоньці крокви
 З хорошого дерева, з моркви.
 Така моя хатонька край води
 З хорошого дерева, з лободи.

А на моїй хатоньці лати
 З хорошого дерева, з м'яти.
 Така моя хатонька край води
 З хорошого дерева, з лободи.

КОЗЕНЯТКО І ЦАПОК

Записав К. Квітка у с. Миропілля Звягельського повіту на Волині.
Збірник «Народні пісні в записах Л. Українки та з її співу».
«Музична Україна», 1971

Швиденько

1. Біг - ло, біг - ло ко - зе - нят - ко льод - ком, льод - ком.
2. За ним, за ним ца - пок слід - ком, слід - ком.

Во - но біг - ло то - пи - ти - ся, за ним ца - пок ди - ви - ти - ся.
Во - но біг - ло в о - по - лон - ку, йо - го ца - пок за го - лов - ку:

Стій, ко - зо, не то - пи - ся, ще й на ме - не по - ди - ви - ся!

Бігло, бігло козенятко льодком, льодком.

За ним, за ним цапок слідком, слідком.

Воно бігло топиться,

За ним цапок дивитися.

Воно бігло в ополонку,

Його цапок за голову:

Стій, козо, не топися,

Ще й на мене подивися!

УНАДИВСЯ ЖУРАВЕЛЬ

А. Єдлічка. Собрание малороссийских народных песен, т. 2, ч. 45

Весело
♩ = 100

У - на - див - ся жу - ра - вель, жу - ра - вель
До ба - би - них ко - но - пель, ко - но - пель.

Та - ки - та - ки жу - ра - вель, та - ки - та - ки
Та - ки - та - ки но - са - тий, та - ки - та - ки

ци - ба - тий, ко - но - пель - ки щип - ле...
диб - ле,

Унадився журавель, журавель
До бабиних конопель, конопель.

Приспів:

Таки-таки журавель,
Таки-таки цибатий,
Таки-таки носатий,
Таки-таки дибле,
Конопельки щипле...

А я тому журавлю, журавлю
Києм ноги переб'ю, переб'ю.

Та щоб же він не дибав, не дибав,
Конопельки не щипав, не щипав.

Оце тобі журавель, журавель,
Щоб не займав конопель, конопель.

ПІШЛА ДІВКА У ТАНЕЦЬ

Жартівлива

$\text{♩} = 100$

Ой щіт, щіт, ой щіт, щіт щіт - ка ма - лень - ка!
По - ві - дай, по - ві - дай, де тво - я нень - ка?

Та на ка - ме - ні си - ді - ла, си - ді - ла.
Та дріб - ний ма - чок дзьо - ба - ла, дзьо - ба - ла.

Ой дзьоб, дзьо - бу - нець, піш - ла дів - ка у та - нець,
а за не - ю го - ро бець. А у го - ро - бей - ка жін - ка ма - лень - ка.

Си - дить на кі - лоч - ку, пря - де на со - роч - ку.
Що ви - ве - де нит - ку, то по - ши - є свит - ку,

що ви - ве - де пів - то - ра, то по - ши - є ру - ка - ва.
що ос - та - нуть - ся кін - ці, го - роб - це - ві на штан - ці.

Ой щіт, щіт, ой щіт, щіт, щітка маленька!
Повідай, повідай, де твоя ненька?

Та на камені сиділа, сиділа.
Та дрібний мачок дзьобала, дзьобала.

Ой дзьоб, дзьобунець, пішла дівка у танець,
А за нею горобець.

А у горобейка жінка маленька.
А у горобейка жінка маленька.

Сидить на кілочку, пряде на сорочку.
Що виведе нитку, то пошіє свитку,

Що виведе півтора, то пошіє рукава.
Що остануться кінці – горобцеві на штанці.

НЕБИЛИЦЯ

Жваво
♩ = 100

Що то в сві - ті та й за прав - да бу - ла,
що ку - роч - ка та й бич - ка при - ве - ла? б. на - ве - ла.

Що то в світі та й за правда була,
Що курочка та й бичка привела?

А той бичок та й наніс яєчок,
Ті яєчка та й на хмарі поклав.

А безрукий ті яєчка покрав
Та голому їх за пазуху поклав.

А сліпенький придивляється,
А глухенький прислухається.

Без'язикий «гвалт-гвалт- гвалт» закричав,
А безногий доганяти пострибав.

Що то в світі та й за правда була,
Як курочка поросяток навела.

ЧЕБЕРЯЙЧИК

Дитяча ігрова. Муз. К. Стеценка

Жваво
♩ = 100

Ой у по - лі жи - то, си - дить зай - чик.
Він ніж - ка - ми че - бе - ря - є.
Ко - ли б та - кі ніж - ки ма - ла, то я б ни - ми
че - бе - ря - ла, як той зай - чик, як той зай - чик.

Ой у полі жито, сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє.
Коли б такі ніжки мала,
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик, як той зайчик.

Ой у полі просо, сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє.
Коли б такі ніжки мала,
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик, як той зайчик.

Ой у полі гречка, сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє.
Коли б такі ніжки мала,
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик, як той зайчик.

БЕЗКОНЕЧНИК

Записав К. Квітка у с. Жабориця на Волині.
Збірник «Народні пісні в записах Л. Українки та з її співу».
«Музична Україна», 1971

Жваво

♩ = 100

Був со - бі жу - ра - вель та жу - ра - воч - ка.

На - ко - си - ли сін - ця пов - ні я - сель - ця. На - ша піс - ня

гар - на й но - ва, по - чи - най - мо ї - ї зно - ва.

Був собі журавель та журавочка.

Накосили сінця повні ясельця.

Наша пісня гарна й нова,

Починаймо її знова:

Був собі журавель і т. д.

СКОЧИВ КОТИК

Сл. М. Підгірянки, муз. В. Лузана

Лагідно
♩ = 85

Скочив котик, сів на плотик,
Миє ротик і животик.
Він маленький і чистенький,
Гарний Мурко мій миленький.

ЖАБКА

Сл. Л. Повх, муз. В. Лузана

Жартівливо
♩ = 85

Журилась під осінь малесенька жабка:
Уже потемніла у соняха шапка,
І жовтими стали листочки у клена,
А я іще досі зелена, зелена.

ОБЛІТАВ ЖУРАВЕЛЬ

Вірші П. Воронька, музика В. Лузана

Помірно
♩ = 85

Об - лі - тав жу - ра - вель сто мо - рів, сто зе - мель.
Об - лі - тав, об - хо - див, кри - ла, но - ги нат - ру - див.
Ми спи - та - ли жу - рав - ля: де най - кра - ща - я зем - ля?
Жу - ра - вель від - по - ві - да - є:
кра - ще рід - но - ї не - ма - є. 1. Краще рідної немає. 2. Її немає.

Облітав журавель сто морів, сто земель.

Облітав, обходив, крила, ноги натрудив.

Ми спитали журавля: – Де найкраща земля?

Журавель відповідає: – Краще рідної немає.

ГАЛЯ ПО САДОЧКУ ХОДИЛА

Обробка Л. Ревуцького

Помірно
♩ = 100

Га - ля по са - доч - ку хо - ди - ла, хус - точ - ку бі - лень - ку згу -
 би - ла, хо - дить по са - доч - ку, блу - ка - є, хус - точ - ку бі -
 лень - ку шу - ка - є. Не жу - ри - ся, Га - лю сер - день - ко,
 ми знайш - ли хус - тин - ку бі - лень - ку у са - доч - ку бі - ля ма -
 ли - ни під зе - ле - ним лис - том тер - ни - ни.

Галя по садочку ходила,
 Хусточку біленьку згубила,
 Ходить по садочку, блукає,
 Хусточку біленьку шукає.

Не журися, Галю-серденько,
 Ми знайшли хустинку біленьку
 У садочку біля малини
 Під зеленим листом тернини.

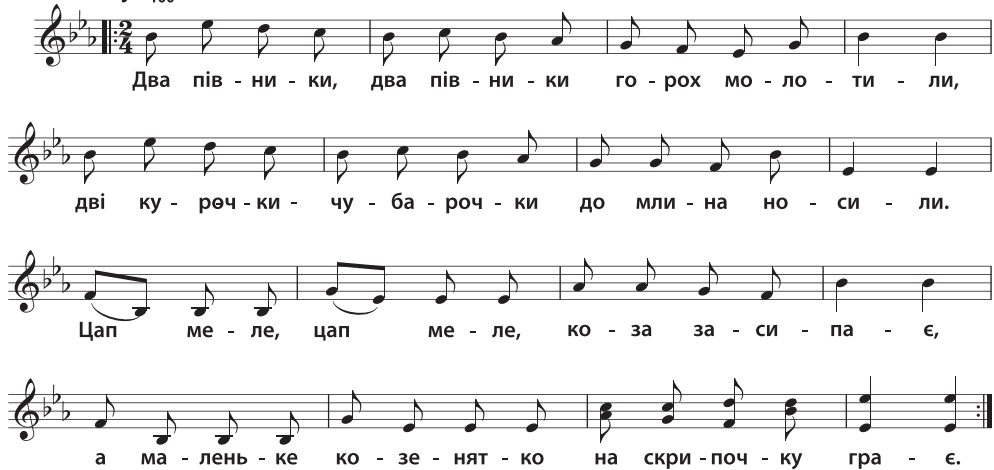

ДВА ПІВНИКИ

Обробка Г. Компанійця

Весело

♩ = 100

Два пів - ни - ки, два пів - ни - ки го - рох мо - ло - ти - ли,
 дві ку - реч - ки - чу - ба - роч - ки до мли - на но - си - ли.
 Цап ме - ле, цап ме - ле, ко - за за - си - па - є,
 а ма - лень - ке ко - зе - нят - ко на скри - поч - ку гра - є.

Два півники, два півники
 Горох молотили,
 Дві курочки-чубарочки
 До млина носили.

Танцюй, танцюй, зозуленько,
 Ніженьками туп-туп.
 Татусенько з матусею
 Принесуть вам круп, круп.

Цап меле, цап меле,
 Коза засипає,
 А маленьке козенятко
 На скрипочку грає.

А вовчок-сірячок
 З лісу виглядає
 Та на біле козенятко
 Скося поглядає.

ІДИ, ІДИ, ДОЩИКУ

Заклична пісня

Весело
♩ = 100

І - ди, і - ди, до - щи - ку, І - ди, і - ди, до - щи - ку, цеб - ром, від - ром,
зва - рю то - бі бор - щи - ку
в по - лив' - я - нім гор - щи - ку!

дій - ни - це - ю над на - шо - ю паш - ни - це - ю!

І - ди, і - ди, до - щи - ку, зва - рю то - бі бор - щи - ку!

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику
В полив'янім горщику!

Іди, іди, дощику,
Цебром, відром, дійницею
Над нашою пашницею!

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику!

РОДИННО-ПОБУТОВІ, ЛІРИЧНІ ТА ПОЗАОБРЯДОВІ ПІСНІ

У потоці історичного життя родинно-побутові пісні розвивалися поряд з іншими тематичними циклами ліричних пісень, зокрема з обрядовими. Силою традицій у селянському народному побуті, а отже, і в народній пісенності, продовжує утримуватися прадавній погляд на поняття роду, на непохитність родових зв'язків:

Да нема древа ранішого над дубочка,
Да нема роду ріднішого над батечка:
Що дубочка зломлю, да й покину,
А батечко умре – я й загину.
Да нема цвіту світлішого над маковку,
Да нема роду ріднішого над матінку:
Що маковку зорву – друга буде,
А матінка умре – я й загину.

Тема взаємин батьків та дітей торкається найрізноманітніших їхніх проявів. Часто у родинних піснях відчувається біль та туга дорослих дітей за назавжди втраченими батьками («Ой давно, давно в матінки була, а вже тая стежка терном поросла»), яких «ні купити, ані заслужити», хіба що «на стіні намалювати». («Жінка для поради, теща для привіту, а над ньеньку рідненьку нема на всім світі» або «Ой брате мій, брате, де нам отця взяти? А нам ні купити, ані заслужити, малярів найняти – отця змалювати»).

Традиційні форми сімейної моралі в родинних стосунках за давнім звичаєвим правом відводили вагоме місце старшому брату, який брав на себе всю відповідальність за молодших братів та сестер, допомагав, чим міг, був радником і заступником від зла й образ. Поступове розхитування традиційності сімейних відносин, нехтування прадавніми нормами моралі призвело до того, що з'явилося багато пісень про руйнацію родинних зв'язків, викликаних майновою нерівністю та еволюційним процесом від родинно-побутової до соціальної сфери людського життя.

Як насію хмелю високого
Та й наварю пива солодкого,
Задля свого роду далекого.
По багату сестру коней пошлю,
Сестрі, бідній вдові, перекажу.
Що багата сестра кіньми їде,
Сестра, бідна вдова, пішки їде...

Сімейно-побутові пісні для нас можуть бути своєрідним художнім документом життя нашого народу, школою життя. Вони несуть загальнолюдські цінності, втілені у форму прекрасного, і знаходять відгуки в серцях сучасників.

У родинно-побутових піснях нерідко трапляються мотиви взаємин невістки і свекрухи, проживання молодиці в чужій сім'ї, взаємини подружжя («Ой пряду, пряду»). Такий підхід до життєвого матеріалу давав можливість пісні виявити і передати слухачам широку гаму людських почуттів.

Поетичний дар українського народу, його увага до природного оточення не згасали навіть у стані горя і розпачу. Людина звертається до природних стихій (вітру, дощу тощо), рослин, птахів, тварин, наділяє їх здатністю співпереживання людському горю. Орел, гуси, галка, зозуля на своїх крилах несуть вісті до далекої родини («Летіла зозуля, та й стала кувати, ой то ж не зозуля, то рідная мати»); порівнюються з коханими дітьми («Сини мої, орли мої, да ще й соловейки»); людина чекає співчуття від гаю, діброви, місяця, зірок, Дунай-річки. Безліч символічних образів, що підсилюють ту чи іншу ситуацію людського життя, становлять єдине ціле з художньою ідеєю твору. Наприклад, розлука асоціюється з образами простору – широка річка, море, ліс, поле, гори, туман, як елемент композиції у вигляді художнього паралелізму, що надає пісні глибинного змісту («Ой на горі вогонь горить, а в долині козак лежить» або «Рубай дерево, куди хилиться, оддай, таточку, куди хочеться»); особливо виразними стають почуття її героїв, їхній настрій, переживання, болі.

Центральне місце в народній ліриці належить пісням про кохання. Для них характерна глибока емоційність, відвертість, висока поетична майстерність відтворити відносини молоді, формувати норми поведінки, утверджувати моральні-етичні ідеали. Ознакою справжнього кохання у піснях є вірність, яка виявляється у взаємному довірі, поетизації стосунків засобами паралелізмів та пісенної символіки. Соловейки, орли, качечки, селезні, голуби символізують настрої і поведінку молодих людей («Голуб сизий, голубочок, голубка сизіша. Ой миленький батько та милая мати, а любко наймиліший»); драматизм подій, психологізм та гіркота розлуки («Куди їдеш, від'їжджаєш, сизокрилий орле? Ой хто ж мене, молодую, до серця пригорне?»). Численні пісні про зраду коханого чи коханої та родинне життя:

Перша жінка кращая, аніж тая другая,
Бо з першою діти мав, а з другою розігнав.

Не тільки тугою, жалем і горем сповнені народні ліричні пісні давніх часів. Наділений здоровим глуздом, глибоким почуттям гумору, народ створив багато веселих, жартівливих пісень про смішні випадки з родинного життя.

А до мене Яків приходив,
Коробочку раків приносив.
А я тії раки забрала,
А Якова з хати прогнала.
Іди, іди, Якове, з хати,
Бо на печі батько та мати,
А на лаві дядькові діти –
Нема тебе, Якове, де діти.

Такі пісні є відносно пізнім фольклорним явищем, однак і вони, як обрядові твори та балади, несуть у собі ознаки народного світогляду різних епох ще з часів міфологічної свідомості до пізніших часів.

Протягом історичного процесу найкращі пісні стають ціннісним здобутком української людності, це, певною мірою, – творче обличчя народу, вияв давності та зрілості його духовного існування. В такій атмосфері, у цьому розмаїтому світі, що є вічним раєм і вічною школою життя, нове покоління не може виростати національно байдужим.

ПОВІЙ, ВІТРЕ, ДА ВІТЕРЕЧКУ

Записав Ю. Олійник від В. Друзь,
с. Ровчак-Степанівка, Носівський р-н, Чернігівська обл.

Помірно
♩ = 90

По - вій, ві - тре, да ві - те - реч - ку, з гли - бо - ко - го
я - ру. При - будь, ми - лий,
да чор - но - бри - вий, з да - ле - ко - го кра - ю.

Повій, вітре, да вітеречку,
З глибокого яру.
Прибуди, милий, да чорнобривий
З далекого краю.

Ой рад би я да повівати,
Яр дуже глибокий.
Гей рад би я да прибувати –
Край дуже далекий.

Летить ворон, да летить чорний,
Літаючи, криче.
Молодая дівчинонька
Ходить гаєм, плаче.

Нехай вона да й не плаче,
А я й не журюся.
Нехай вона та заміж іде,
А я й оженюся.

Нехай тебе да й ожениць
Лихая година,
Як зв'язала мені руки
Малая дитина.

ІЗ-ЗА ГОРИ ДА ВІТЕР ПОВІВАЄ

Записав В. Матвієнко у с. Крячківка, Полтавська обл.

Помірно

$\text{♩} = 100$

1. Із - за го - ри да ві - тер та й
2. Спи - тай, ма - ти да сі - ро - го
3. Сі - ре у - тя да на мо - рі

ва - а - а - є
по - ві - ва - а - а - є
ой - у - тя - - є
ой - но - чу - - є

ма - ти же до - о - чку да про жит -
ма - ти же до - о - чку да про жит -
сі - ре же у - у - тя да на мо -
во - но же мо - о - є да у - се

тя пи - та(є)

- тя пи - та(є)
рі но - чу(є)
же го - ре чу(є)
Спи - тай, ма - ти да сі - ро - го

тя пи - та(є)

Ой у - тя - ти, ой же сі - ре у - тя
во - но ж мо - є

ой у - тя - ти ой же сі - ре у - тя
во - но ж мо - є

Ой у - тя - ти, ой....

на мо - рі но - чу - є.
го - рень - ко все чу - є.
чу - (є)

на мо - рі но - чу - є.
го - рень - ко все чу - є.
чу - (є)

на мо - рі но - чу - є.
го - рень - ко все чу - є.
чу - (є)

Із-за гори да вітер та й повіває,
Мати же дочку да про життя питає.
Спитай, мати, да сірого ой утяти,
Сіре ж утя да на морі ночує.
Сіре утя да на морі ой ночує.
Воно ж моє да усе ж горе чує.

СІРЕ УТЯ

Записав В. Матвієнко в с. Крячківка, Полтавська обл.

Помірно
♩ = 100

ва - а - а - є

Із - за го-ри да ві-тер та й по-ві-ва-а-а - є -

по-ві-ва-а - є

ма - ти же до - о - чку да про жит - тя пи - та (є).

ма - ти же до - о - чку да про жит - тя пи - та (є).

ма - ти же до - о - чку да про жит - тя пи - та (є).

Із-за гори да вітер та й повіває,

Мати же дочку да про життя питає. (двічі)

Спитай, мати, да сірого утяти,

Сіре ж утя да на морі ночує.

Сіре ж утя да на морі ночує,

Воно ж моє да усе горенько чує.

ІЗ-ЗА ГОРИ ВІТЕР ПОВІВАЄ (ВАРІАНТ)

Слова народні, мелодія та розклад для тріо В. Матвієнка

Помірно
♩ = 100

ва - є.
ві - тер по - ві - ва - є
1.3. Із - за го - ри ві - тер по - ві - ва - є

Із - за го - ри ві - тер по - ві - ва - є. та - є
Ма - ти доч - ку про жит - тя пи - та - є. та - є.
Із - за го - ри ві - тер по - ві - ва - є. та - є
Ма - ти доч - ку про жит - тя пи - та - є. та - є.
Ой

ой у - тя - ти, ой
2.3.5. Спи - тай, ма - ти, да сі - ро - го ой у - тя - ти, ой
ой у - тя - ти, ой

же сі - ре у - тя на мо - рі но - чу - є чу - є
во - но ж мо - є го - рень - ко все чу - є чу - є
же сі - ре у - тя на мо - рі но - чу - є чу - є
во - но ж мо - є го - рень - ко все чу - є чу - є
чу - є

Із-за гори вітер повіває,
Із-за гори вітер повіває,
Мати дочку про життя питає.

Спитай, мати, да сірого ой утяти, ой же
Сіре утя на морі ночує,
Воно ж моє горенько все чує.

Перве горе – да дитина ой малая же,
Друге горе – свекруха лихая,
Третє горе – мій милий ревливий.

Ой як іде ж він у поле, у поле орати,
Ой як іде у поле, у поле орати,
Мене ж бере воли поганяти.

Ой ви ж, воли, да сірії ой половії, ой же.
Ой ви воли, сірії, половії,
Пройшли ж мої літа молодії. (двічі)

БРАТ І СЕСТРА

Записав В. Матвієнко в с. Решетилівка, Полтавська обл.

Помірно
♩ = 86

Як по-ї-хав бра - тік ой до сест - ри - ці в го - сті
 ой до сест - ри - ці в го - сті
 ой до сест - ри - ці в го - сті

ой при - в'я - зав же ко - ня ой на но - вім по - мо(сті).
 ой при - в'я - зав же ко - ня ой на но - вім по - мо(сті).
 ой при - в'я - зав же ко - ня ой на но - вім по - мо(сті).

Як поїхав братік ой до сестриці в гості,

Ой прив'язав же коня ой на новім помості.

Ой стій же, коню, та не тупай ногою,

Ой поки поговорю ой з рідною сестрою.

ЛЕТІЛА ЗОЗУЛЯ

Помірно
♩ = 100

Ле - ті - ла зо - зу - ля, та й ста - ла ку - ва - ти,
ой то ж не зо - зу - ля, то рід - на - я
ма - ти то рід - на - я ма - ти.

Летіла зозуля, та й стала кувати,
Ой то ж не зозуля, то рідная мати.

Летіла зозуля, та й стала кувати,
Вона прилетіла дочку рятувати.

Ой, мамо, ой, мамо, яка мені біда.
Коли б передала горобчиком хліба.

Горобчиком хліба, голубкою солі,
Ой, мамо, ой, мамо, як тяжко в неволі!

ЛЕТІЛА ЗОЗУЛЯ ЧЕРЕЗ ЯР-ДОЛИНУ

Записав Ю.Олійник від В. Друзь,
с. Ровчак-Степанівка, Носівський р-н, Чернігівська обл.

Помірно
♩ = 80

Ле - ті - ла зо - зу - ля че - рез яр - до - ли - ну, че - рез яр -
до - ли - ну, сі - ла на ка - ли - ну, сі - ла на ка -
ли - ну та й ста - ла ку - ва - ти, чи не вий - де
ма - ти ме - не зуст - рі - ча - ти?

Летіла зозуля через яр-долину,
Через яр-долину.
Сіла на калину, сіла на калину
Та й стала кувати,
Чи не вийде мати
Мене зустрічати?

Вийшла, вийшла мати,
Вийшла, вийшла мати,
Стала на порозі,
Стала на порозі.
Як почула голос –
Полилися сльози.

НІЧКО ЦІКАВАЯ

Сл. О. Романів, муз. народна

Помірно
♩ = 90

Ніч - ко ці - ка - ва - я, ніч - ко лу - ка - ва - я, на - що лю -
дей ча - ру - вать? Кві - та - ми ві - я - ла, зо - ря - ми сі - я - ла,
як ті - ї зо - рі діс - тать? ну - ло дав - но.

Нічко цікавая,
Нічко лукавая,
Нащо людей чарувать?
Квітами віяла,
Зорями сіяла,
Як тії зорі дістать?

Їх не спіймаємо,
Нічку питаємо:
Що вона людям дала?
Мрією новою
Пісні чудової,
Наче отруту влила.

Ні, не отрутою,
М'ятою-рутою
Віяла нічка в вікно.
Спать не хотілося,
Серцю приснилося
Все, що минуло давно.

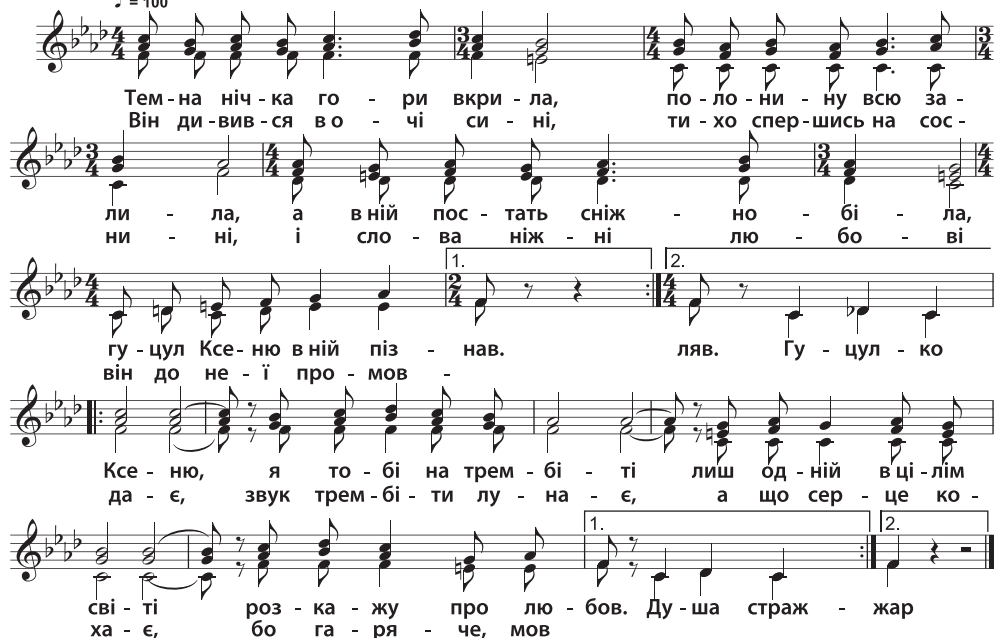

ГУЦУЛКА КСЕНЯ

Помірно

♩ = 100

Сл. та муз. Я. Барнича

Тем-на ніч-ка го-ри вкри-ла, по-ло-ни-ну всю за-
Він ди-вив-ся во-чі си-ні, ти-хо спер-шись на сос-
ли-ла, а в ній пос-тать сніж-но-бі-ла,
ни-ні, і сло-ва ніж-ні лю-бо-ві.
гу-цул Ксе-ню в ній піз-нав. ляхв. Гу-цул-ко
він до не-ї про-мов-
Ксе-ню, я то-бі на трем-бі-ті лиш од-ній в ці-лім
да-є, звук трем-бі-ти лу-на-є, а що сер-це ко-
сві-ті роз-ка-жу про лю-бов. Ду-ша страж-жар
ха-є, бо га-ря-че, мов

Темна нічка гори вкрила,
Полонину всю залила,
А в ній постать сніжно-біла,
Гуцул Ксеню в ній пізнав.
Він дивився в очі сині,
Тихо спершись на соснині,
І слова ніжні любові
Він до неї промовляв:

Пролетіло жарке літо,
Гуцул іншу любить скрито,
А гуцулку синьооку
В ніч останню він прощав.
Черемошу грали хвилі,
Сумували очі сині,
Тільки вітер на соснині
Сумну пісню завивав.

Приспів:

Гуцулко Ксеню,
Я тобі на трембіті
Лиш одній в цілім світі
Розкажу про любов.
Душа страждає,
Звук трембіти лунає,
А що серце кохає,
Бо гаряче, мов жар.

Приспів:

Гуцулко Ксеню,
Я тобі на трембіті
Лиш одній в цілім світі
Розкажу про свій жаль.
Душа страждає,
Звук трембіти лунає,
А що серце кохає,
Бо гаряче, мов жар.

НАЛЕТІЛИ ЖУРАВЛІ

Помірно
♩ = 80

На - ле - ті - ли жу - рав - лі, на - ле - ті - ли жу - ра - влі,
сі - ли - впа - ли на ріл - лі, сі - ли - впа ли на ріл - лі.

Налетіли журавлі, (двічі)
Сіли-впали на ріллі. (двічі)

Де журавель походив, (двічі)
То там кукіль уродив. (двічі)

Лучче жінка першая, (двічі)
Аніж тая другая. (двічі)

Що з першою діти мав, (двічі)
А з другою розігнав. (двічі)

Ходить батько по лану, (двічі)
Кличе дітей додому. (двічі)

Ідїть, діти, додому, (двічі)
Не буде вам розгону. (двічі)

Живи, тату, тепер сам, (двічі)
Як молоду жінку взяв. (двічі)

А ми будем служити, (двічі)
Чужим батькам годити. (двічі)

А ми будем зароблять (двічі)
Й а матінку поминать. (двічі)

ЗАЩЕБЕТАВ ЖАЙВОРОНОК

Сл. Т. Шевченка. Із записів В. Матвієнка

Помірно
♩ = 100

За - ще - бе - тав жай - во - ро - нок, у - го - ру ле - тю - чи,
За - ще - бе - тав жай - во - ро - нок, у - го - ру ле - тю - чи,
за - ку ва - ла зо - зу - лень - ка, на ду - бу си - дю - чи. на ду - бу си - дю - чи.
за - ку ва - ла зо - зу - лень - ка, на ду - бу си - дю - чи. на ду - бу си - дю - чи.

Защебетав жайворонок,
Угору летючи.
Закувала зозуленька,
На дубу сидючи.

Защебетав соловейко –
Пішла луна гаєм,
Червоніє за горою,
Плугатар співає.

Пішов шелест по діброві,
Шепчуть густі лози,
А дівчина спить під дубом
При битій дорозі.

Знать спить добре, що не чує,
Як кує зозуля.
Що не лічить ой чи довго жить,
Знать добре заснула.

СИВИЙ КОНЮ, СИВИЙ

Народна пісня в гармонізації В.Триліса

Помірно
♩ = 100

Си - вий ко - ню, си - вий, зо - ло - та - я гри - ва,
за - не - си ня, си - вий ко - ню, де дів - чи - на ми - ла.

Сивий коню, сивий, золотая грива.
Занеси ня, сивий коню, де дівчина мила.

Станеш під ворота, вдариш копитами,
Чи не вийде моя мила з чорними бровами.

Ой не вийшла мила, вийшла її мати,
Коли хочеш зятем бути, то прошу до хати.

ЖАЛІ МОЇ, ЖАЛІ

Народна пісня, записана І. Франком.

Гармонізація М. Лисенка

Помірно
♩ = 90

Жа - лі мо - ї, жа - лі, ве - ли - кі, не ма - лі,
як ма - йо - ва ро - са по зе - ле - ній тра - ві,
як ма - йо - ва ро - са по зе - ле - ній
тра - ві жаль ми за то - бо - ю.

Жалі мої, жалі, великі, не малі,
Як майова роса по зеленій траві.

Як вітер повіє, то росоньку звіє,
А моє серденько в тяжкій тузі мліє.

Червона калино, не стій над водою,
Молодий козаче, жаль ми за тобою!

ЩО ЗА ГОЛОС У ДОЛИНИ

Пісні Явдохи Зуїхи. Записав Г. Танцюра. Музика В. Смогителя.
(3 репертуару тріо «Золоті ключі»)

Помірно

$\text{♩} = 75$

Що за го-лос у до-ли-ні? Що за го-лос у до-ли-ні,
то та-та-ри лю-дей же-нуть, то та-та-ри
лю-дей же-нуть.
Йшли та-та-ри по до-
Йшли та-та-ри
ли-ні та всі дів-ки по-ло-ви-ли.
по до-ли-ні та всі дів-ки по-ло-ви-ли,
Ста-ли во-ни ми-ри-ти-ся,
та всі дів-ки по-ло-ви-ли. Ста-ли во-ни ми -

ді - воч - ка - ми ді - ли - ти - ся. Всім та - та - рам
ри - ти - ся. Всім та - та - рам по ді -

по ді - вонь - ці, а од - но - му баб - ка впа - ла.
вонь - ці, а од - но - му баб - ка впа - ла.

При - вів ї - ї аж під свій двір. Вий - ди, ми - ла, при -

Бу - ло ї - ї тай не вес - ти
вів то - бі не - віль - ни - цю, а до ха - ти ро - біт - ни - цю.

бу - ло там же за - ру - ба - ти, бу - ло ї - ї тай не вес - ти,
На - що ї - ї

бу - ло там же за - ру - ба - ти.
та й ру - ба - ти? На - що ї - ї ру - ба - ти?

Бу - ло ї - ї за - ру - ба - ти.
Во - на бу - де ши - ти, пряс - ти, ма - ле ди - тя ко - ли - ха - ти.

Лю - лі, лю - лі, ди - тин - чат - ко, по бать - ко - ві та - тар - чат - ко, лю - лі, лю - лі,

На - що, суч - ко,
по ма - те - рі о - ну - чат - ко, лю - лі, лю - лі, по ма - те - рі

так ка - за - ла, та - тар - чат - ком на - зи - ва - ла? Чим ти, баб - ко, та й піз - на - ла,
о - ну - чат - ко,

що о - ну - ком йо - го зва - ла? Скіль - ки, баб - ко,
Доч - ко мо -

си - нів ма - ла, скіль - ки, баб - ко, до - чок ма - ла?
я, гар - на силь - но, Ма - ла си - нів три со - ко - ли,

Я - ко - го ти, баб - ко, се - ла? Я - ко - го ти, баб - ко, ро - ду?
од - ну доч - ку Па - ру - соч - ку!

Що за голос у долині? (двічі)
То татари людей женуть.
Йшли татари по долині
Та всі дівки половили.
Стали вони миритися,
Дівочками ділитися.
Всім татарам по дівоньці,
А одному бабка впала.
Привів її аж під свій двір.
– Вийди, мила, привів тобі невільницю,
А до хати робітницю.
Було її та й не вести,
Було її зарубати.
Нащо її та й рубати?
Вона буде шити, прясти,
Мале дитя колихати.
Люлю, люлю, дитинчатко,
По батькові татарчатко,
По матері онучатко.
Нащо, сучко, так казала,
Татарчатком називала?
Чим ти, бабко, та й пізнала,
Що онуком його звала?
Скільки, бабко, синів мала,
Скільки, бабко, дочок мала?
Якого ти, бабко, роду?
Якого ти, бабко, села?
Дочко моя, гарна сильно.
Мала синів три соколи,
Одну дочку Парусочку!

(За першим варіантом)

Мати моя дорогая, (двічі)
А я ж тебе не впізнала.
Чи ти будеш, чи поїдеш, (двічі)
Чи поїдеш в свої краї? (двічі)
Я не буду, я поїду, (двічі)
Я поїду в свої краї. (двічі)

ОЙ У ПОЛІ БИЛИНА СТОЯЛА

Балада, записана у с. Крячківка на Полтавщині.
(З репертуару тріо «Золоті ключі»)

Помірно
♩ = 96

1.2.3. Ой у по - лі би - ли - на сто - я - ла,
під би - ли - ной Ма - ру - ся ле - жа - ла.
4.5.8. О - бі - звав - ся ко - за - чень - ко з га - ю:
Єсть у ме - не три ко - ні во - ро - ні.

Ой у полі билина стояла,
Під билиной Маруся лежала. (двічі)

Під билиной Маруся лежала.
Із-за моря зіллячка бажала. (двічі)

Ой хто ж теє зіллячко дістане,
Той зі мною на рушничок стане! (двічі)

Обізвався козаченько з гаю:
Єсть у мене три коні вороні. (двічі)

Першим конем до моря доїду,
Другим конем море переїду. (двічі)

Третім конем берега достану,
Із-за моря зіллячко дістану! (двічі)

Ой став козак зіллячко копати,
Стала йому зозуля кувати. (двічі)

Ой не копай, козаченьку, зілля,
Бо на завтра в Марусі весілля! (двічі)

Ой став козак коня нажимати,
Щоб Марусю дівкою застати. (двічі)

Приїжджає козаченько вранці,
А в Марусі музики та танці. (двічі)

А в козака шабля заблистіла,
А в Марусі голівка злетіла. (двічі)

Оце ж тобі похорон-весілля,
Щоб не слала козака по зілля! (двічі)

ЧУМАЦЬКІ ПІСНІ

До соціально-побутових пісень про життя та інтереси окремих суспільних та професійних груп належать чумацькі пісні, що своїми мотивами наближаються до козацьких. Цей високопоетичний пласт української пісенності виник приблизно в XV ст. і найбільшого поширення ці пісні набули під час розквіту чумацького промислу в XVIII – I-й пол. XIX ст. Чумаки були першими «бізнесменами», які їздили важкими і небезпечними чумацькими шляхами до Криму за сіллю, до Чорного й Азовського морів – за рибою, орієнтуючись по зорях (згадаймо сузір'я «Чумацький шлях»), часто у степах гинули від розбишак та татарських ватаг, але все ж вели переважно успішну торговельну справу. Чумацьких шляхів в Україні було багато: вони з'єднували Лівобережжя і Слобожанщину із Запоріжжям та Кримом, вели на Азовське море та Дон; інші єднали північно-західне Лівобережжя й Правобережжя з Галичиною і Молдавією, куди також їздили по сіль. У ліричних та лірико-епічних піснях змальовується світоглядна суть чумацького життя, його ментальна життєва позиція, родинні відносини, кохання.

Перша музична публікація чумацьких пісень пов'язується з іменем М. Максимовича, за ініціативою якого було видано нотний збірник «Голоса украинских песен, изданные Михаилом Максимовичем» (М., 1834), що складався виключно з українських пісень. Пізніше тематика чумацьких пісень надихала до творчості мистецтвознавців А. Метлинського (Народные южно-русские песни, 1854), А. Єдлічки (Собрание малорусских народных песен, 1860-1861), І. Рудченко (Чумацкие народные песни, 1874), Д. Яворницького (Малороссийские народные песни, собранные в 1878-1905 гг. (1906). Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського (Чумацькі пісні, 1976) опрацював близько 2000 варіантів чумацьких пісень.

Систематизуючи змістову творчість, можна сказати, що вони поділені на пісні, що змальовують підготовку до чумакування, організацію валок, виїзд чумаків із дому («Задумали чумаки в дорогу, купили собі нові вози, поробили ярма кленові, поробили занози дубові, купили воли половії, купили да й попаровали, попаровавши, да й повиїжджали), прощання з родиною («...Гей, а в п'ятницю з родом попрощались, Гей, а в суботу молилися богу, Гей, а в неділю рушили в дорогу...»), перебування в дорозі з усіма пригодами їхнього довгого шляху («їхав чумак сім літ, їхав додому, не зазнав він розкошоники на ділі своєму...») І звичайно, вся козацько-чумацька пісенна палітра проникнута найсвітлішою темою кохання, яке гріло чумака в дорозі і сила його повертала до рідної домівки, до коханої:

Чи я тобі не казала, як стояла під криницею:
«Не їдь, не їдь у Крим по сіль, бо застанеш молодицею».
Чи ж я тобі не казала, як стояла під повіткою:
«Не їдь, не їдь у Крим по сіль, бо застанеш під наміткою»
Кохав тебе я дівчиною, кохатиму й молодицею,
Довго, довго та й буду ждати, поки станеш удовицею.

Чумак – то незбагненна козацько-селянська оптимістична душа, що навіть у скрутних умовах здатна посміятися над собою.

Ой в Києві на риночку, гей
Та п'є чумак горілочку,
Всі кишені вивертає,
А там грошей дідько має –
Нічим похмелитися.

На мотиви чумацьких пісень Т. Шевченко написав вірші «Ой не п'ються пива-меди», «А я свого чоловіка» та ін. Найбільшу збірку чумацьких пісень видав І. Рудченко, багато їх у збірнику українських народних пісень М. Лисенка.

Отже, щонайменше п'ять століть звучали ці пісні над степовими дорогами, в селах та містах, скрізь, де чекали чумаків додому близькі люди. Чумацькі пісні входили до репертуару кобзарів та лірників, які ходили по українській землі і несли людям правдиву інформацію про чумацьке та людське життя.

ЧУМАКИ

Сл. Л. Полтави, муз. В. Лузана

Помірно
♩ = 100

По сте - пу ши - ро - кім чу - ма - ки і - дуть, на во - зах ви - со - ких ри - бу -
сіль ве - зуть. Де во - ни сто - я - ли, де во - ни прой - шли,
там круж - ля - ли хи - жі сте - по - ві ор - ли. Де во - ни сто - я - ли,
де во - ни прой - шли, там круж - ля - ли хи - жі сте - по - ві ор - ли.

По степу широкім чумаки ідуть,
На возах високих рибу-сіль везуть.
Де вони стояли, де вони пройшли,
Там кружляли хижі степові орли.
Де вони стояли, де вони пройшли,
Там кружляли хижі степові орли.

Не одна жоржина зблідне восени,
Не одна дівчина бачить дивні сни.
А вони степами, наче журавлі,
Міряють ногами всі кінці землі.
А вони степами, наче журавлі,
Міряють ногами всі кінці землі.

Від Чорного моря сто доріг лягло...
Повернулась валка у своє село.
Що та сіль та риба, що мені із них,
Як уже немає чумака в живих...

ОЙ Я ЗРОДУ ЧУМАКУЮ

Із записів О. Потебні

Помірно
♩ = 86

Ой я зро - ду чу - ма - ку -
ю, на го - ру йду - не би - чу - ю.
Та на го - ру йду, - не би - чу - ю.

Ой я зроду чумакою,
На гору йду – не бичую.
Та на гору йду – не бичую.

На сто рублів навіряє,
А на двісті прищитає,
Та на двісті прищитає.

На гору йду – не бичую,
А згори йду – не гальмую.
Та згори йду – не гальмую.

А на двісті прищитає,
П'яницею узиває,
Та п'яницею узиває.

По рівному поганяю.
До шинкарки привертаю.
Та до шинкарки привертаю.

Ти п'янице, ти ледащо,
Пропив воли, не знать нащо!
Та пропив воли, не знать нащо!

Шинкарочка мене знає,
На сто рублів навіряє,
Та на сто рублів навіряє.

Пропив ярма і занози,
А сам ходиш по дорозі,
Та проливаєш гіркі сльози.

НАД РІЧКОЮ БЕРЕЖКОМ

Гармонізація М. Леонтовича

Помірно
♩ = 100

Над річ - ко - ю бе - реж - ком і - шов чу - мак
Гей, гей! Над річ - ко - ю бе - реж - ком
з ба - тіж - ком, гей, гей! з До - ну до -
і - шов чу - мак з ба - тіж - ком. Гей! гей!
до - му.
з До - ну до - до - му. Гей! 1. 2. // - ну - вать.

Над річкою бережком
Ішов чумак з батіжком,
Гей, гей із Дону додому.

Мені шляху не питать,
Прямо степом мандрувать.
Гей, гей долю доганять.

За плечима торбина,
Ще й латана свитина.
Гей, гей дочумакувавсь.

Пішла доля ярами.
Зеленими лугами.
Гей, гей не вмів шанувать.

Постій, чумак, постривай,
Шляху в людей розпитай.
Гей, гей чи не заблудивсь?

ОЙ, МАМО, ЧУМАК ІДЕ

Із записів О. Потебні

Помірно
♩ = 90

Ой, ма - мо, чу - мак і - де, ой, ма - мо, ри - бу ве - зе!
А я - ку - ю? Су - да - чи - ну. І хо - ро - шо - го хлоп - чи - ну.

Ой, мамо, чумак іде,
Ой, мамо, рибу везе!
А якую? Судачину.
І хорошого хлопчину.

Запросімо, даймо хліба,
Буде у нас, мамо, риба.
Запросімо і другого –
Буде у нас риби много.

ОЙ, МАМО, ЧУМАКИ ЙДУТЬ

Із записів О. Потебні

Помірно
♩ = 86

Ой, ма - мо, чу - ма - ки йдуть. Ой, ма - мо, во - ли же - нуть.

І все во - ли кру - то - ро - гі, та все хлоп - ці чор - ноб - ро - ві.

Ой, мамо, чумаки йдуть.
Ой, мамо, воли женуть.
І все воли круторогі,
Та все хлопці чорноброві.

І все воли круторогі,
Та все хлопці чорноброві.
Ой, мамо, чумаки йдуть,
Ой мамо, рибу везуть.

Та все риба-судачина,
Гарний хлопець чумачина.
Та все риба, все карасі
Для дівчини, для Парасі.

ОЙ У ПОЛІ КРИНИЧЕНЬКА

Із записів О. Потебні

Помірно
♩ = 86

Ой у по - лі кри - ни - чень - ка,
з не - ї во - да про - ті - ка - з є,
ой там чу - мак мо - ло - день - кий сі - рі
во - ли на - пу - ва - є.

Ой у полі криниченька,
З неї вода протікає,
Ой там чумак молоденький
Сірі воли напуває.

Воли ревуть, води не п'ють,
В Крим доріженьку чують...
Ой Бог знає, Бог відає
Де чумаченьки ночують.

Ой ночують чумаченьки
В степу край дороги,
Розпустили сірі воли
Та по зеленій діброві.

Умер чумак молоденький
У неділеньку вранці.
Поховали чумаченька
Та у зеленім байраці.

Насипали над чумаком
Високу могилу,
Посадили у головах
Та червону калину.

Прилетіла зозуленька –
Подай, милий, подай, орле,
Та хоч правую руку.

Ой рад би я, моя мила,
Обидві подати,
Та налягла сира земля,
Ох, що не можна підняти.

КОЗАЦЬКІ ТА СТРИЛЕЦЬКІ ПІСНІ

Якщо спів побутових пісень забезпечував життєздатність у повсякденні, то епічний виспів (кобзарське мистецтво) єднав часи, був невід'ємною частиною внутрішнього діалогу нащадків і предків. Отже, епічна традиція несла в собі глибоку життєву силу, що утримувала духовний стрижень українського народу й живила морально-фізичне здоров'я суспільства.

Дослідники (М. Максимович, М. Сумцов, М. Мішалов) вважають, що епічне виконавство було найдавнішою музичною традицією, а її найпершими носіями – ритуальні співці з кола жреців. Крім того, епічний репертуар народних співців залежав від зовнішньої «напруги» часу, героїки часу. Так у часи Київської Русі, в часи нескінченних агресій зовнішніх та внутрішніх з'явилася дружинна героїчно-епічна поезія, так само, як і за часів козаччини. У ті ж глибокі часи славетного «Слова о полку Ігоревім» зародився і думовий епос, який потужно відродився за часів козацької доби з її новітніми «боянами-кобзарями». Герої дум та історичних пісень завжди були носіями моральності, виразниками загальнонародних інтересів і сподівань, які не забувають ні свої мови, ні звичаїв. Не втрачаючи надії на повернення «на тихі води, на ясні зорі, у край веселий, у мир хрещений, города християнські».

Існує безліч дум («Як три брати втікали з Азова», «Маруся Богуславка», «Самійло Кішка», «Буря на Чорному морі», «Олексій Попович»), які викликали найбільший інтерес у світі. Ці думи насичені пошаною до козаків-героїв, бранців і бранок, де змальовуються їхні добрі діла, військова доблесть, мужність, лицарська відвага, оптимізм Івана Богуна, Івана Сірка, Самійла Кішки, козака Голоти, який «не боїться ні огня, ні меча, ні третього болота». Своім іменем і серцем козак ніс волю, і свідомість волі зробила з нього воїна й поета. Шабля – його хрест, перемога – його Бог, а пісня є його молитвою.

Козаччина – це справді блискучий епізод в історії України, як і його мистецтво, «процес якого не з козаччиною почався, не з козаччиною і кінчиться» (Д. Антонович). Прагнення козака до волі оспівано у пісні «Та не жур мене, моя мати», патріотичні почуття відбиває пісня «Розвивайся ти, сухий дубе». Пісні часів визвольних воєн XVII ст. дають картини козацьких походів («За світ встали козаченьки»), розлуки з родиною («Ой пуцу я кониченька»). Московська неволя з масовими депортаціями козаків на каторжні роботи і смерть на чужині яскраво відбита у пісні «Стоїть явір над водою».

До епічних жанрів фольклору належать також історичні пісні, тобто пісні, що віддзеркалюють загальнонародні події, історичні реалії, образи народних героїв. Порівняно з думами, історичні пісні більше насичені історичними мо-

тивами, їм властивий швидкий розвиток дії. У найдавніших історичних піснях XIV-XVI ст. відображено боротьбу українського народу проти турецько-татарських завойовників («Пісня про Байду» та ін.). У XVI – середині XVII ст. основне місце в історичних піснях відіграють образи героїв народно-визвольної війни 1648-1654 рр. Б. Хмельницького, М. Кривоноса, І. Богуна, Д. Нечая, Морозенка.

Пісні часів визвольних воєн XVII ст. дають картини козацької звияги у боротьбі з польсько-шляхетськими поневолювачами та родинно-побутового життя. До цієї ж групи зараховуємо пісні, що виразно змальовують побут та історичні реалії певної доби, народних героїв (Довбуш і його опришки, Максим Залізняк, Устим Кармелюк, любовна тематика, пов'язана з козацьким побутом). Велику повагу має усім відомий «Козацький марш», записаний від знаменитого кобзаря Євгена Адамцевича і вперше виконаний у 70-х р. XX ст. оркестром народних інструментів під орудою Якова Орлова.

Дослідники М. Максимович, М. Костомаров, Ф. Колесса, Д. Ревуцький тощо виділяють такі цикли історичних пісень: козацькі, гайдамацькі, чумацькі, про панщину, рекрутчину, солдатчину. Важливе місце серед історичних пісень займають січові пісні, створені на початку XX ст. відповідно до часу чи якихось подій. Створювалися стрілецькі, повстанські та інші національно-патріотичні пісні, максимально сконцентровані і глибоко продумані.

Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей-гей, розвеселимо!

Серед стрілецьких пісень, що легко запам'ятовуються і виділяються глибоким ліричним змістом, є: «Гей ви, стрільці січовії», «Бистра вода, бистра вода бережечки ломить», «Повіяв вітер степовий», «Гей видно село» тощо.

Заборонені в радянські часи, ці патріотичні пісні з новою силою залунали наприкінці 80-х – на початку 90-х років минулого століття з уст молодих виконавців, таких як гурт «Соколи» тощо. А вартість значної частини стрілецьких та повстанських пісень безсмертна, бо єднає великий український народ на всіх його землях на вічні часи.

ОЙ НА СТАВУ, НА СТАВОЧКУ

Гармонізація В. Триліса

В темпі маршу

Ой на ста - ву, на ста - воч - ку, на ста - ву.

Ой на ста - ву, на ста - во - чку, на ста - ві, на ста - ві.

Ой на ставу, на ставочку, на ставу.

Ой на ставу, на ставочку, на ставі, на ставі.

Там плавали два козаки на човні.

Там плавали два козаки на човні, на човні.

Вийшла дівка, відром воду набрала.

Вийшла дівка, відром воду набрала.

На козака молодого моргала.

На козака молодого моргала, моргала.

Ти, козаче, соколоньку, соколю.

Ти, козаче, соколоньку, соколю, соколю.

Візьми мене в новий човен з собою.

Візьми мене в новий човен з собою, з собою.

Як же мені тебе в новий човен брать?

Як же мені тебе в новий човен брать, в човен брать?

А хто ж буде лебедоньків заганяць?

А хто ж буде лебедоньків заганяць, заганяць?

ОЙ НА ГОРІ ВОГОНЬ ГОРИТЬ

Із збірника «Козацькі пісні». К., «Музична Україна», 1991

Помірно, ходою
♩ = 100

1. Ой на го - рі во - гонь го - рить, а в до - ли - ні
ко - зак ле - жить, так, так, так, а в до - ли - ні
1. ко - зак ле - жить. 2. зем - ля - но - чу!

Ой на горі вогонь горить,
А в долині козак лежить, так, так, так,
А в долині козак лежить.

Та й накрив очі китайкою
Червоною козацькою, так, так, так,
Червоною козацькою.

Що в головах ворон криче,
А в ніженьках коник плаче, так, так, так,
А в ніженьках коник плаче.

Ой не стій, коню, надо мною,
Не рий землю під собою, так, так, так,
Не рий землю під собою.

Та біжи, коню, дорогою,
Степовою, широкою, так, так, так,
Степовою, широкою.

Щоб татари не спіймали,
Сіделечка не знімали, так, так, так,
Сіделечка не знімали.

Сіделечка золотого,
Ще й коника вороного, так, так, так,
Ще й коника вороного.

Вийде сестра, розгнуздає,
Вийде мати, розпитає, так, так, так,
Вийде мати, розпитає.

Ой ти, коню вороненький,
Де ж мій синок молоденький, так, так, так,
Де ж мій синок молоденький?

Та не плач, мати, не журися,
Не плач, мати, не журися, так, так, так,
Бо вже твій син оженився.

Та взяв собі паняночку,
Та взяв собі паняночку, так, так, так,
В чистім полі земляночку.

ОЙ У ПОЛІ ЖИТО

Із збірника «Козацькі пісні». К., «Музична Україна», 1991

Помірно
♩ = 100

Ой у по - лі жи - то
ко - пи - та - ми зби - то,

під бі - ло - ю бе - ре - зо - ю, бе - ре - зо - ю

ко - за - чень - ка вби - то. 1. 2. то. то.

Ой у полі жито
Копитами збито,
Під білою березою, березою
Козаченька вбито.

Вбито його, вбито,
Затягнуто в жито,
Червоною китайкою, китайкою
Личенько накрито.

Прилетіла мила,
Голубонька сива,
Вона сіла, воркутала, воркутала
Та й заголосила.

Прийшла і друга,
Сестриця рідная,
Як підняла китаєчку, китаєчку,
Та й поцілувала.

А третя, мати,
Плаче біля хати:
Вже додому мого сина, мого сина
Більше не дождати.

ВІЄ ВІТЕР, ВІЄ БУЙНИЙ

Із збірника «Козацькі пісні». К., «Музична Україна», 1991

Помірно
♩ = 96

Ві - є ві - тер, ві - є буй - ний, ду - би на - ги - на - є,
си - дить ко - зак на мо - ги - лі та й віт - ра пи - та - є.

Віє вітер, віє буйний,
Дуби нагинає,
Сидить козак на могилі
Та й вітра питає.
Сидить козак на могилі
Та й вітра питає:

Скажи, вітре, скажи, буйний,
Де козацька доля?
Де фортуна, де надія,
Де слава і воля?
Де фортуна, де надія,
Де слава і воля?

Йому вітер відповідає:
Знаю, каже, знаю,
Твоя доля козацька
В далекому краю.
Твоя доля козацька
В далекому краю.

КОЛО МЛИНА, КОЛО БРОДУ

Записав від Явдохи Зуїхи Г. Танцюра

Коло млина, коло броду (двічі)

Два голуби пили воду.

Вони пили, буркотіли, (двічі)

Ізнялися, полетіли.

Крилечками стрепенули, (двічі)

Про кохання спом'янули.

Горе тому, хто кохає, (двічі)

З стремен ніжок не виймає.

Як приїхав під віконце: (двічі)

«Добри вечір!» – «Прощай, серце».

Горе тому, хто любиться, (двічі)

Як день, так ніч все журиться.

Ой високо сонце сходить, (двічі)

Чогось мила смутна ходить.

Знати її по личеньку, (двічі)

Що не спала всю ніченьку.

Знати її по білому, (двічі)

Що журиться по милому.

ТИХО, ТИХО ДУНАЙ ВОДУ НЕСЕ

Із збірника «Пісенний вінок. Українські народні пісні».
К., «Криниця», 2009

Помірно
♩ = 80

Ти - хо, ти - хо Ду - най во - ду не - се,
а ще тих - ше дів - ка ко - су че - ше. А ще тих - ше
дів - ка ко - су че - ше. Во - на
че - ше, та й на Ду - най не - се.

Тихо, тихо Дунай воду несе,
А ще тихше дівка косу чеше. (двічі)
Вона чеше, та й на Дунай нес.
Пливи, косо, пливи за водою,
А я піду услід за тобою. (двічі)
Припливемо к зеленому лугу,
Скажу тобі всю свою притугу.
Над Дунаєм явір зелененький, (двічі)
Під явором коник вороненький,
На конику козак молоденький.
Ой він сидить, у скрипочку грає, (двічі)
Струна струні тихо промовляє.
Нема краю тихому Дунаю,
Нема впину вдовиному сину, (двічі)
Що звів з ума вдовину дівчину.
Тихо, тихо Дунай воду несе...

ЗА СВІТ ВСТАЛИ КОЗАЧЕНЬКИ

Із збірника «Козацькі пісні». К., «Музична Україна», 1991

Енергійно

За світ вста - ли ко - за - чень - ки в по - хід о пів - но - чі,
зап - ла - ка - ла Ма - русень - ка сво - ї ка - рі о - чі
зап - ла - ка - ла Ма - русень - ка сво - ї ка - рі о - чі.

За світ встали козаченьки
В похід опівночі,
Заплакала Марусенька
Свої карі очі.

Не плач, не плач, Марусенько,
Не плач, не журися,
А за свого миленького
Богу помолися.

Стоїть місяць над горою,
А сонця немає;
Мати сина в доріженьку
Слізно проводить.

Прощай, милий мій синочку,
Та не забаряйся,
За чотири неділеньки
Додому вертайся!

Ой рад би я, матусенько,
Скоріше вернуться,
Та вже мій кінь вороненький
В воротях спіткнувся.

Ой Бог знає, коли вернусь,
І в яку годину,
Прийми ж мою Марусеньку
Як свою дитину.

Ой не плачте, не журіться,
В тугу не вдавайтесь,
Заграв кінь мій вороненький,
Назад сподівайтесь.

ГЕЙ ЛЕТІВ ОРЕЛ

Записав В. Матвієнко у с. Гриньки на Полтавщині

Помірно
♩ = 86

че - рез сад зе - ле - ний
Гей ле - ті - в о - ре - л че - рез сад зе - ле - ний
та й став ка - ли - ну клю - вать.
та й став ка - ли - ну клю - вать.
та й став ка - ли - ну клю - вать.

Гей летів орел через сад зелений
Та й став калину клювать.

Ой любив козак молоду дівчину
Та й став її покидать.

Куди їдеш, орле, куди від'їжджаєш,
Ой чи будеш повертать?

Покидаю я тебе, ще й рідну матусю,
Скоро, скоро не вернуса.

ОЙ НЕ СПАВ КОЗАК

Записав В. Матвієнко у с. Гриньки на Полтавщині

Помірно
♩ = 90

ой не час, не го - ди - ну
Ой не спав ко - зак ой не час, не го - ди - ну,
А... а...

а... а.. дів чи - на та й зір - ва - ла тра - ви - ну.
прийш-ла мо - ло - да дів чи - на та й зір - ва - ла тра - ви ну.
а... дів чи - на та й тра - ви - ну

Ой не спав козак, ой не час, не годину,
Прийшла молода дівчина та й зірвала травину.

Ой устань, козак, ой годі тобі спати.
Кличе батько в поле, та й у поле орати.

ПОПІД МОСТОМ, МОСТОМ

Із збірника «Пісенний вінок. Українські народні пісні». К., «Криниця», 2009

Помірно
♩ = 100

По - під мо - стом, мо - стом, да рос - те трав - ка
рос - том. Люб - лю я, люб - лю то - го ко - за чень - ка,
що ви - со - кий зрос - том. зрос - том.

Попід мостом, мостом
Да росте травка ростом.
Люблю я, люблю того козаченька,
Що високий зростом.

Не я його люблю,
Да любить моя мати,
З ким стояла, в саду розмовляла –
Підківочки знати.

Ой коли б же мені
Да раньше неньки встати,
Вирвати, вирвати в саду василечки,
Слід позамітати.

Ой а моя ненька
Да раньше мене встала.
Вирвала, вирвала в саду василечки,
Слід позамітала.

ОЙ ЧОГОСЬ МЕНІ ОЙ СПИТЬСЯ, ДРІМАЄТЬСЯ

Записав В. Матвієнко
в с. Германівка Обухівського р-ну на Київщині

Помірно
♩ = 100

Ой чо - гось ме - ні ой спить - ся, дрі - ма - єть - ся,
ой ї - ду до - ро - го - ю - кінь і спо - ти - ка - є -
ться. ой на яр, на до - ли - ну,
2. Ой пу - щу ко - ня ой на яр, на до - ли - ну,
а..... ля - жу спа - ти, та й трош - ки од - по - чи - ну.
а я со - бі ля - жу спа - ти та й трош - ки од - по - чи - ну.
Ой не спав ко - зак ой не час, не го - ди - ну,
Ой не спав ко - зак ой не час, не го - ди - ну
А.....
а..... дів - чи - на та й зір - ва - ла тра - ви - ну.
прий - шла мо - ло - да дів - чи - на та й зір - ва - ла тра - ви - ну.
а... чи - на та тра - ви - ну.

Ой чогось мені ой спиться, дрімається,
Ой їду дорогою – кінь і спотикається.

Ой пущу коня ой на яр, на долину,
А я собі ляжу спати та й трошки й одпочину.

Ой не спав козак ой не час, не годину,
Прийшла молода дівчина та й зірвала травину.

Ой устань, козак, ой годі тобі спати.
Кличе батько в поле сина, ой у поле орати.

НЕМА В СВІТІ ПРАВДИ

Із збірника «Народні пісні в записах Лесі Українки».
«Музична Україна», 1971

Помірно
♩ = 100

Не - ма в сві - ті прав - ди, прав-ди не зись - ка - ти,
тіль - ко в сві - ті прав - ди, що рід - на - я ма - ти.

Нема в світі правди, правди не зискати,
Тільки в світі правди, що рідная мати.

Уже тепер правда сидить у темниці,
А щира неправда з панамі в світлиці.

Уже тепер правда в панів під ногами,
А щира неправда сидить між панамі.

Тепер уже правду ногами топтають,
А щирі неправду вином напувають.

ГЕЙ ВИ, СТРІЛЬЦІ СІЧОВІЇ

Гармонізація М. Леонтовича

В темпі маршу

$\text{♩} = 110$

1.3.5. Гей ви, стріль - ці сі - чо - ві - ї, раз, два, три!

Ва - ших дів - чат сер - це млі - є, раз, два, три!

Ви впе - ред все по - сту - пай - тесь, ні на що не ог - ля - дай - тесь,

раз, два, раз, два, раз, два, три!

2.4. По - пе - ре - ду сот - ник ї - де, раз, два, три!

Він до пек - ла зна - ми пі - де, раз, два, три!

Сам із се - бе хло - пець бра - вий, під ним ко - ник ду - же жва - вий,

раз, два, раз, два, раз, два, три!

Гей ви, стрільці січовії, раз, два, три!
Ваших дівчат серце мліє, раз, два три!
Ви вперед все поступайтесь,
Ні на що не оглядайтесь,
Раз, два, раз, два, раз, два, три!

Попереду сотник їде, раз, два, три!
Він до пекла з нами піде, раз, два, три!
Сам із себе хлопець бравий,
Під ним коник дуже жвавий,
Раз, два, раз, два, раз, два, три!

Пане сотник, що то стало, раз, два, три!
Що в нас грошей дуже мало, раз, два, три!
Три дні хліба вже не їли,
Лиш холодну воду пили,
Раз, два, раз, два, раз, два, три!

Не кажіть же нам у очі, раз, два, три!
Що ми вкрали ваші гроші, раз, два, три!
За чиї ж ви гроші пили
І циганочок любили?
Раз, два, раз, два, раз, два, три!

Пане сотник, чи ви чули, раз, два, три!
Як музики в корчмі грали, раз, два, три!
Пам'ятайте, командири,
Щоб не злетіли ковніри,
Раз, два, раз, два, раз, два, три!

ОЙ ВИДНО СЕЛО

Сл. і муз. Л. Лепкого, гармонізація А. Гнатишина

Маршово
♩ = 110

Ой вид - но се - ло, ши - ро - ке се - ло під го - ро
ю. Ой там і - дуть стріль - ці, сі - чо - ві - ї
стріль - ці до бо - ю. І - де, і - де війсь -
ко кризь ши - ро - ке по - ле, хлоп - ці ж бо то
хлоп - ці як со - ко - ли Ха, ха, ха, ха, ха, ха, ха, ха,
ха! Гей! Дів - чи - но, риб - чи - но, чор - но - брив -
ко мо - я, вий - ди, вий - ди, вий - ди вий - ди
чим ско - рі - ше до вік - на. Хлоп - ці ж бо то хлоп -
ці, як со - ко - ли. Ха, як со - ко - ли.

Ой видно село, широке село під горою.
Ой там ідуть стрільці, січовії стрільці до бою.
Іде, іде військо крізь широке поле,
Хлопці ж бо то хлопці, як соколи.

Приспів:

Ха, ха, ха, ха. Ха, ха, ха, ха, ха! Гей!
Дівчино, рибчино, чорнобривко моя,
Вийди, вийди, вийди, вийди чимскоріше до вікна,
Хлопці ж бо то хлопці, як соколи!

Ой видно село, широке село під горою.
Ой там ідуть стрільці, січовії стрільці до бою.
Попереду йдуть старші отамани.
Гей, хто за Україну, хай йде з нами!

Приспів:

Ха, ха, ха, ха. Ха, ха, ха, ха, ха! Гей!
Дівчино, рибчино, чорнобривко моя,
Вийди, вийди, вийди, вийди чимскоріше до вікна,
Гей, хто за Україну, хай йде з нами!

Ой видно село, широке село під горою.
Ой там ідуть стрільці, січовії стрільці до бою.
А хто піде з нами, буде славу мати,
Йдем за Україну воювати.

Приспів:

Ха, ха, ха, ха. Ха, ха, ха, ха, ха! Гей!
Дівчино, рибчино, чорнобривко моя,
Вийди, вийди, вийди, вийди чимскоріше до вікна,
Йдем за Україну воювати.

ЗАКВІТЧАЛИ ДІВЧАТОНЬКА

Сл. і муз. Р. Купчинського.
(З репертуару тріо «Золоті ключі»)

Помірно
♩ = 100

Зак - віт - ча - ли дів - ча - тонь - ка стрі - лець - ку мо -
ги - лу, за - мість ма - ли за - квіт - ча - ти
стрі - лець - ку - ю ми - лу. 1. ми - лу. 2.

Заквітчали дівчатонька
Стрілецьку могилу,
Замість мали заквітчати
Стрілецькою милу.

Невисокий хрест з берези
Заплели віночком,
Замість мали заплітати
Косу барвіночком.

Ще й пісочком висипали
Стежечку довкола,
Замість мали простелити
Рушник до престола.

Схилилися дві берези
Наліво й направо,
А у вітах шумить вітер
Про стрілецьку славу.

РОЗПРОЩАВСЯ СТІЛЕЦЬ

Записав О. Бут, Івано-Франківськ-Косів-Космач

Задумливо

Роз-про щав - ся стрі лець із сво - є - ю рід - не - ю, сам по-
ї - хав в да - ле - ку до - ро - гу. За свій рід - ний край, за ко -
заць - кий зви - чай, здо - бу - ва - ти в бо - ю пе - ре - мо - гу.

Розпрощався стрілець із своєю ріднею,
Сам поїхав в далеку дорогу.
За свій рідний край, за козацький звичай,
Здобувати в бою перемогу.

Відгрімів лютий бій у широкім степу,
День кривавий надвечір схилився...
Трава шелестить. Вбитий стрілець лежить –
Над ним коник його зажурився.

Ой ти, коню, мій коню, не стій наді мною,
Не копай сиру землю копитом.
Біжи, коню мій, скажи неньці рідній,
Що я впав за Україну забитий.

Нехай брати і сестри, і рідная мати,
Нехай вони за мною не плачуть.
Я в степу лежу за ріднею тужу,
Чорний крук наді мною лиш криче.

А слава козацька не вмере, не загине,
Будуть люди про нас говорити,
Що були козаки, та й отут полягли,
Вони вміли свій край боронити.

ОЙ НА ГОРІ, НА МАКІВЦІ

Записав О. Бут, Івано-Франківськ-Косів-Брустори

Рішуче

Ой на го - рі, на Ма - ків - вці там сто - я - ли сі - чо - ві - ї стріль - ці.

Хлоп - ці, пі - де - мо бо - ро - ти - ся за сла - ву! За Ук - ра - ї - ну, за

1 2

віль - ні - ї пра - ва, дер - жа - ву! віль - ні - ї пра - ва!

Ой на горі, на Маківці
Там стояли січовії стрільці.

Приспів:

Хлопці, підемо боротися за славу!
За Україну, за вільнії права, державу,
Хлопці, підемо, боротися будемо
За Україну, за вільнії права!

Наша сотня вже готова,
Завтра їдем до Києва.

Приспів:

На машини посідали,
Та ще й пісню заспівали

Приспів:

А в Києві бій великий --
Там лютують більшовики.

Приспів:

Наші хлопці гарно б'ються --
Йдуть до бою, ще й сміються

Приспів:

Україна наша мати,
Як здобудем -- будем мати.

Приспів:

УКРАЇНА

Сл. і муз. Т. Петриненка

Помірно

♩ = 100

1. До - ро - ги ін - шо - ї не тре - ба, по - ки зо - рить Чу - маць-кий
Шлях, я йду від те - бе і до те - бе по зо - ло - тих тво - їх стеж - ках. 2. Ме -
ти. Ук - ра - ї - но, Ук - ра - ї - но, піс - ля да - ле - чі до - ріг вір - не
сер - це тво - го си - на я кла - ду то - бі до ніг, (coda) то - бі до ніг.

Дороги іншої не треба,
Поки зорить Чумацький Шлях,
Я йду від тебе і до тебе
По золотих твоїх стежках.
Мені не можна не любити,
Тобі не можна не цвісти.
Лиш доти варто в світі жити,
Поки живеш і квітнеш ти.

Поки кохаєм до нестями,
Іще не скоро наш кінець.
Ще, може, нашими серцями
Розпалим тисячі сердець.
Ще свічка наша не згоріла,
Ще наша молодість при нас.
А те, чи варте наше діло, –
То скажуть люди й скаже час.

Приспів:

Україно, Україно,
Після далечі доріг
Вірне серце твого сина
Я кладу тобі до ніг.

Приспів:

Україно, Україно,
Після далечі доріг
Вірне серце твого сина
Я кладу тобі до ніг, тобі до ніг.

ЗВУЧИ, РІДНА МОВО

Сл. А. Демиденка, муз. О. Семенова

Широко

♩ = 80

Мо - во рід - на, сві - ти в рід - нім до - мі. Крізь
збо - ле - ний час і ду - хов - ні ру - ї - ни вер - тайсь, рід - на мо - во, у
сер - це на - ро - ду, у ду - шу Вкра - ї - ни. Я - ко - го ж ми бу - де - мо
пле - ме - ні - ро - ду, як - що бу - де в ус - тах на - ша мо - ва зга - сать? Чи
бу - де - мо зва - ми то - ді ми на - ро - дом, як стих - не во - на в го - ло -
сах? Зву - чи, рід - на мо - во, на зем -
лі рід - ній, лий - ся по він - ця, мо - во мо - я ук - ра
їн - ська, мо - во мо - я ма - те - ринсь - ка!

Мово рідна, світи в ріднім домі.
Крізь зболений час і духовні руїни.
Вертайсь, рідна мово, у серце народу,
У душу Вкраїни!

Приспів:

Якого ж ми будемо племені-роду,
Якщо буде в устах наша мова згасать?
Чи будемо з вами тоді ми народом,
Як стихне вона в голосах?
Звучи, рідна мово,
На землі рідній, лийся по вінця,
Мово моя українська,
Мово моя материнська!

Мово рідна, квітуй і шануйся,
Любов'ю воздай всім народам і мовам.
З тобою я плачу, з тобою сміюся,
О ріднеє слово!

Приспів:

Якого ж ми будемо племені-роду,
Якщо буде в устах наша мова згасать?
Чи будемо з вами тоді ми народом,
Як стихне вона в голосах?
Звучи, рідна мово,
На землі рідній, лийся по вінця,
Мово моя українська,
Мово моя материнська!

Мово рідна, живи в ріднім домі.
Крізь зболений час і духовні руїни
Вертайсь, рідна мово, у серце народу,
У душу Вкраїни!

ПІСНЯ ПРО ЗЕМЛЮ

Сл. М. Негоди, муз. А. Пашкевича

Помірно
♩ = 85

Зем - ля важ - ка, зем - ля важ - ка, на ній ба - га - то
збро - ї. Зем - ля лег - ка, зем - ля лег - ка, у ній ле - жать ге - ро - ї.
Зем - ля лег - ка, зем - ля лег - ка, у ній ле - жать ге - ро - ї.

Земля важка, земля важка –
На ній багато зброї.
Земля легка, земля легка,
У ній лежать герої.

Земля співа, земля співа,
Бо щедра і багата.
Земля свята, земля свята,
Коли радіє мати.

Земля ясна, земля ясна,
Хай сонце світить всюди.
Земля одна, земля одна,
Живіть у мирі, люди!

ІДУ ДО ТЕБЕ

Сл. В. Іванишина, муз. Г. Менкуш.
(з репертуару тріо «Золоті ключі»)

Помірно

♩ = 100

Ви - со - ке не - бо, не - бо Вкра - ї - ни, шля - хи да - ле - кі,
стиг - ле мов - чан - ня. На чис - тих бо - лях, на ру - ї - нах
тер - но - ва ру - жа цві - ла ко - хан - ням. Тер - но - ва ру - жа,
тер - но - ва до - ля спо - га - дом бі - лим круж - ля - є
в не - бі. Тер - но - ва до - ля тер - но - ва
ру - жа, і - ду до те - бе, і - ду до те - бе.

Високе небо, небо України,
Шляхи далекі, стигле мовчання.
На чистих болях, на руїнах
Тернова ружа цвіла коханням.

Приспів:

Тернова ружа, тернова доля
Спогадом білим кружляє в небі.
Тернова доля, тернова ружа,
Іду до тебе, іду до тебе.

Нас розлучили тумани ранні,
Хололо небо в очах тернових.
В мареві синім пливли останні
Терпкі суцвіття крил пелюсткових.

Холодні ночі, солоні вії,
Губи зашерхлі, довге мовчання,
У снах торкаюсь сивої мрії,
Твої мрії, квіте-кохання.

РЕВЕ ТА СТОГНЕ ДНІПР ШИРОКИЙ

Сл. Т. Шевченка, муз. Д. Крижанівського,
обробка А. Авдієвського

Помірно
♩ = 100

С.
А.
Т.
Б.

Ре - ве та стог - не Дніпр ши - ро - кий, сер - ди - тий ві - тер
за - ви - ва, до - до - лу вер - би гне ви - со - кі,
го - ра - ми хви - лю пі - дій - ма. Ще тре - ті пів - ні не спі -
ва - ли, ніх - то ні - де не го - мо - нів, си - чі в га - ю пе -
ре - кли - ка лись та я - сен раз, у раз скри - пів.

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.

І блідий місяць на ту пору
З-за хмари де-де вигляда.
Неначе човен в синім морі
То вирина, то потопа.

Ще треті півні не співали,
Ніхто ніде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались
Та ясен раз у раз скрипів.

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.

І ЯК ТЕПЕР ТЕБЕ ЗАБУТИ?

Сл. Л. Костенко, муз. Г. Менкуш

Помірно

І як те - пер те - бе за - бу - ти? Ду - ша до
кра - ю доб - ре - ла. Та - ко - ї див - но - ї от - ру - ти та - ко - ї
див - но - ї от - ру - ти я ще ні - ко - ли не пи - ла.

І як тепер тебе забути?
 Душа до краю добрела.
 Такої дивної отрути (двічі)
 Я ще ніколи не пила.

Такої чистої печалі,
 Такої спраглої жаги,
 Такого зойку у мовчанні, (двічі)
 Такого сяйва навкруги.

Такої зоряної тиші,
 Такого безміру в добі!
 Це, може, навіть і не вірші, (двічі)
 А квіти, кинуті тобі.

ТЕЧЕ ВОДА В СИНЄ МОРЕ.

Сл. Т. Шевченка, муз. Г. Хоткевича

Помірно
♩ = 100

С.
А.

Те - че во - да в си - не мо - ре тай не ви - ті - ка - є.

Шу - ка ко - зак сво - ю до - лю, а до - лі не - ма - є.

С.
А.

Пі - шов ко - зак світ за о - чі, гра - є си - не мо - ре,

Т.
Б.

гра - є сер - це ко - заць ке - є, а дум - ка го - во - рить.

Тече вода в синє море, та й не витікає.
Шука козак свою долю, а долі немає.

Пішов козак світ за очі, грає синє море,
Грає серце козацькеє, а думка говорить.

Куди ти йдеш, не спитавшись? На кого покинув
Батька, неньку старенькую, молоду дівчину?

На чужині не ті люди, тяжко з ними жити,
Ні з ким буде поплакати, ні поговорити.

Сидить козак на тім боці – грає синє море.
Думав, доля зустрінеється – спіткалося горе.

А журавлі летять собі на той бік ключами.
Плаче козак – шляхи биті заросли тернами.

НЕ ЩЕБЕЧЕ СОЛОВЕЙКО

Сл. Т. Шевченка, муз. Г. Верьовки.
(з репертуару тріо «Золоті ключі»)

Помірно
♩ = 86

1.2. Не ще-бе-че со-ло-вей-ко, в лу-зі над во-до-ю. бо-ю.
Не спі-ва-є чор-но-бри-ва, сто-я під вер-бо-ю. бо-ю.

1. Не спі-ва-є, си-ро-то-ю, бі-лим сві-том ну-дять,
2. Лю-би-ла-ся, ко-ха-ла-ся, аж сер-день-ко млі-ло,

1. Без ми-ло-го бать-ко й ма-ти, як чу-жі-ї лю-ди.
2. Чу-ло сер-це не-до-лень-ку, а ска-зять не вмі-ло.

1. Без ми-ло-го як чу-жі-ї лю-ди.

1. Без ми-ло-го сон-це сві-тить, як во-рог смі-єть-ся, без ми-ло-го
2. Не ска-за-ло, ос-та-ла-ся, день і ніч вор-ку-є, як го-луб-ка

скрізь мо-ги-ла, а сер-день-ко б'є-ться.
без го-лу-ба, а ніх-то не чу-є.

Не щебече соловейко в лузі над водою,
Не співає чорнобрива, стоя під вербою.
Не співає, сиротою, білим світом нудить.
Без милого батько й мати, як чужії люди.
Без милого сонце світить, як ворог сміється,
Без милого скрізь могила, а серденько б'ється.

Не щебече соловейко в лузі над водою,
Не співає чорнобрива, стоя під вербою.
Любилася, кохалася, аж серденько мліло,
Чуло серце недоленьку, а сказати не вміло.
Не сказало, осталася, день і ніч воркує,
Як голубка без голуба, а ніхто не чує.

ГОСПОДИ, ПОМИЛУЙ НАС

Сл. і муз. Т. Петриненка

Помірно
♩ = 100

На - віть на ос - тан - нім ру - бе - жі про - мінь ві - ри в нас ще не по -
гас. Бо - же, Ук - ра - ї - ну збе - ре - жи, Гос - по - ди, по - ми - луй нас!
Нам сво - ю все - ми - лість по - ка - жи прав - до - ю пов - сю - ди й пов - сяк - час,
Бо - же, Ук - ра - ї - ну збе - ре - жи, Гос - по - ди, по - ми - луй нас! По - ми - луй,
Гос - по - ди, по - ми - луй, Гос - по - ди, Гос - по - ди, по - ми - луй нас!

Навіть на останнім рубежі
Промінь віри в нас ще не погас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас!

Із колін піднятися поможи,
І благослови у добрий час,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас!

Нам свою всемилість покажи
Правдою повсюди й повсякчас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас!

Наші душі нидіють в іржі,
Але промінь віри не погас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас!

В наших грудях кулі і ножі,
Нас розп'ято й знищено не раз,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас!

Грішні діти – діти не чужі,
Отче наш, почуй їх щирий глас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас!

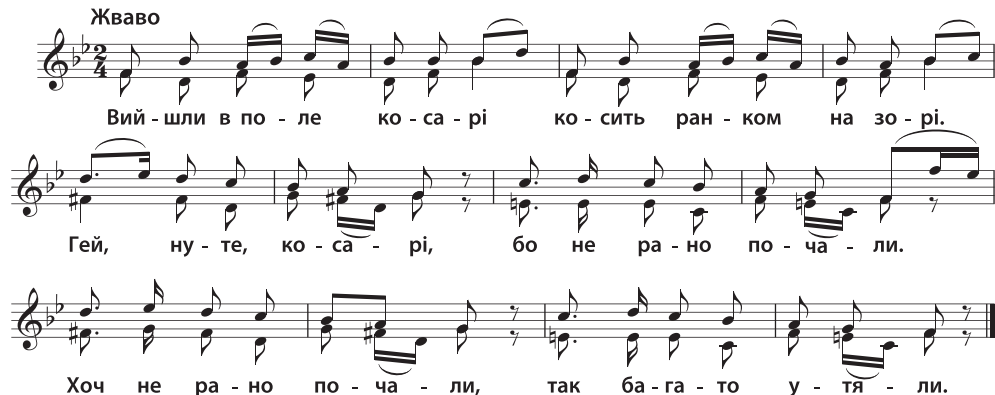
Помилуй, Господи, помилуй Господи,
Господи, помилуй нас!

ВИЙШЛИ В ПОЛЕ КОСАРІ

Слова народні, муз. К. Стеценка

Жваво

Вий - шли в по - ле ко - са - рі ко - сить ран - ком на зо - рі.
 Гей, ну - те, ко - са - рі, бо не ра - но по - ча - ли.
 Хоч не ра - но по - ча - ли, так ба - га - то у - тя - ли.

Вийшли в поле косарі
 Косить ранком на зорі.

По полудні гребли сіно
 І валочки клали щільно.

Приспів:

Гей, нуте, косарі,
 Бо не рано почали.
 Хоч не рано почали,
 Так багато утяли.

А ввечері холодком
 Клали в копички рядком.

Завтра рано треба встати,
 У стіжечки поскладати.

До обіду покосили,
 Гострі коси притупили.

Як стіжечки поскладаєм,
 По-козацьки заспіваєм.

По обіді спочивали,
 Потім коси поклепали.

ВІЛЬНИЙ МАРШ

Муз. В. Верховинця

Ходою
♩ = 100

The musical score is written for piano in 2/4 time. It begins with a tempo marking of 100 beats per minute. The first system contains 8 measures. The second system contains 8 measures. The third system contains 8 measures. The fourth system contains 8 measures and includes a key signature change to B-flat major. The fifth system contains 8 measures and includes first and second endings. The score is written in a standard musical notation with treble and bass staves.

ЧАРА ВИНА

Записали В. та М. Пилипчаки на Вінниччині.

Текст автентичний

Піднесено

Ча - ра ви - на се - реб - ря - на - я на - зо - ло - тім блю - ді пос -
А хто ча - ру п'є, в то - го здо - р'я є. На - шим гос - по - да - рям
1. тав - ле - на - я 2. тав - ле - на - я. Мно - га - я, мно - га - я,
мно - га - я лі - та. На мно - га - я лі - та та вда - ри - мо гоп! Гоп, гоп, гоп!
Та наж - не - мо жи - та,
Та скла - де - мо в ко - пи,
Ми ча - ро - чку хлоп! А гос - по - дар на мно - га - я літ.
Ви - пи - ва - є,
Гос - по - ди - ні
На - ли - ва - є.

Чара вина сребряная
На золотім блюді поставлена. (двічі)

А хто чару п'є, в того здоров'я є,
Нашим господарям многая літ! (двічі)

Многая, многая, многая літа.

На многая літа та наждемо жита,
Та складемо в копи, та вдаримо гоп!
Гоп, гоп, гоп! Ми чарочку хлоп!

А господар випиває, господині наливає.
(І так далі).

МНОГАЯ ЛІТА

Гармонізація І. Легкого

Урочисто
♩ = 100

Мно - га - я лі - та, мно - га - я лі - та. Во здра - ві - є,
во спа - се - ні - є мно - га - я лі - та! Во здра - ві - є,
во спа - се - ні - є мно - га - я лі - та!

The musical score is written for voice and piano. It features a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The tempo is marked 'Урочисто' (Solemnly) with a metronome marking of 100. The score consists of three systems of music. Each system has a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are in Ukrainian and Russian. The first system ends with a double bar line. The second system ends with a double bar line. The third system ends with a double bar line.

Многая літа, многая літа. (двічі)
Во здоров'я, во спасеніє
Многая літа!
Во здоров'я, во спасеніє
Многая літа!

Алфавітний покажчик

А-а, а-а, дитя спить	163
А в дядька, в дядька	40
А вже весна скресла	83
А в ковалихи собаки лихі	113
А в кривого танцю	87
А в нашого дядька	50
А в цім домку, як у вінку	56
Безконечник	179
Біг козелець	36
Благослови, мати	77
Брат і сестра	196
В полі, в полі плужок оре	57
Вербовая дощечка	90
Вербове колесо, колесо	110
Весняні дрібушечки та заклички	75
Вийшли в поле косарі	262
Вишні-черешні	82
Віє вітер, віє буйний	229
Вільний марш	263
Віншування перед щедрівками	47
Галя	99
Галя по садочку ходила	182
Гей ви, стрільці січовії	240
Гей летів орел	234
Гойди, Марусю, гойди	112
Господи, помилуй нас	261
Гуцулка Ксеня	200
Два півники	183
До діда	38
Добровечір, хазяїну	22
Добрий вечір, люди, ми йдемо до хати	20
Жабка	180
Жалі мої, жалі	204
Жниварська	136
Жучок	104
Заїньку	103
Заквітчали дівчатонька	244
Заплакала та Галина	146
За світ встали козаченьки	232
Защєбетав жайворонок	202
Защєбетала сива ластівка	30
Звучи, рідна мово	250
Іване, Івашеньку	125
Іванчику-білоданчику	97
Іди, іди, дощику	184

Іду до тебе	253
Із-за гори да вітер повіває	191
Із-за гори да вітер повіває (варіант)	194
І як тепер тебе забути	257
Йдем колядувати	15
Качалася грудка снігу	28
Коза	61
Козенятко і цапок	174
Коло млина калина	93
Коло млина, коло броду	230
Коляд, коляд колядниця	37
Котику сіренький	161
Кривий танець	86
Кукуріку, півнику	173
Купальська	124
Летів, летів сокілонько	147
Летіла зозуля	197
Летіла зозуля через яр-долину	198
Лічилки, потішки, забавлянки	154
Многая літа	265
На нашій юлоїці дівочок рядочок	128
На річці Йордані	64
Над річкою бережком	217
Налетіли журавлі	201
Небилиця	177
Нема в світі правди	239
Не стелися, кудрявчик	111
Не стій, вербо, над водою	145
Не щечече соловейко	259
Нічко цікавая	199
Нова радість стала	35
Облітав журавель	181
Ой а колодко	74
Ой в дядька, в дядька (варіант)	68
Ой в чистім полі на оболоні	26
Ой весна красна	85
Ой видно село	242
Ой виходьте, дівчата	81
Ой де ж наша весільная мати?	148
Ой дядьку, дядьку	39
Ой козо, козо	60
Ой красна, рясна в лузі калина	29
Ой куриться доріжечка	138
Ой летів же сизий голуб	143
Ой летіла пава	115
Ой летіло помело	126
Ой лісом-лісом волохи поють	21

Ой матінко, що за сон снився.....	142
Ой мамо, чумаки іде.....	218
Ой мамо, чумаки йдуть.....	219
Ой ми поле оремо (А ми просо сіємо).....	106
Ой на горі вогонь горить.....	226
Ой на горі жита много.....	135
Ой на горі, на Маківці.....	246
Ой на Івана, на Купала.....	123
Ой на морі утя.....	127
Ой на ставу, на ставочку.....	225
Ой наступила чорная хмара.....	32
Ой не рости, кропе.....	96
Ой не спав козак.....	235
Ой ни-ни-ни.....	162
Ой ну, коте, котино.....	160
Ой сивая зозуленька.....	54
Ой ти, жайворонку.....	78
Ой ти, соловейку.....	79
Ой у полі билина стояла (балада).....	209
Ой у полі жито.....	228
Ой у полі криниченька.....	220
Ой учора ізвечора (варіант).....	63
Ой учора ізвечора (Меланка).....	62
Ой ходив жук по жучині.....	105
Ой ходить Іванко.....	137
Ой ходить сон коло вікон.....	159
Ой чи є, чи нема.....	16
Ой чогось мені ой спиться, дрімається.....	237
Ой я зроду чумакую.....	216
Орел поле поорав.....	95
Під дубиною, під зеленою.....	27
Під нашою слободою.....	134
Пісня про землю.....	252
Пішла дівка у танець.....	176
Пливе качур.....	114
Повій, вітре, да відеречку.....	190
Подоряночка.....	98
Поколяді.....	41
Попід мостом, мостом.....	236
Посаджу я грушечку.....	101
Пречиста Маріє.....	33
Приколяді.....	14
Радуй, земле.....	17
Реве та стогне Дніпр широкий.....	255
Розлилися води.....	91
Розпрощався стрілець.....	245
Свята ніч, тиха ніч.....	34

Святий вечір	66
Святий вечір, добрий вечір	67
Сивий коню, сивий.....	203
Сіре утя.....	193
Скочив котик	180
Соловію, пташку, пташку	102
Соснова кладочка	94
Спи, дитино, спи.....	166
Спи, маленький козачок.....	164
Стояла сосна серед Дунаю	23
Тече вода	118
Тече вода в синє море	258
Тихо, тихо Дунай воду несе	231
Травко-муравко.....	89
Україна.....	249
Унадився журавель.....	175
Ходить гарбуз по городу	171
Ходить, походить місяць по небу	58
Чара вина	264
Чеберяйчик	178
Чи вдома, вдома красная панна?	19
Чи вдома, вдома наш пан-хазяїн?	18
Чумаки.....	215
Шовкує нитка, шовкує	144
Шум.....	107
Шум (варіант)	108
Шум (варіант)	109
Щадрий, щадрий, щадрівочка	55
Щебетала пташечка	117
Щедрик.....	51
Що в пана, пана	24
Що в саду, в саду	25
Що за голос у долині (балада).....	205

Використана література

- Антонович Д. Українська культура. – Мюнхен, 1988.
- Братко-Кутинський О. Феномен України. – К., 1996.
- Верховинець В.М. Теорія українського народного танцю. – К.: Музична Україна, 1990.
- Грица С. Мелос української народної епіки. – К., 1979.
- Грица С. Фольклор у просторі та часі. – Тернопіль: Астон, 2000.
- Грінченко М. Історія української музики. – К., 1922.
- Грушевський М. Історія української літератури. – К., 1994. – Т. 4. – Кн. 1.
- Дзига. Українські дитячі й молодечі народні ігри та розваги. – Харків: Друк, 1999.
- Дитячий фольклор. Колискові пісні та забавлянки. – К.: Наукова думка, 1984.
- Енциклопедія українознавства. Загальна частина. – К., 1994.
- Ємець В. Кобза та кобзарі. – Нью-Йорк, 1959.
- Іваницький А.І. Українська музична фольклористика. – К., 1997.
- Квітка К. Народні мелодії. З голосу Лесі Українки записав і упорядкував Климент Квітка. – К., 1917. – Ч. 1.
- Килимник С. Український рік у народніх звичаях в історичному освітленні. – Вінніпег; Торонто, 1964. – Т. 1-3.
- Кириченко Р. Я козачка твоя, Україно! – БАТ Вид. «Полтава», 2003.
- Кононенко П. «Свою Україну любіть...» – К.: Твім інтер, 1996. – 224 с.
- Кононенко П. П. Українознавство третього тисячоліття // Українознавство. – 2001. – Число 1.
- Кононенко П. П. Українознавство: Підручник. – К.: Либідь, 1996.
- Кононенко Т. П. Структурний симфонізм філософських творів Г. С. Сковороди // Українознавство. – 2007. – № 1.
- Корній Л. Історія української музики. – К.; Харків; Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 1998.
- Коротя-Ковальська В. П. Українська народнописенна творчість в українознавстві. – К., 2008.
- Кошиць О. Про українську пісню й музику. – К., 1993.
- Лозко Г.С. Українське народознавство. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995. – 368 с.
- Миханько А. Ягілки. З розвідкою про генезу ягілок. – Львів, 1922.
- Огієнко І. Українська культура. – К.: Наша культура і наука, 2002.
- Ольховський А. Нарис історії української музики. – К., 2003.
- Потебня О. Малорусская народная песня по списку XVI ст. – Воронеж, 1877.
- Потебня О. Объяснение малорусских и сродных песен. - Ч.I. – Варшава, 1883. – С. 93.
- Січинський В. Чужинці про Україну. – Авсгсбург, 1946.
- Скуратівський В. Святвечір: У 2 кн. – К.: Перлина, 1996.
- Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / М. М. Закович, І. А. Зязюн, О. М. Семашко та ін.; За ред. М. М. Заковича. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
- Український світ. – 2005. – Число 10-12.
- Степовий О. Українські народні танці. – Авсгсбург, 1946.
- Франко І. Студії над українськими народними піснями. – Львів, 1913.
- Шреєр-Ткаченко О.Я. Історія української музики. – К., 1980. – Ч. 1.
- Ясіновський Ю. П. Пісенний фольклор і музичне мистецтво. Історія української культури. – К., 2001.

Рекомендовані збірники пісень

- А вже весна скресла. Гаївки Прикарпаття. – Коломия: Світ, 1993.
- А я люблю, люблю. Дмитро Луценко. – К.: Український письменник, Вир, 1995.
- Берегиня. Українські народні пісні. – К.: Музична Україна, 1991.
- Білий цвіт на калині. – К.: Спалах, ЛТД, 1995.
- Вийди, вийди, сонечко. Українські народні пісні для дітей. – К.: Музична Україна, 1981.
- Верховинець В. Весняночка. – К.: Музична Україна, 1971.
- Думи. – К.: Музична Україна, 1974.
- Жартівливі пісні. – К., 1971.
- Жниварські пісні. – К.: Музична Україна, 1971.
- Жниварські пісні. – К.: Музична Україна, 1990.
- Ішов Миколай. Надія Данилевська, Микола Ткач.- К.:Снива, 1996.
- Квітуй, Україно! Українські народні пісні у записах Сковородникової К. Ф.- К. 2000.
- Козацькі пісні. – К.: Музична Україна, 1991.
- Красна весна, тихе літо. Українські народні календарні пісні весняно-літньої пори з репертуару етнографічного хору «Гомін» та Київського кобзарського цеху. – К., 2007.
- Колядки та щедрівки. / Упор. Яценко Л. І., Міщенко К. А. – К., 2005.
- Лисько З. Українські народні мелодії. – Нью-Йорк, 1968. – Т. 4.
- Народні пісні у записах Лесі Українки та з її співу. – К.: Музична Україна, 1971.
- Наспівала мати. Пісенний світ О. Довженка. – К.: Музична Україна, 1995.
- Ніна Матвієнко. Ой виорю нивку широку. – К., 2003.
- Ой ти, просо-волото. Українські народні пісні у записах Надії Данилевської та Миколи Ткача. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2008.
- Пісні Буковини. – К.: Музична Україна, 1990.
- Пісні Теодора Кукурузи. – Львів: Край, 1994.
- Пісні з Львівщини. Пісенник. – К.: Музична Україна, 1988.
- Пісенник. Бібліотека українця. – К., 1993.
- Співає «Веснянка». Пісенник. – Рівне, 1995.
- Співає Ніна Матвієнко. – К.: Музична Україна, 1987.
- Співає український народний хор ім. Г. Верьовки. – К.: Музична Україна, 1971.
- Співаник рідновіра. – К.: Трійця, 2006.
- Співаник для українських шкіл в Америці. / Упор. Є. Якубович. – Філадельфія, 1918.
- Співоче поле України. – К.: Музична Україна; – К.: Молодь, 2004.
- Сто улюблених пісень. – К.: Музична Україна, 1992.
- Українські народні пісні. Родинно-побутова лірика: У двох частинах. – К.: Дніпро, 1964.
- Фольклорна веселка. Пісенник. – К.: Музична Україна, 1990.
- Чуєш, брате мій. – К., 1986.
- Шкільний співаник. Філарет Колесса. – К.: Музична Україна, 1993.

Пісенний світ українознавства

Збірник пісень з коментарями, малюнками та світлинами

Упорядник:	Коротя-Ковальська В. П.
Технічне забезпечення:	Міщенко К. А., УЦНК «Музей Івана Гончара»
Комп'ютерний набір:	Коротя-Ковальська В. П.
Макетування:	Міщенко К. А., Коротя-Ковальська В. П.
Верстка:	Бут О. В., Грозний А. Б.
Художнє оформлення:	Зарицька У. М.

Підписано до друку __.06.2011. Формат 70х100/16.
Гарнітура Myriad Pro. Папір офсетний. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. ____ . Обл.-вид. арк. ____ .
Наклад ____ прим. Зам. № 169.

Надруковано у друкарні ПП Мошак М. І.
32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський,
вул. Іоанно-Предтечинська, 2а. Тел./факс (03849) 2-72-01.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №867 від 22.03.2002 р.